

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AŞK STİLLERİ,
BAĞLANMA BİÇİMLERİ ve EŞ TERCİHLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

DERYA BOLCAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2018

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AŞK STİLLERİ,
BAĞLANMA BİÇİMLERİ ve EŞ TERCİHLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

DERYA BOLCAL
20165857

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. FATMA GÜL CİRHİNLİOĞLU

LEFKOŞA
2018

KABUL VE ONAY

Derya BOLCAL tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Aşk Stilleri, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Arasındaki İlişki” başlıklı bu çalışma, 29/06/2018 tarihinden yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Prof. Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU (Danışman)

Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Prof. Dr. Ebru ÇAKICI (Başkan)

Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Deniz KARADEMİZ

Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Doç. Dr. Mustafa SAĞSAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her ayrıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı, her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Derya BOLCAL

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve birikimini paylaşmaktan hiçbir zaman geri durmayan, tez çalışmam sırasındaki katkılarından dolayı değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU'na teşekkürlerimi bildirmeyi bir borç bilirim.

Derya BOLCAL

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AŞK STİLLERİ, BAĞLANMA BİÇİMLERİ ve EŞ TERCİHLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve romantizm ve eş tercihleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde öğrenim gören 301 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplamak için Kişisel Bilgi Formu, AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ kullanılmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular güvenli bağlanma ile oyun gibi aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif, kaçınan bağlanma ile oyun gibi aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif, kaygılı bağlanma ile tutkulu aşk arasında anlamlı negatif, oyun gibi aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk arasında anlamlı pozitif korelasyon olduğunu ortaya koymuştur. Güvenli bağlanma ile Romantizm ve Eş Seçimi Tutumu, beraber yaşama, idealleştirme ve tam güven arasında anlamlı pozitif, kaçınan bağlanma ile Romantizm ve Eş Seçimi Tutumu, beraber yaşama, aşk yeterli, çaba gösterme, idealleştirme ve zıt kutuplar arasında anlamlı pozitif, kaygılı bağlanma ile idealleştirme ve zıt kutuplar arasında anlamlı pozitif korelasyon saptanmıştır.

Tutkulu aşk ile beraber yaşama, aşk yeterli ve idealleştirme arasında pozitif, zıt kutuplar arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Oyun gibi aşk ile beraber yaşama ve idealleştirme arasında pozitif, mantıklı aşk ile çaba gösterme arasında pozitif, sahiplenici aşk ile çaba gösterme ve idealleştirme arasında pozitif, özgeci aşk ile romantizm ve eş seçimi tutumu ve beraber yaşama, aşk yeterli ve idealleştirme arasında anlamlı pozitif korelasyon saptanmıştır.

Öğrencilerin yaş, özgeci aşk ve kaçınan bağlanma stili puanlarının RESTÖ puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Aşk, Aşk tutumları, Bağlanma biçimleri, Eş tercihleri

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS' LOVE STYLES, ATTACHMENT STYLES AND PARTNER SELECTION

This research aims to determine the relationship between university students' love styles, attachment styles and partner selection. A total number of 301 students studying at Sivas Cumhuriyet University participated in this research. Demographic Information Form, AITO, Adult Attachment Style Scale and Romance and Partner Selection Attitude Scale were used to collect the data of the research.

Results of the research showed that there is a statistically significant positive relationship between secure attachment, love as a game, fair love, possessive love and altruist love; a statistically significant positive relationship between avoidant attachment, love as a game, possessive love and altruist love; a statistically significant negative relationship between anxious attachment and passionate love; positive significant correlation between love as a game, fair love and possessive love. In addition, results revealed that there is a significant positive relationship between secure attachment, romance, partner selection attitude, living together, idealization and implicit trust; a significant positive relationship between avoidant attachment, romance, partner selection attitude, living together, love, showing effort, idealization and poles apart; a significant positive relationship between anxious attachment, idealization and poles apart.

Results indicated that there is a positive correlation between passionate love and living together, sufficient love and idealization and negative correlation between poles apart and passionate love. Results also showed that there is a positive correlation between love as a game, living together and idealization; positive correlation between fair love and showing effort; positive correlation between possessive love, showing effort and idealization; positive correlation between altruist love, romance, partner selection attitude, living together, sufficient love and idealization. It was also revealed that students' ages, altruist love and avoidant attachment style scores significantly predicted their scores on romance and partner selection attitude scale.

Keywords: Love, Love attitudes, Attachment styles, Partner selection.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

JÜRİ ÜYELERİ

TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR	xiii
1. BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı.....	5
1.3. Çalışmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Soruları ve Hipotezi	7
1.5. Çalışmanın Varsayımları	8
1.6. Çalışmanın Sınırlılıkları	8
1.7. Tanımlar.....	9
2. BÖLÜM	10
2.1 AŞK STİLLERİ	10
2.1.1. Yakın İlişkilerde Aşk	10
2.1.2. Aşk'ın Tanımları	10
2.1.3. Aşkın Kaynağı.....	12
2.1.4. Aşkın Önemi.....	13
2.1.5. Aşk ve Kültür.....	14
2.1.6. Aşka Dair Kuramlar	15
2.1.6.1. Rubin'in Kuramı.....	15
2.1.6.2. Hatfield'in Kuramı.....	16
2.1.6.2.1. Bilişsel Bileşenler	17
2.1.6.2.2. Duygusal Bileşenler	17

2.1.6.2.3. Davranışsal Bileşenler	17
2.1.6.3. Sternberg'in Kuramı	17
2.1.6.3.1. Beğenme/Hoşlanma (Yakınlık Bileşeni)	18
2.1.6.3.2. Delicesine Aşk (Tutku Bileşeni)	18
2.1.6.3.3. Boş Aşk (Karar/Bağlılık Bileşeni).....	18
2.1.6.3.4. Romantik aşk (Yakınlık+Tutku Bileşenleri)	19
2.1.6.3.5. Arkadaşça Aşk (Yakınlık +Bağlılık Bileşenleri).....	19
2.1.6.3.6. Aptalca Aşk (Tutku+Bağlılık Bileşenleri).....	19
2.1.6.3.7. Mükemmel Aşk (Tutku+Bağlılık+Yakınlık Bileşenleri).....	20
2.1.6.3.8. Aşksızlık.....	20
2.1.6.4. Lee'nin Kuramı.....	20
2.1.6.4.1. Aşk Türleri Teorisinin Temel Varsayımları.....	21
2.1.6.4.2. Teorinin Gelişimi	21
2.1.6.4.3. Aşk Türleri	23
2.1.6.4.3.1. Arkadaşça Aşk (Storage)	23
2.1.6.4.3.2. Oyun Gibi Aşk (Ludus)	23
2.1.6.4.3.3. Mantıklı Aşk (Pragma)	23
2.1.6.4.3.4. Sahiplenici Aşk (Mania).....	24
2.1.6.4.3.5. Tutkulu Aşk (Eros)	24
2.1.6.4.3.6. Özgeci Aşk (Agape)	24
2.1.6.5. Diğer Kuramlar.....	25
2.1.7. Aşk Biçimleri İle Yapılan Araştırmalara Genel Bir Bakış.....	26
2.2. BAĞLANMA	30
2.2.1. Bağlanma Kuramı, Bağlanma Stilleri ve Maternal Bağlanma	30
2.2.1.1. Bağlanma Kuramı	30
2.2.2. Bağlanma Stilleri.....	36
2.2.2.1. Güvenli Bağlanma	36
2.2.2.2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma	37
2.2.2.3. Kaçınan Bağlanma	37
2.2.3. Maternal Bağlanma.....	38
2.2.3.1. Maternal Bağlanmaya Etki Eden Faktörler	48
2.3. EŞ SEÇİMİ.....	49

2.3.1. Genç Yetişkinlik.....	49
2.3.2. Evlilik ve Aile.....	50
2.3.2.1. Evlilik ve Aile Kavramları	50
2.3.2.2. Evlilik, Aile ve İşlevsellik.....	51
2.3.2.3 Evlilik, Aile ve Eş Seçimi.....	51
2.3.3.Ülkemizdeki Eş Seçme Yaklaşımları	52
2.3.4. Eş Seçimini Etkileyen Faktörler	53
2.3.4.1. Yaş	53
2.3.4.2. Cinsiyet.....	54
2.3.4.3. Kültürel Etkenler.....	54
2.3.5. Eş Seçimi Kuramları.....	55
2.3.5.1. Evrim Kuramı.....	55
2.3.5.2. Sosyal Rol Kuramı.....	55
2.3.5.3. Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı.....	56
2.3.5.4. Benzerlik-Çekicilik Kuramı.....	56
2.3.5.5. Uyarıcı-Değer-Rol Kuramı	56
2.3.5.6. Eş Seçiminde Psikanalitik Yaklaşımı.....	57
2.3.5.7. Filtre (Süzgeç) Kuramı.....	57
2.3.5.8. Cinsel Stratejiler Kuramı.....	57
2.3.6. Eş Seçimine Yönelik Tutumlar.....	58
2.3.7. Literatürdeki Araştırmalar.....	61
2.3.7.1. Eş Seçimi İle İlgili Araştırmalar.....	61
2.3.7.2. Eş Seçimine Yönelik Tutumlarla İlgili Araştırmalar.....	66
3. BÖLÜM	71
3. YÖNTEM.....	71
3.1. Araştırma Modeli.....	71
3.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi.....	71
3.3. Veri Toplama Araçları.....	71
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	72

3.3.2. AİTÖ	72
3.3.3. EBBÖ (EBBÖ)	73
3.3.4. RESTÖ (REST)	73
3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	75
4. BÖLÜM	76
4. BULGULAR.....	76
5. BÖLÜM	103
5. TARTIŞMA	103
5.1. Aşka İlişkin Tutumlar, Bağlanma Stilleri ve Eş Tercihleri Açısından Cinsiyet Farklılıkları.....	103
5.1.1. Aşka İlişkin Tutumların Cinsiyet Bakımından Farklılıkları	103
5.1.2. Bağlanma Stillерinin Cinsiyet Bakımından Farklılıkları	105
5.1.3. Eş tercihlerinin Cinsiyet Bakımından Farklılıkları.....	106
5.2. Aşka İlişkin Tutumların Yaş Bakımından Farklılıkları	106
5.2.1. Aşka İlişkin Tutumlar ile Bağlanma Türleri Arasındaki İlişki	106
5.3. Bölüm Değişkenine Dair Tartışmalar	106
5.4. Sınıf Değişkenine Dair Tartışmalar.....	108
5.5. Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer Değişkenine Dair Tartışmalar.....	109
5.6. Ailenin Gelir Düzeyi Değişkenine Dair Tartışmalar.....	110
5.7. Ailenin Çocuk Yetiştirme Tutumu Değişkenine Dair Tartışmalar.....	111
5.8. Daha Önce Duygusal İlişki Yaşama Değişkenine Dair Tartışmalar.....	113
5.9. En son Yaşanan Duygusal İlişkinin Süresi Değişkenine Dair Tartışmalar	115
6. BÖLÜM	119
6.SONUÇ.....	119
6.1. Sonuç.....	119
6.2. Öneriler	121

KAYNAKLAR.....	124
EKLER.....	133
Ek 1. Aydınlatılmış Onam.....	133
Ek 2. Anket formu	134
ÖZGEÇMİŞ.....	139
İNTİHAL RAPORU.....	140
ETİK KURUL ONAYI.....	141

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: Ankete katılanların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları.....	74
Tablo 2: Öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre dağılımı	76
Tablo 3: Öğrencilerin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarına ait tanımlayıcı istatistikler	77
Tablo 4: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması	79
Tablo 5: Öğrencilerin yaş gruplarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	81
Tablo 6: Öğrencilerin sınıflarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması	83
Tablo 7: Öğrencilerin ez uzun süre ikamet ettikleri yerlere göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	85
Tablo 8: Öğrencilerin gelirlerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	87
Tablo 9: Öğrencilerin aile tutumlarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	89
Tablo 10: Öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	91
Tablo 11: Öğrencilerin ilişki sürelerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	93
Tablo 12: Öğrencilerin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanları arasındaki korelasyonlar.....	95
Tablo 13. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, ilişki yaşama durumu, AİTÖ ve EBBÖ puanlarının RESTÖ puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları.....	99

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Öğrencilerin aile tutumlarına göre dağılımı.....75

Şekil 2: Bağlanma stillerine göre dağılımı78

KISALTMALAR

ABD :	Amerika Birleşik Devletleri
AAK :	Aile Araştırma Kurumu
ESTÖ :	Eş Seçme Tercihleri Ölçeği
RESTÖ :	Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği
TÜİK :	Türkiye İstatistik Kurumu

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Aşk, bağlılık biçimleri ve eş seçimi konuları felsefe ve bilhassa edebi yazılar alanında vazgeçilmesi zor hususlardan birisi olmayı devam ettirmekle beraber, psikoloji sahasının da bağlı merkezlerinden birisi haline gelmiştir. Bu çekicilik genelde, aşk durumuna maruz kalmış, çeşitli bağlılık biçimlerini yaşayan ve eş seçimi gerçekleştiren bireyde meydana getirdiği toplumsal ve ruhsal belirtilerin algılanma talebinden ortaya çıkmaktadır (Myers and Shurts, 2002: 238; Neto, 2005: 613).

Aşk kişinin bütün davranış, tutum ve duygularına etki eden ve değiştirme gücü olan bir olgudur. Aşkın kaynağı yeterlilik duyguları olduğu gibi, yetersizlik gibi olumsuz duygulardan da kaynaklanabilmektedir. Ayrıca; duygu, davranış veya bir karar olarakta aşk kendisini gösterebilir. Bu karmaşık olguları bütünleştirmek için yapılan tanımlama çabaları ise araştırmacıları basit totolojik tanımlara götürmektedir. 1950'li yıllarda aşkla ilgili konuların incelenmesinin bilimsel olmadığı düşünülmesi ve politik baskıların olması uzun bir dönem bu konunun göz ardı edilmesine neden olmuştur. Ancak son otuz yıldır psikologlar tarafından tekrar incelenmeye başlanmıştır (Büyükşahin, 2006: 4).

Lee (1988), yaklaşım açısından aşkın siyah beyaz bir resme benzemediğini; bu açıdan renkli bir resmin aşkı temsil etmesi açısından oluşturulması gerektiğini öne sürmüştü, çok renklilik benzerliğini aşkı tanımlamak için kullanmıştır. Yunanca sözcüklerle adlandırılan ve ilk 3'ünün birincil ve diğer 3'ünün ikincil olduğu belirtilen tutkulu aşk (Eros), oyun gibi aşk (Ludus), arkadaşça aşk (Storage), sahiplenici aşk (Mania), mantıklı aşk (Pragma) ve

özgeci aşk (Agape) olmak üzere altı aşk biçimidir. Arkadaşlık ve aşk arasındaki farklılığı belirleme, aşkı tanımlama ve aşkı ölçme çabaları araştırıldığında;

Rubin (1973) hissedilen duygular arasında arkadaşlık ve aşk ilişkilerindeki farklılıklar üzerinde durması, aşk kavramı ile ilgili yapılan ilk çalışmalar arasında gösterilmektedir. Rubin aşkın üç bileşeni içerdiğini, bu bileşenlerin ise gözetme, yakınlık ve bağlanma olarak adlandırılan tutumlar olduğunu belirtmiştir.

Berscheid ve Walster'in (1974) ilerleyen zamanlarda tutkulu aşk, Walster ve Walster'in (1978:3) arkadaşça aşk ve tutkulu aşkı sınıflandırması, aşka ilişkin sosyal psikoloji alanındaki en genel ve önemli çalışmalar arasında yer almaktadır. Tutkulu aşk, partneri ile bir arada olabilmek için fazlasıyla istek duyma, yoğun bir fiziksel uyarılma (baş dönmesi, terleme, sıcaklık vb.), partnerinden ayrılma durumunda kaygı yaşama ve kendini boşlukta hissetme ile ilişkili bulunmuştur.

Arkadaşça aşk, mutluluk açısından birlikte olduğu insan için çaba harcama, ona ilgi gösterme, iki taraf açısından kendini açma davranış ve tecrübelerinin paylaşıldığı, şefkat, sevgi, anlayış, gözetme ve yoğun duygusal yakınlık olan bir durum olarak açıklamıştır (Hatfield, 1988:4).

Stenberg'in (1986) üçgen aşk olarak adlandırdığı kuram literatürde sıkça karşılaşılan modellerden biridir. Bu kuramda tutku, yakınlık ve kararla bağlanım olarak aşkın üç önemli unsuru bulunmaktadır. Stenberg bunu üç ögesi bulunan ve bunların üç köşeyi temsil eden bir üçgene benzediğini belirtmektedir. Bu yüzden bu kurama üçgen aşk kuramı adını vermiştir. Stenberg'e göre tutku, yakınlık ve karar-bağlanım tüm aşk ilişkilerinde değişik düzeyde bulunmaktadır (Akt. Büyükşahin,2006:5).

Kaynaklarda, aşk üzerine yapılan çalışmaların büyük bölümünün aşık olmanın oluşturduğu olumlu duygular üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu konudaki çalışma bulguları, aşk ile mutluluk ve doyum gibi olumlu olarak tanımlanan duygular arasında anlamlı düzeyde ilişkinin var olduğunu (Akt. Özer ve Tezer, 2008:19) ve kişinin iyi oluş halini yordayan en önemli etmenlerden biri olduğunu (Masuda, 2003) göstermiştir.

Ayrıca aşk ile olumsuz duygu ve psikolojik durum arasında ilişkide bulunmaktadır. Berescheid ve Walster'in kuramında hoşla gitmeyen heyecansal deneyimlerin bile aşk açısından uyarıcı olabileceği ve aşka ilişkin uygun bir parça olması halinde tutkulu aşkı güçlendirebileceğini belirtmiştir. Yani reddedilme, engellenme hissi, korku ve karşı koyulma gibi durumlar aşk duygusuna katkı sağlıyor olabilmektedir (Akt. Atkinson, 1999:3).

Aşk tutumları Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından yapılan bir çalışmada incelenmiştir. Araştırma çalışmasının sonucunda özgecilik açısından erkeklerin kadınlardan daha fazla özgeci oldukları, ama diğer aşk biçimleri ele alındığında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çiftlerde mutluluk açısından özgeci ve tutkulu aşk ile olumlu, oyun gibi aşk ile olumsuz yönde ilişki saptanmıştır. İlişkide problem yaşama açısından sahiplenici aşk ve oyun gibi aşk türlerinde olumlu, tutkulu aşk ve özgeci aşk türlerinde ise olumsuz anlamda ilişki bulgusuna ulaşılmıştır. Bilhassa aptalca aşk (Tutku ve Bağlılık Unsurları) filmlerde de seneryolarda gözlemlediğimiz Hollywood tarzı bir aşktır ve çiftler filmlerdeki gibi tanışmakta ve kısa zaman içinde evlenmektedirler. Tutkunun ön planda olduğu ve yakınlık durumunun göz ardı edildiği bir bağlılık oluşmaktadır. İlişkinin ana temeli tutku üzerine kurulmakta, ama zamanla tutkunun azalması ile kişiler hayal kırıklığı yaşamaktadırlar. Bu durumun sonucu olarak aptalca aşk, stresin oluşmasına uygun bir ortam oluşturur. Yalnızca tutkuya odaklanılan ve diğer unsurların önemsenmemesi problem yaratmıştır. Kıskançlık, güvensizlik, takıntılı ayrıca patolojik öğelerinin bulunduğu bir aşk türüdür, sahiplenici aşk (Mania). Sahiplenici aşkı yaşayan bireyler ilişkilerinde güvensizlik ve eşlerini/çiftlerini kaybetme korkusunu yaşamaya meyillidirler. Sorunlu ilişkiler yaşasalar bile ilişkiyi bitiremezler ve genelde bu ilişkileri bitiren taraf eşleri olur. Başkaca, terk edilme ve ayrılığın oluşturduğu olumsuz etkiden uzun süre çıkamazlar, ilişkilerini yaşarken ve ilişkinin bitimiyle birlikte acı hissetmekten hoşlanırlar (Büyükşahin, 2004:6).

Aile ve evlilik kurumları, geçmişten bu yana varlığını sürdürmekle birlikte önemli değişimleri içinde barındırmaktadır. Zamanla değişen ekonomik ve sosyal yapı; evliliğe ilişkin düşünceleri, evlilik yaşını, eş ile tanışma biçimini, evlilik ritüellerini ve eş seçme kriterlerini etkilemiştir. Bugün, evlenme çağında

bulunan pek çok birey evlenmeyi ve çocuk sahibi olmayı düşünmemekte veya evliliği ertelemektedir. Evlenmek için gerekli olanaklara sahip bu bireylerin evliliği düşünmeme sebeplerinin başında boşanma oranlarındaki artış gelmektedir. Boşanma oranlarındaki artış doğru eş seçme yönündeki kaygıları artırmıştır (Şentürk, 2008: 8).

Geleneksel toplum yapısının değişmesi ve bireyselliğin artması, evliliğe yönelik beklentileri de etkilemiştir. Geleneksel bakış açısıyla şekillenen karı-koca rollerinin ötesinde bir hayat arkadaşlığı arayışının doğması söz konusudur. Bireysel ihtiyaçlarını ön planda tutan günümüz insanı için, evliliğe ve eşe yönelik beklentiler artırmıştır. Birbirinin gereksinimlerini karşılayabilmek, sağlıklı bir ilişki sürdürebilmek için gereklidir. Toplumu ve bireyi etkileyen bu gelişmeler, doğru eş seçiminin önemini artırmaktadır. Üniversite çağındaki gençlerin bir bölümü eş seçimi arifesinde (nişan-söz) iken bir bölümü de hayatlarını etkileyen uzun süreli beraberlikler yaşamaktadır. Her iki durumda da bireyin karşı cinsle kurduğu ilişkiden aldığı doyumun yüksek olması, uygun eş seçimini yapması ile ilişkilidir. Bu araştırmada, üniversite öğrencilerini eş seçme sürecinde etkileyebilecek, eş seçimini sınırlandırabilen ya da hatalı seçimlere neden olabilecek eş seçimi tutumları ele alınmıştır. Eş seçimi tutumları ile bireyin; cinsiyeti, duygusal ilişkisinin varlığı, süresi, evlilik düşüncesi ve planı, evliliğini gerçekleştirmeyi düşündüğü yol ve anne-babanın birliktelik durumu özellikleri incelenmiştir. Çalışma sonuçlarında bulunan bulgular, üniversite dönemindeki gençlere, aile ve evlilik konularında rehberlik hizmetlerini yürüten danışmanlara ve konuyla ilgili diğer araştırmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Bağlanma kuramının temellerini atan Bowlby'ye göre insanın bebeklik döneminde bir bakım verene ihtiyaç duymasının sebebi sadece beslenme ihtiyacı değil aynı zamanda bakım verenin varlığıdır. Çocukta içgüdüsel olarak bulunan “bağlanma davranışları” bakım verenden uzaklaştığında ağlama, tutunma, takip etme gibi tepkilere yol açmakta iken, bakım verenin varlığında ise bu tepkiler yatışmaktadır. Çocuğun bakım verenle olan ilişkisinde bağlanma biçimi şekillenmektedir. Bowlby'nin güvenli bağlanma olarak tanımladığı modelde bebekler bakım verenleri ile yakınlıktan mutlu olmaktadır. Bakıcıdan uzaklaşma durumunda ise hoşnut olmamakla

birlikte bir süre bununla başa çıkabilmektedirler. Aynı ortamda bakım vereninin de bulunması koşuluyla onu “güvenli üs” olarak kullanarak etrafı keşfedici davranışlar içine girebilmektedirler. Kişi, bebeklik döneminde bakım vereni ile olan ilişkisi ile şekillenen ve gelişimi boyunca da gelişip yerleşen Bowlby’nin “içsel çalışan modeller” olarak tanımladığı bilişsel temsiller oluşturur. Bilişsel temsiller yetişkinlikte de devam eden bireyin kişiler arası ilişkilerinde beklentilerini, öngörülerini oluşturan bir modeldir (akt. Küçükparlak, 2011: 8).

Aşk, bağlılık biçimleri ve eş seçimi konuları üzerine çalışmalar birçok ülkede yapılmış olmakla birlikte aşk biçimleri, bağlılık biçimleri ve eş seçimi konularına dair yapılan hiçbir bir araştırmaya raslanmamıştır. Bu durum göz önüne alınarak yapılan araştırmada amaca ilişkin iki husus bulunmaktadır; birincisi üniversite öğrencilerinin aşk türleri, bağlılık biçimleri ve eş seçimi konularında ilişkinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesidir. İkincisi ise üniversite öğrencilerinin demografik bazı özelliklerine göre aşk türleri, bağlılık biçimleri ve eş seçimlerinin, aşk türleri ve kişilik özelliklerinin değişip değişmediğinin ortaya konmasıdır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve eş tercihleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Aşka ilişkin tutumlar, kültürden etkilenme olasılığı oldukça yüksek olan değişkenlerdir. Aşk kavramına yüklenen anlam ve dolayısıyla aşka ilişkin tutumlar da kültürden etkilenebilmektedir. Ayrıca kadınlarla erkekler arasında aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve eş tercih değişkenleri açısından farklılıklar bulunduğunu gösteren benzer araştırmalarda vardır. Bununla birlikte bazı aşk stillerinin insanları, bağlanma biçimleri ve eş tercihleri yönünden etkilediği düşünülmektedir. Genç yetişkinlerin sahip oldukları aşk stillerinin neler olduğunun bilinmesi, aşk stillerinin birer kişisel tercih olduğunun ve geçmişte yaşanan olumsuz deneyimlerin birer hata olarak değil de birer kişisel tercih olarak görülmesini, bu tercihlerin değişebileceğinin farkına varılmasını ve bir

sonraki ilişki için daha sağlıklı bir aşk tutumu tercihinde bulunulmasını sağlayacağı düşünülmektedir (Akt: Tüfekçi, 2008: 2).

Bazı aşk stillerinin kişilerin bağlanma biçimlerini ve eş tercihlerini etkilemesinden dolayı ve bu aşk stillerinin bireylerin demografik durumlarına göre farklılaştığının farkındalığını geliştirerek ilerleyen yaşamlarında kendi eşlerine karşı nasıl bir bağlanma tutumu sergilemeleri gerektiği konusunda yol gösterici olabilecektir. Gerekli danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesine yol gösterici olacağı ve bu alanda yapılacak yeni çalışmalara da yararlı olabileceği düşünülmektedir.

1.3. Çalışmanın Önemi

Bu araştırmanın analiz düzeyi üniversite öğrencileridir. Üniversite öğrencilerinin eş tercihlerinin şekillenmesinde aşk stilleri ile bağlanma biçimlerinin etkisi çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin eş tercihlerinin şekillenmesinde aşk stilleri ile bağlanma biçimleri etkisinin demografik bilgileri çerçevesinde farklılık gözetilip gözetilmediği araştırılacaktır.

Genç yetişkinlerin, yaşadıkları romantik ilişkilerde geçmiş tecrübelerini; yanlışlarını ve doğrularını mantıklı bir şekilde değerlendirerek gelecekte yaşayacakları romantik ilişkilerde daha uzun süreli, istikrarlı ve kaliteli ilişkilere sahip olmaları açısından bu araştırmanın önemi olduğu düşünülmektedir.

Özellikle son yıllarda ülkemizde de yakın ilişkiler konusunda çalışmalar artmaya başlamışsa da halen yeterli seviyede olduğunu söylemek mümkün değildir. Boşanmaların gitgide arttığı, ilişki problemlerinin kişinin yaşam serüveninde önemli olumsuz izler bıraktığı düşünülürse, bu alanda yapılacak her çalışmanın gerçek hayatta olumlu birer karşılığı olacağını söylemek mümkündür.

İlişki doyumu, romantik ilişkilerin kalitesi, istikrarı ve süresi konusunda önemli bir belirleyicidir. Sağlıklı bir yakın ilişki, ilişki içindeki bireylerin, önemli ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir ortam sağlayarak iyi olmalarına katkı sağlar (Baucaom ve Epstein, 2002; Akt: Kirby, Baucom ve Peterman, 2005: 315).

Dainton'a (2000) göre, romantik ilişki, kişinin beklentilerini karşılıyorsa, kişi ilişkiden tatmin oluyor demektir. Dolayısıyla, bireylerin, beklentilerinin karşılandığı, doyum sağladıkları ve iyi hissetmelerine neden olan ilişkilerin daha uzun süreceğini ve daha kaliteli olacağını varsayabiliriz. Bu araştırmada, ilişki doyumunu yordayan ve ilişki doyumunun ilişkili olduğu faktörler incelenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen verilerin, üniversitelerde çalışan veya üniversite öğrencilerine psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmeti veren psikolojik danışmanların, üniversite öğrencilerinin kurdukları veya kuracakları romantik ilişkilerin, uzun süreli, istikrarlı ve sağlıklı olmasına yönelik yapacakları müdahalelerde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Psikolojik danışma ve rehberlik servislerine başvuran bireylerin çoğunun romantik ilişkilerle ilgili problem yaşadığı görülmektedir (Özdemir, 2006). Psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde çalışan psikolojik danışmanların, kendilerinden bu konuda yardım isteyen bireylere yönelik yaklaşımlarında kullanmak üzere, bu araştırmadan elde edilen bulguların önem taşıyacağı düşünülmektedir. Eğer madde bağımlılığın nedenleri arasında kullanıcının kişilik özellikleri ve etkileri tanımlanabilir, bunlar bireyin çevresi tarafından kontrol altına alınabilirse, madde kullanımını önleme çalışmalarında yeni bir etki alanı elde edilebilir. Bu kapsamda madde bağımlıların kişilik özelliklerinin tercih ettikleri madde üzerine etkisinin ortaya konulması literatüre katkı sağlayacak, ileride yapılacak önleme ve bireysel sağaltım çalışmalarına kaynak oluşturacaktır.

1.4. Araştırmanın Soruları ve Hipotezi

Araştırma modelimizden yola çıkarak üniversite öğrencilerinin eş seçmelerinde aşk stillerinin ve bağlanma biçimlerinin etkili olup olmayacağını saptanması için aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

Temel hipotez: Üniversite öğrencilerinin eş seçimlerinde aşk stillerinin ve bağlanma biçimlerinin etkisi vardır.

Hipotezler

1-Üniversite öğrencilerinin aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve romantizm ve eş tercihleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

2-Üniversite öğrencilerinin aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve romantizm ve eş tercihleri cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf, yaşamın geçtiği yer, gelir düzeyi, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, duygusal ilişki yaşama durumu ve süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf, yaşamın geçtiği yer, gelir düzeyi, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, duygusal ilişki yaşama durumu ve süresin, aşk stilleri, bağlanma biçimleri romantizm ve eş tercihlerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?

1.5. Çalışmanın Varsayımları

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin anket formunu dürüst ve samimi cevaplar vererek doldurduğu değerlendirilmektedir.

Çalışmada kullanılmış AİTÖ, EBBÖ (EBBÖ) ve RESTÖ (REST) gerekli yeterlilikte olan formlardır.

Çalışmada kullanılmış AİTÖ, EBBÖ (EBBÖ) ve RESTÖ (REST) geçerliliği ve güvenilirliği bulunan klinik ölçeklerdir.

1.6. Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmaya dair veri toplama esnasında anketi doldurmayı reddeden üniversite öğrencileri kapsam dışı tutulmuştur.

Araştırma 5'li ve 7'li Likert ölçeğindeki anket soruları ve açık uçlu sorular ile sınırlı tutulmuştur. Sorular dışına çıkılmamıştır. Anlam ifade etmeyen sorulara ankette yer verilmemiş ve açık anlam ifade edecek şekilde hazırlanmıştır.

Anket katılımcılarının belirlenebilmesi için üniversite öğrencilerinin sayısı tespit edilmiştir.

1.7. Tanımlar

Aşk: Gelişimi yavaş olan, bir bölümü duyguya ve heyecana dayalı, insan yaşamıyla birlikte başlayıp ömür boyu gelişerek yaşanan ve kuvvetli bir duygu olan aşk, cinsel açıdan ilgi, çekicilik, önemsenme, bakım, arkadaşlık ve dostluğun sentezidir (Tüfekçi, 2008:6)

Aşk Biçimleri:Lee (1973), “aşkın genel yapısı hakkında çoğu zamanfarklı düşünen uzmanlar” çok sayıda aşk tutumu olduğunu ve aşk türlerinin ayırt edilmesini sağlamak amacıyla sistematik farklılıkların var olduğunu belirtmişlerdir. Lee de bu belirttiği görüşteki gibi aşkı çok boyutlu olarak sınıflandırmış ve aşk biçimi örneklemelerinde oyun gibi aşk (ludus), tutkulu aşk (eros) ve arkadaşça aşk (storge) olarak birincil açıdan üç temel aşk çeşidi olduğunu söylemiştir. Lee, belirtilen üç temel aşk çeşidinin bir araya gelerek sahiplenici aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk olarak ikinci aşk stillerini oluşturabileceğini belirtmektedir. Bu aşk türlerinden sahiplenici aşk (mania), oyun gibi aşk ve tutkulu aşk; mantıklı aşk (pragma), oyun gibi aşk ve arkadaşça aşk; özgeci aşk (agape) ise arkadaşça aşk ve tutkulu aşk türlerinin oluşmasında etkilidir. Bu araştırmada aşk biçimleri AİTÖ’nden alınan puanlarla belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanın yüksek çıkması bireyin belirtilen aşk türüne sahip olduğunu göstermektedir (Akt. Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004:8).

Romantik İlişki Doyumu:İlişki doyumu, kişinin ilişkinin kalitesi hakkında yaptığı kişisel değerlendirmeleri göstermektedir. Olumlu değerlendirmelerin olması ilişkiden doyum sağlandığı, olumsuz olması ise doyum sağlanmadığını ifade etmektedir. (Taylor, Peplau ve Sears, 2003: 27)

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE, İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. AŞK STİLLERİ

2.1.1. Yakın İlişkilerde Aşk

Aşk, duyguları, tutumları ve davranışları birleştirebilen bir olgudur. Aşk, olumsuz duygulardan da kaynaklanabilmektedir. Yetersizlik duygusu bu olumsuz duygulardan birisidir. Başkaca; aşk kendisini duygular, davranışlar ve kararlar üzerinde etkili olarakta gösterebilir. Bu karmaşık olguları bütünleştirmek için yapılan tanımlama çabaları ise araştırmacıları basit totolojik tanımlara götürmektedir. 1950'li yıllarda aşkla ilgili konuların incelenmesinin bilimsel olmadığına düşünülmesi ve politik baskıların olması uzun bir dönem bu konunun göz ardı edilmesine neden olmuştur. Bu husus psikologlar tarafından yaklaşık son 30 yıldır tekrar araştırılmaya başlanmıştır (Büyükhahin, 2004: 60).

Aşk duygusu; öncelikle edebiyatçılar, şairler, yazarlar, filozoflar, sanatçılar tarafından incelenmiştir. Son otuz yıldır sosyal psikologlar da, aşk konusunu incelemeye başlamış ve bu konu önemli araştırma alanlarından biri olmuştur. Psikoloji biliminde aşkın, yaygın olarak araştırılmaya başlanması ile beraber farklı uzmanlar aşk kavramı üzerine çeşitli tanımlama ve aşk türlerini açıklamak amacıyla farklı sınıflamalar yapmışlardır (Berscheid ve Walster, 1978: 2; Clark ve Mills, 1979: 12; Hatfield, 1988: 5; Hendrick ve Hendrick, 1986: 392; 1991: 206; Lee, 1973: 4; 1977: 173; 1988: 9; Rubin, 1970: 265; Sternberg ve Grajek, 1984: 312; Sternberg, 1986: 119; 1988: 4; Walster ve Walster, 1978: 9),

2.1.2. Aşk'ın Tanımları

Aşk sözcüğü İngiliz dilinde başka hiçbir sözcüğün olmadığı kadar çok şekilde kullanılmaktadır. John Barrymore aşkı; çekici bir kızla tanışmak ile onun sazan balığına benzediğini fark etmek arasında geçen doyulmaz bir zaman olarak belirtmiştir. Charles-Pierre Baudelaire'e göre ise: "Aşk kişinin kendinden kaçma ihtiyacıdır." Fromm'a göre aşk (1991): "Bireyin olduğundan farklı bir varoluş moduna dönüşmesini sağlayan bir olgudur". William Blake aşk için; "Aşkı anlatmaya yeltenme sakın; ancak söylenmemiş aşklar aşktır..." demektedir. Aşk, bir açıdan hayatın en önemli öğelerinden biri durumundayken, diğer açıdan hayatın en ihmal edilen tarafıdır (Wilson ve McLaughlin, 2002: 4).

Shakespeare'e göre aşk: "İç çekişlerin buğusu ile yükselen bir dumandır." Aşkın dezenformasyonlara sebep olan kişisel bir deneyim olduğunu Stendal ifade etmektedir. Stendal; aşkın bir fantezi olduğunu ve bireyin ego ideallerinin realist olmayan bir şekilde başkasına yansıtıldığı görüşündedir. Gerçeklerle yüzleşildiğinde bu yanılsamalar biter ve böylece aşkta biter.

Freud (1924) yıllar önce şu açıklamayı yapmıştır: " Güçlü bir ego, hastalıklara karşı bir korumadır; ancak başka çıkar yol yoksa, hasta olmamak için aşık olmalıyız ve aşık olamazsak, öfke sebebiyle hastalanırız" demiştir.

Benzer şekilde, Sternberg ve Grajek (1984) şöyle demiştir: "Aşk, insan duyguları arasında en yoğun duygu olabilir ve kesinlikle en çok arananıdır. İnsanlar aşk için yalan söyler, aldatır, çalar, hatta öldürür ve kimse onun tam olarak ne olduğunu bilemez." Aşk kavramında, bireylerin aşk izlenimleri, yaşantıları ve bunları ifade ederkenki durumların kişiden kişiye değişmesi bu kavrama ilişkin yaşanan karmaşanın en önemli sebebidir. Ayrıca deneyimlenen bağlamın, aşk kavramının şekillenmesinde etkili olması eklenince problem dahada karmaşık şekilde karşımıza çıkmaktadır (Myers ve Shurts, 2002: 238; Sternberg ve Barnes, 1988: 4; Sternberg ve Grajek, 1984: 314).

Tarihsel ve sosyal şartlar açısından değerlendirildiğinde aşk kavramına ilişkin tanımların ve tecrübelerin zaman içerisinde kültürden kültüre ve kültürün kendi içinde de değişebileceği net bir şekilde görülmektedir. Bu hususlar göz

önüne alındığında aşkın karmaşık ve çok taraflı bir olgu (Berscheid ve Meyers, 1996: 19, Waller ve Shaver, 1994: 268), betimsel olmaktan çok teorik bir kavram şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Aşk, davranışların gözlemlenmesiyle fark edilebilen, doğrudan gözlenemeyen ve soyut bir kavramdır. Aşka ilişkin, her kültürde ve her zamanda geçerliliği olan bir tanım yoktur. Aşk, dış faktörlerden etkilenir. Bireyin içinde bulunduğu sosyal bağlam aşk yaşantısı ve aşkın tarifini etkilediğinden dolayı kültürler arası ve aynı kültürdeki grupların arasında farklılıklar gözlemlenebilir.

2.1.3. Aşkın Kaynağı

Pek çok bilim insanı anne-bebek ilişkisini tüm aşk ilişkilerinin bir modeli olarak ele alır. Araştırmacılar farklı etkileşim kalıplarının nasıl farklı patolojik gelişmelere veya aşık olma yeterliği de dahil olmak üzere kişiliğin güçlü gelişimlerine yol açtığını belirtmişlerdir. Bu bölümde yetişkinler arasındaki aşkın birincil kaynağı üzerinde durulacaktır. Aşkla ilgili çalışmalar dört farklı referans önermektedir. Bunlar;

Kişilik Yetersizliği: Hatfield (1988)'e göre içsel açıdan yetersiz bireyler kendilerine yakın veya kendilerine eşit yetersizlik yaşayan bireylerle arkadaşlık kurmaya yönlenebilirler. Aşk, bireyin gerçekleştiremediği idealize ettiği düşünce ve algıları partnerine yansıtmadır. Aşkın bir bağımlılık olarak kavramlaştırılması bazı araştırmacılar tarafından kişilik yetersizliğine bir örnek olarak düşünülürken, diğerleri temel bir insani tepki olarak ele almaktadır. Kişisel ilişkilerde yetersizlik kişiyi madde kullanmaya veya bir başka kişiyi gerginliğe karşı tampon olarak kullanmaya itebilir. Aşkın bir "bağımlılık olarak kavramlaştırılmasında kullanılan diğer bir yaklaşım, güdülemede karşıt süreçler kuramıdır. Herhangi bir şey başlangıçta çok yoğun olarak zevk verici olabilir (örneğin, eroin, alkol kullanmak), güzel duygular yavaşça azalırken, onsuz yapamama ile ilgili olumsuz duygular öylesine acı verici olur ki; bağımlı kişi ona gereksinim duyar hale gelir. Özetle yetersizlik kavramı farklı yazarlar tarafından farklı anlamlarda kullanılmaktadır (Akt., Atalay, 2004: 108).

Kişilik Yeterliliği: Hatfield (1988)'e göre insanların çoğu, aşık olabilmenin normal bir durum olduğunu, aşık olamamanın bir anormallik olduğunu varsayarlar ve bunu da bir kişilik yetersizliği olarak ifade ederler. Daha önce pek çok başka araştırmacı tarafından da belirtildiği gibi bu yetersizlik bebeğin anne ile olan ilişkisinde sıcaklık, güven ve emniyet gibi öğelerin yokluğundan kaynaklanmaktadır.

Tartışmalardan, aşk gereksiniminin yalnızca kişilik yetersizliği ile sınırlandırılmayacağını; aynı zamanda kişi kendisine olan nevrotik ilgisinden kurtulduğunda ulaşılabilir olan enerjiye kaçınılmaz bir şekilde eşlik eden sağlıklı kişilikten kaynaklanabileceği sonucunu çıkartabiliriz (Akt., Atalay, 2004: 109).

Toplumsal Kurallar: Hatfield (1988)'e göre bu noktaya kadar aşk kişisel bir yaşantı olarak kabul edildi ve sınırlandırıldı. Romantizm ağırlıklı aşkın fonksiyonları Karı-koca ve ebeveyn rollerini doldurmak ve küçük aile kurmak-sadece cinsellik, çoğalmak ve sosyalleşmek için değil- başka bir açıdanda hizmetlerin ulaştırılması, tüketime ilişkin materyallerin düzenlenmesi korunması ve genel anlamda toplum sisteminin işleyişini güven altında tutmak için de gereklidir (Akt., Atalay, 2004: 110).

Fizyolojik Uyarılma: Hatfield (1988)'e göre tutkulu aşkla ilgili yeni bir kuram Walster tarafından sunulmuştur. Bu teori, kişilerin tutkulu aşkı, fiziksel açıdan yoğun uyarılma ile karşılaştıklarında, bunun aşk olarak adlandırılacak en uygun duygusal etiket olduğunu ifade etmektedirler. (Akt: Atalay, 2004: 111).

2.1.4. Aşkın Önemi

Sağlıklı bir kişilik için aşkın önemi Freud (1960) tarafından ifade edilmiştir. Glasser (1963) aşkı bizim temel insanlık ihtiyacımız olarak görürken, Erikson (1963) aşkı gençlikteki en önemli gelişim aşaması olarak görmüştür.

Coutts (1973)'a göre; "Hayatımın en zorlayıcı tarafının, kişiliğimi araştırmak olduğunu anlamamdır. Öyle görünüyor ki, tüm yaşamımda, insanlara yakın olduğumu hissetme, anlaşıldığımı ve istendiğimi bilme duygusuna ihtiyaç duydum".

“Kişiliğe sahip olmanın hem en büyük mutluluk ve esenliklerimin hem de en büyük acılarımın ve şüphelerimin kaynağı olduğunu fark etmeye başladım”. Kolej öğrencileri de bu ihtiyacı yansıtır. Orta Batı Devlet Üniversitesindeki araştırmada 679 öğrencinin %80’i aşık olmanın onlara genel bir esenlik verdiğini ve çok güçlü hissettirdiğini rapor etti (Kanin, 1970: 57).

Psikosomatik hastalıklar üzerine bir uzman, yalnız ve seilmeyen olmanın genellikle bekar, dul ya da boşanmışlarda erken doğuma ya da kalp hastalıklarına sebep olduğunu yazdı (Lynch, 1977: 2)

Aşk sadece kişisel varlığımız için önemli olarak sayılmamalı, aynı zamanda evliliğin ön şartı olarak da düşünülmelidir. Knox’a (1979) göre biz genellikle birbirini derinden sevdiklerini hisseden insanların evlenmesine inanmaya eğilimliyiz ama Storo-Sandor (1973) vurgular ki; 20.yüzyılda şövalyelerin eşleri tarafından oluşturulan aşk mahkemelerinde çıkan sonucun, evli kadın ve erkeklerin yasal olarak birbirine zorlandığından dolayı, yasal evlilik ilişkilerinde gerçek aşkın oluşmadığı rapor edilmiştir. Gerçek aşkın kadın ve erkeğin özgürce ve istekli olarak birlikte olmadıktan sonra oluşamayacağını açıkladılar (Knox, 1979: 60).

Gerçek aşkın evliliğin bir parçası olabildiği fikri 14. ve 15. yüzyılda Avrupa da orta sınıfın gelişmesiyle başladı. Yükselen orta sınıfın ekonomik durumunun daha iyi olması arkadaşlık ve işbirliği bağlarının oluşmasına ve karı koca arasındaki ideal sevgiye hizmet etti (Safilios-Rothschild, 1977: 16).

Aşkın evlilik için önemli sayılmasına ek olarak, aşk toplumumuzun devamı için de önemlidir. Bach ve Deutsch (1973) sonuçlandırır ki; Günümüzde erkek ve kadınların aşktan aradığı romantiklik değil, duygusal doyumun önemidir. Aşkta yakınlık, kişisel geçerlilik, kişisel ilişkiler ve birinin varlığını onaylamayı bulma umududur.

2.1.5 Aşk ve Kültür

Kültürler arası yapılan araştırmalar, değişik kültürlerden olan kişilerin aşka dair tutumlarının farklı olduğunu göstermektedir (Beigel, 1951: 326; Dion ve Dion, 1993: 463; Goodwin, 1999: 4; Hatfield ve Rapson, 1996: 4).

Aşk toplumlar arasında, toplum içindeki sınıflar arasında veya etnik gruplar arasında değişebilen evrensel bir psikolojik kavramdır. Toplumsal sistemlerdeki farklılıklar farklı aşk biçimlerini oluşturur. Aşkın melankolik, tutkulu, hoppa, cinsellik içeren veya içermeyen şeklinde birçok çeşiti vardır. Aşka dair toplumsal değerler olumlu veya olumsuz olarak değişebilir, kültürel kabul düzeyleri kişilerin aşka dair beklenti, deneyim, tutum ve davranışları üzerinde etkili olabilir. Geçmiş tarihi süreçler ve günümüz toplumları göz önüne alındığında bu durum açıkça görülebilmektedir (Akt: Ercan, 2008: 4).

2.1.6. Aşka Dair Kuramlar

Aşk kavramı psikoloji alanındaki çalışmalarda kapsamlı bir şekilde ele alınmasıyla farklı yeni kuram ve modeller ortaya çıkmıştır. Özellikle 1970'li yıllarda Rubin aşk ve hoşlanma arasındaki nitel farklar üzerinde bir araştırma yapmıştır. Daha sonraki yıllarda, Rubin'in sınıflamasının yanı sıra, tutkulu aşk ve arkadaşça aşk sınıflandırmaları da literatürde görülmeye başlamıştır (Hatfield, 1988: 5).

Davis ve Tood'un (Akt: Levesque, 1993) aşk ve arkadaşlık arasındaki benzerlik ve farklılık üzerine çalışmaları; Sternberg'in (1986) aşkın bileşenleri konusuna eğilmiş ve üçgensel bir aşk teorisi önermiştir. Üçgen aşk kuramı (tutku, yakınlık ve karar-bağlılık), literatürde sık değinilen modellerdendir. Bu modellerde aşka yönelik bir veya birden fazla sınıflandırmalara yer verilmiş ve aşk, çok boyutlu olarak ele alınmamıştır.

Lee (1988) ise aşkın tek bir türü olmadığını belirterek, çok boyutlu olarak aşkı ele almıştır. Bu teoride Lee, aşkın gerçek şekli üzerine odaklanmıştır ve özgün, eşsiz bir aşk tipolojisi öne sürmüştür. Aşağıda bazı teorilere değinilmektedir.

2.1.6.1 Rubin'in Kuramı

Rubin (1970: 268) aşkı, içinde davranışsal, bilişsel ve duygusal bileşenler bulunan bir çeşit tutum, kültürel bir kavram olarak tanımlar. Rubin (1973: 8) arkadaşça hissedilen hoşlanma ile sevgiliye hissedilen aşkın ilişkili olduğunu;

ama farklı duyguları, düşünceleri ve davranışları barındırdığını belirtmektedir. Rubin arkadaşına karşı hissedilen hoşlanma ile sevgiliye hissedilen aşk arasındaki farklılığı belirterek aşk kavramına dair ilk önemli adımı atmıştır.

Rubin aşkın üç temel bileşeni olduğunu ifade etmiş bunları; gözetme (caring), bağlanma (attachment) ve yakınlık (intimacy) olarak belirtmiştir. Rubin bağlanmayı tanımlarken bunu başka bir kişiye dair olabildiğince birlikte olma ve duygusal olarak ondan destek görme olarak açıklamıştır. Gözetme, kişinin kendinden daha fazla partnerinin mutluluğunu önemsemesi; yakınlığı, partneri ile güçlü bağ kurma, başkalarıyla olduğundan daha farklı biçimde duygu ve düşüncelerini yansıtmaları ve paylaşmaları olarak tanımlamıştır (Rubin, 1970: 266).

2.1.6.2. Hatfield'in Kuramı

Hatfield ve Walster tutkulu aşkı partneri ile bir bütün olmak amacıyla duyulan yoğun arzu olarak tanımlamıştır. Bu aşk türü karşılıklı olursa bütünleşme duygusu ve zevk ile ilişkili olduğunu, karşılık alınmadığında ise, kıskançlık, kaygı, boşluk duygusu, umutsuzluk ve acı duygularına sebep olacağını belirtmiştir. Sonuç olarak, tutkulu aşk derin bir psikolojik uyarılma durumudur. Tutkulu aşkı ölçmek için geliştirilen ölçek (Tutkulu Aşk Ölçeği), bilişsel, davranışsal ve duygusal açıdan belirleyicilerini içermektedir (Akt: Curun, 2004:116). Bunlar

Bilişsel bileşenler

- Partnere ilişkin istemsiz olarak akla gelen yoğun düşünceler ve saplantılar
- Diğerini ya da ilişkiyi idealize etme
- Diğerini tanıma ve onun tarafından tanınma isteği.

Duygusal bileşenler

- Diğerine yönelik çekim, özellikle cinsel çekim; işler iyi gittiğinde yaşanan olumlu duygular.
- İşler kötü gittiğinde yaşanan olumsuz duygular.
- Aşık olunma isteği.

- Tam ve kalıcı bir bütünleşme isteği.
- Psikolojik uyarılma.

Davranışsal bileşenler

- Diğerinin duygularını anlamak için eylemde bulunma.
- Partnerini inceleme.
- Diğerine hizmet etme.
- Fiziksel yakınlık kurma.

Bu bileşenlerin etkileşimleri sonucunda aşk ortaya çıkar. Arkadaşça aşk ile tutkulu aşk arasındaki belkide en önemli fark yakınlık kavramı ile ilgilidir. Kişiler tutukulu aşkta yakınlık özlemi hissederken, arkadaşça aşkta bireyler yakınlığı çoktan sağlamışlardır. Hatfield (1988) göre, yakınlık kişinin karşısındaki birey ile samimi olmaya çalışma sürecidir; onların farklılıklarını, benzerliklerini, duygu, düşünce ve davranış şekillerini keşfetmeleridir. Tutkulu aşkta olduğu gibi yakınlık ta duygu, düşünce ve davranış bileşenlerini içermektedir (Akt., Curun, 2004: 117). Bunlar:

2.1.6.2.1. Bilişsel Bileşenler

Aşıklar, kendilerine ilişkin pek çok yönü birbirlerine açma konusunda özgür hissederler. Yakınlar birbirlerinin geçmişlerini, değerlerini, ilgilerini güçlü ve zayıf yönlerini, umutlarını, korkularını bilirler.

2.1.6.2.2. Duygusal Bileşenler

Yakınlar birbirleri ile derinden ilgilidir. Çok yoğun yakın ilişkilerde, insanlar yakınlarını her şeyden daha fazla severler. Yakınlar birbirleri ile çok yoğun ilgilendiklerinden dolayı, birbirlerinin sorunlarını hafifletme potansiyeline de sahiptirler. Bu aşkın karanlık yüzü ise kıskançlık, depresyon ve öfkedir.

2.1.6.2.3. Davranışsal Bileşenler

Yakınlar birbirleri ile fiziksel yakınlık kurmaktan son derece keyif alırlar. Rubin, bu tür aşkın diğeri için sorumluluk duyma, bakım verme, kendini açma ve dış çevreden bağımsız olma gibi öğeleri içerdiğini söylemiştir. Arkadaşça

aşkı ölçmek için geliştirildiği ölçekteki maddelerden bazıları şunlardır: “Onun için hemen hemen her şeyi yapabilirim”, “Eğer onunla olamazsam umudumu yitiririm”. Bu kuramsal yaklaşım, tutkulu aşkı, arkadaşça aşktan ayırır. Tutkulu aşk haz ve gizem ile beslenirken, arkadaşça aşk yalnızca keyif ile beslenir. Kısacası, tutkulu aşk tutkulu deneyimlerle ve arkadaşça aşk ise olumlu deneyimlerle beslenir’. Ancak, gerçek yaşamda aşk, hem ödülleri hem de cezaları içerir. O halde, tutkulu aşk ve arkadaşça aşk arasındaki ayırım kesin farklılıklardan öte hangi etkenlerin ağırlıklı olduğu ile ilişkilidir (Akt., Curun, 2004: 118).

Walster ve Walster (1978: 4) tutkulu aşkı bireylerin ilişkilerini tüketen alev, arkadaşça aşkı ise, büyük alev söndükten sonra geriye kalan parlak bir kora benzetmektedirler.

2.1.6.3. Sternberg’in Kuramı

Robert J. Sternberg, aşkın üç değişik öğeden oluştuğunu söylemiş ve bunların bir üçgen olarak düşünülebileceğinden yola çıkarak Üçgen Aşk Kuramını geliştirmiştir. Sternberg’e göre yakınlık, tutku ve karar/bağlılık olarak aşkın üç bileşeni bulunmaktadır. Yakınlık bileşeni; aşk ilişkisinde bireyin kendini açma, paylaşım, bağlılık ve yakınlık gibi olguları barındırır. Bu duygular, çiftler arasında sıcak bir aşk ilişkisi yaşanmasına neden olan duygulardır. Tutku bileşeni, güdüsel bir bileşendir. Romantizm, fiziksel çekicilik, cinsellik ve beğenme gibi duyguları oluşturur. Cinsel arzular birçok bireyin tutku yönünü oluşturur. Kişinin kendine güveni, etkileme kabiliyeti, ve kendini gerçekleştirme gibi konularda da tutkuların yaşanması önemlidir. Karar ve bağlılık bileşeni iki farklı şekilde düşünülebilir. Kısa dönemli olan, kişinin diğer bir kişiyi sevdiği ve ona aşık olduğu karardır. Uzun dönemli ise aşkı sürdürme kararlılığıdır. İkisi birlikte hareket edemez. Yakınlık, tutku ve bağlılık unsurlarının kombinasyonları Üçgen Aşk Kuramı çerçevesinde tanımlanan sekiz değişik aşk türünü ortaya çıkartır (Atkinson, 1999:4). Sternberg’in Üçgen Aşk Modeli’nde açıkladığı sekiz aşk türü aşağıdaki gibi özetlenebilir (Sternberg, 1988: 5).

2.1.6.3.1. Beğenme/Hoşlanma (Yakınlık Bileşeni)

Karar/bağlılık ve tutku bileşenin olmadığı, yakınlık bileşenin hakim olduğu ilişkiler diye açıklanabilir. Kişinin başka birine karşı yakınlık hissetmesi ve sıcaklık beslemesi halidir. Fakat tutku ve uzun süreli bağlılık duyguları hissedilmez. Bu durum tam olarak doğru arkadaşlığı tanımlarken kullanılan duygu ve deneyimleri göstermektedir.

2.1.6.3.2. Delicesine Aşk (Tutku Bileşeni)

“İlk görüşte aşk” bu sınıfa girer. Tutku bileşenin egemen olduğu türdür. Birey gerçekte aşık olduğu kişi yerine düşüncelerinde kusursuzlaştırdığı hayalini kurduğu bireye karşı saplantı haline gelen bir aşk durumu yaşamasıdır. Kişi zihinsel ve fiziksel olarak aşk nesnesinden çabuk uyarılma özellikleri gösterir.

2.1.6.3.3. Boş Aşk (Karar/Bağlılık Bileşeni)

Tutku ve yakınlık bileşenini barındırmayan, fakat karar/bağlılık bileşenin egemen olduğu ilişkilerdir. Uzun süredir devam eden, fiziksel çekim ve doğal duygusal durumların zamanla tükendiği ilişkiler bu aşk türünde örnek gösterilebilir.

2.1.6.3.4. Romantik aşk (Yakınlık+Tutku Bileşenleri)

Bu aşk türü yakınlık ve tutku bileşenlerinin bulunduğu, karar-bağlılık bileşenin bulunmasının gerekli olmadığı ilişkilerdir. Fiziksel ve duygusal olarak çiftler birbirlerine ilgi duyarlar. Bu tür aşkta gelecekte birlikte olma durumu belirsizdir. Bazı araştırmacılar, delicesine aşk ile romantik aşkı birbirine benzetirler; ancak romantik aşkta her iki tarafında karşılıklı olarak tutku ve yakınlık hisleri mevcuttur.

2.1.6.3.5. Arkadaşça Aşk (Yakınlık +Bağıllık Bileşenleri)

Yakınlık ve bağıllık bileşenlerinin hüküm sürdüğü, fakat tutku bileşeninin olmadığı ilişkilerdir. Çoğu evlilikte tutku biter ve arkadaşça aşka dönüşür. Bu durum uzun süreli ilişkilerde, evlilikte ise ilerleyen zamanda ortaya çıkar. Birçok romantik aşk ilişkisinde tutku ortadan kalkarak yakınlığa dönüşürken, ilişki ise zamanla arkadaşça aşk ilişkisine dönüşebilir. Beklide tutku zaman içerisinde derinden duyulan bir bağıllığa dönüşebilir. Bazı kişiler arkadaşça ilişkiyi kabullenemezler, romantizm olmadan durumu sürdüremezler. Romantizmi tekrar yaşamak ve bulmak için yeni aşk arayışları görülebilir, fakat bilinmelidir ki tekrar arkadaşça duruma dönen bir ilişki süreci olacaktır.

2.1.6.3.6. Aptalca Aşk (Tutku+Bağıllık Bileşenleri)

Tutku ve bağıllık bileşenlerinin egemen olduğu, yakınlık bileşeni olmaksızın yaşanan ilişkilerdir. Sternberg bu aşk türünü, filmlerde karşımıza çıkan Hollywood benzeri aşkların yaşandığı, filmlerdeki gibi insanların tanışarak kısa zamanda evlendiği aşk türü olarak belirtmektedir. Yine bu aşk türünde yalnızca tutkunun önplanda olduğu, yakınlık unsurunun ise göz ardı edildiği bir bağıllık oluşur. Aptalca aşk insanlar üzerinde stres oluşturur, bunun sebebi olarak tutkunun giderek azalması veya kaybolması gösterilebilir. Bu durumun olması sonucunda ise geriye sadece bağıllık kalır. Aptalca aşk, stresin oluşmasını sağlar, çünkü tutku ortadan kaybolduğunda ya da azaldığında geriye yalnızca bağıllık kalır. Fakat bağıllık bileşeni de zaman içinde gelişip derinlik kazanan bileşendir; bağıllık ilişkinin başlangıcında zayıftır. Diğer yandan yakınlığın gelişmesi için bir şans her zaman vardır, fakat çiftin içine girdikleri beklentiler yakınlığın gelişmesine yardımcı olacağına engel olur. Evliliğin cennetten çıkma olduğu düşünülür, oysa evliliğin daha iyi durumda olması için ne yapılması gerektiğinin insanlar tam olarak farkına varamazlar. Tutkuyu ilişkilerinin temeline yerleştirirler, ancak tutku azaldığında hayal kırıklığına uğrarlar. Sadece tutku üzerine yoğunlaşarak diğer unsurlara yeteri kadar önem vermemişlerdir, bu da sorun yaratmıştır (Akt., Uğurlu, 2004: 121).

2.1.6.3.7. Mükemmel Aşk (Tutku+Bağlılık+Yakınlık Bileşenleri)

Tutku, yakınlık ve bağlılık bileşemlerinin hepsinin bir arada bulunduğu ve aralarında bir dengenin söz konusu olduğu ilişkilere Romantizm bulunan ilişkilere birçok insanın yaşamak istediği bir aşk türüdür. Mükemmel aşkı hissederek yaşamak güçtür ve onu elde tutmak ise yaşamaktan daha güçtür.

2.1.6.3.8. Aşksızlık

Sternberg, üç bileşenin hiçbirinin bulunmamasını aşksızlık diye adlandırır. Bu tür ilişki, bildiğimiz ve yaşadığımız kişiler arası ilişkilere güzel bir örnektir. Bu tarz ilişkiler bizim nedensel etkileşimlerimizi içerir ve bu ilişkilere arkadaşlıktan bahsedilemez. Bu ilişkiler zorunlu ilişkilere Stenberg tutku, yakınlık ve bağlılık bileşenlerini ve bunların birbirlerine karşı durumlarını dikkate alarak aralarındaki ilişkiyi ve benzerliği açıklamaya çalışmıştır. Sternberg'in kuramına dayalı olarak geliştirdiği üçgen aşk ölçeği 45 maddeden ve üç alt ölçekten (tutku, yakınlık ve bağlılık) oluşmaktadır. Bu ölçeği, kuramda bulunan üç bileşenin ölçme aracında eşit miktarda bulunmaması ve faktörlerinin kendi aralarında tam anlamıyla ayrılmamasından dolayı eleştirildiği görülmektedir (Hendrick, 1988: 393).

2.1.6.4. Lee'nin Kuramı

Çok Boyutlu Aşk Biçimleri Aşk türleri teorisi Kanadalı sosyolog John Lee (1973) tarafından tanımlanmıştır. Teori hakkında daha geniş çalışmalar ise Marcia ve Thomas Lasswell (1976), ve Lasswell ile beraber Normal Lobsenz ve Terry Hatkoff (Lasswell & Lobsenz, 1980; Hatkoff & Lasswell, 1979) gibi diğer araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Bu kişilerin çalışmaları oldukça uyumludur. Bu nedenle, bu çalışma Lee'nin aşk türleri teorisine dayansa da aslında temel, araştırmacıların teoriyi daha öteye taşıyan müşterek çabalarıdır. Burada ilk olarak aşk çeşitleri teorisi ile ilgili varsayımlar sunulacak, daha sonra ise bu teorinin temel ilkelerine değinilecektir.

2.1.6.4.1. Aşk Türleri Teorisinin Temel Varsayımları

Aşk türleri teorisi, aşkın tek boyutlu bir kavram olmadığı ve evrensel bir gerçek aşk kavramı olmadığı inancına dayanır. Lee ve meslektaşları geçmişteki ve günümüzdeki Mükemmel aşk (Yakınlık, tutku ve karar/bağlılık) aşk modellerinin, herkes için aşkın aynı anlamı olduğu gibi yanlış bir varsayıma sahip olduğunu düşünürler. Bu modeller, aşkın ideal bir standardı olduğunu, ya da doğru bir aşkın olduğunu savunurlar. Standardın kendisi genellikle yazarın önyargıları ya da “olması gereken aşkın ”toplumsal ifadesinin bir yansımasıdır (Mesela aşkın birçok tanımında eşcinsellik dışlanmıştır). Bundan dolayı aşk türleri teorisi, değerler hiyerarşisine çok fazla vurgu yapmadan, yetişkinlerin çeşitli aşk tiplerinin belli başlı karakteristiklerini tanımlamaları üzerine yoğunlaşmış çok boyutlu bir modeldir. Herhangi bir aşk türü, yakın ilişki içindeki bireylerin duygu, davranış ve karakterlerin genel ve süreklilik arz eden bir modelidir. Aşk türleri belli sıklıklarla gerçekleşmez yada gelişmez. Bir bireyin geliştireceği aşk tipi sosyal öğrenme ya da sosyal şartlanma sürecine bağlıdır. Anne-babalar, yaşlılar ve irade üzerindeki kültürel ve tarihi etkiler, kişinin ilişkisindeki değerlerini şekillendirir. “Aşk türleri, hayat tarzları gibidir. Değişebilir, seçilebilir (Lee, 1973).

Aşk türleri teorisinin diğer önemli varsayımı, aşkın nicel değil nitel olarak değerlendirilmesidir. Lee ve meslektaşları aşkın, süre ve yoğunluk temelinde ölçülemeyeceğini savunurlar. Aşkın ne kadar ve hangi sıklıkta gerçekleştiği değil, bir kişinin nasıl sevdiği ya da bir kişinin aşkın ne olduğu konusundaki düşüncesi önemlidir.

2.1.6.4.2. Teorinin Gelişimi

Lee (1973, 1977), aşk tiplerini birincil ve ikincil renklerle ilişkilendiren yapıcı bir tipolojik model kullanmıştır. İlk araştırma ve incelemelerinde, oyun gibi aşk (ludus), tutkulu aşk (eros), ve arkadaşça aşk (storge) olarak 3 birincil ve sahiplenici aşk (mania),özgeci aşk (agape) ve mantıklı aşk (pragma) olarak 3 ikincil aşk çeşidi tanımlamıştır. İkincil aşk çeşitleri, birincillerin kendine has bileşenlerinden farklı bileşenlere sahiptir. İkincil bir aşk çeşidi, sarı ve kırmızı

gibi iki ana rengin karışımından oluşan turuncuya benzer şekilde, kendine has bir renge ve karakteristiğe sahiptir. İkincil renkler gibi ikincil aşklar da, birincil aşklardan doğmasına rağmen birincil aşklarda görülmeyen farklı özelliklere sahip karışımlardır. Kısacası doğada üç temel renk vardır: Kırmızı, mavi, sarı. Diğer renklerin tümü, farklı derecelerde bu üç temel rengin karışımlarından oluşur. Aynı şekilde hiçbirini başkasına indirgenemeyen birincil/üç temel aşk biçemi vardır. Bunlaroyun gibi aşk (ludus), tutkulu aşk (eros) ve arkadaşça aşktır (storge). Bu aşk türlerinin ikili bileşenleri, ikincil aşk türlerini oluşturur. Oyun gibi aşk ve arkadaşça aşk birleşip mantıklı aşkı (pragma), arkadaşça aşk ve tutkulu aşk birleşip özgeci aşkı (agape), oyun gibi aşk ve tutkulu aşk birleşip sahiplenici aşkı (mania) oluştururlar. Birincil temel renkler başka renklerden üstün değildir; kırmızı turuncudan az yada çok renkli veya az yada çok değerli değildir. Aşk tipleri teorisi, aşkın kurgusal ve kurgusal olmayan yazınlarının geniş bir araştırmasıyla başladı. Aşkın 6 tipi, bir jürinin yardımı ile geliştirildi. Bu noktada Lee standart Likert ölçeği ile aşk tiplerinin ölçümünde zorlanması nedeniyle aşk üzerine farklı düşünce gruplarını daha hassas ölçen “aşk tipleri kartları” nı geliştirdi. Kartlar gruplar halinde 1500 kart içeriyordu. Her bir kart, her hangi bir ilişkide olabilecek olay, fikir ya da duyguların kısa bir tanımını içeriyordu. Bu nedenle denekler, kendi aşk hikâyelerini anlatmak için sayısı 170'i bulan soruları cevaplama karşılığında gerekli kartları seçiyorlardı. Her kart gurubu da farklı tarz sorular içeriyordu. Ayrıca boş kartlar da bulunuyordu.

Lee 16-70 yaş arasında olan üniversitelerden ve toplumun değişik kesimlerinden seçilmiş 120 gönüllüden en az 100 bin veri elde etmişti. Bu verilerden yararlanarak aşk türleri ile ilgili profilleri oluşturdu. Bu profiller deneklerin bilgi setlerinden en az % 75inde bulunanlarından yararlanılarak geliştirildi. Lee ayrıca aşk türlerinin önemli karakteristikleri arasında daha iyi bir ayırım yapabilmek için Guttman tarzı bir skala da geliştirdi. Fakat bu skala, Lee'nin ilk çalışmaları dışında kullanılmamıştır. Aşağıda Lee'nin altı aşk biçimi detaylı olarak açıklanmıştır.

2.1.6.4.3. Aşk Türleri

2.1.6.4.3.1. Arkadaşça Aşk (Storage)

Yavaş gelişen bir etkilenme, arkadaşlık ve cinsel yakınlaşma üzerine kurulu bir aşk türüdür. Ortak zevkler, aktiviteler ve ev işleri çiftler için fiziksel çekimden daha çok şey ifade eder. Çiftlerin ne belli bir fiziksel tip tercihleri ne de gelecekte daha ideal bir sevgili bulma düşünceleri vardır. Partnerleri hakkında çok fazla düşünmezler ve aşırıduyular ile karşı tarafın duyguları üzerine çok fazla kafa yormaktan kaçınırlar. Bu çiftler birbirlerini arkadaşlık edilebilir ve etkilenilebilir bulurlar. Karşılıklı olarak ihtiyaçların giderilmesi, planlar yapılması ve beraber eğlenebilmek önemlidir. Birbirlerinin düşünce ve davranışlarını tahmin edebilmek önemlidir. Bu tarz insanlar aslında, aşık olduklarını anladıklarından çok daha önce aşık olmuşlardır.

2.1.6.4.3.2. Oyun Gibi Aşk (Ludus)

Uzun vadeli planların yapılması ve karşılıklı vaatlerden kaçınarak ilişkinin derecesini dikkatlice kontrol eden çiftlerin yaşadığı aşktır. Bağlılık sınırlıdır. Bu tarz insanlar genelde birden çok partnere sahiptir ve ilişkileri kısa sürelidir. Gönül ilişkilerinden hoşlanırlar ve bu günlük hayatlarının bir parçası olur. Sahiplenme ve kıskanma duyguları az olduğundan karşısındakilerden de bunu beklerler. Eğer ilişkilerinde zevke eğlence biterse ilişki de biter. Farklı fiziksel tiplerden hoşlanırlar. Cinsel yakınlık, ciddi bir duygusal ahengin ifadesinden çok eğlence olarak görülür. Bu tarz insanlar için aşk, karşılıklı zevk ve heyecan için mahirce oynanan zevkli bir oyundur.

2.1.6.4.3.3. Mantıklı Aşk (Pragma)

Görücü usulü evlilik ya da ortaklık gibi tarihi kökleri olan ve modern tarzda internetten partner bulmaya benzetebileceğimiz aşk türüdür. Bu tarz insanlar karşısındakinin eğitim düzeyini, dinini, yaşını, ailesini, arkadaşlarını vb. ilişkiye başlamadan önce göz önünde bulundururlar. Makul bir tercih yaptıklarında sadıktırlar. Bu tarz ilişkilerde en büyük beklenti taraflardan

birinin potansiyelinin ortaya çıkarılmasında çiftlerin karşılıklı yardımlaşmasıdır. Cinsel yakınlık görece önemsizdir.

2.1.6.4.3.4. Sahiplenici Aşk (Mania)

Yoğun duygusallık, kıskançlık ve saplantı şeklinde karakterize edilebilecek aşk türüdür. Bu tarz insanlar, hangi fiziksel tipin kendilerini etkilediği konusundaki belirsizliğe rağmen aşık olmak konusunda kaygılıdırlar. Karşısındaki insanı gerçek yada gerçek dışı rakiplerden kıskanırlar ve reddedilmeleri halinde yıkıma uğrarlar. Duygusal heyecanları üst seviyede olup, uykusuz kalan ya da sevgililerini düşünmeden duramayan kişilerdir. Depresyon ve gerginlik çok zaman ilişkilerinin bozulmasına neden olur. Sürekli olarak sevildiklerini duymak isterler ve sevgilileri ile uzun süre görüşmemeye tahammül edemezler. Duygularını gizlemek ve ilişkilerini idare etmek isterler.

2.1.6.4.3.5. Tutkulu Aşk (Eros)

Çiftlerin kafasında ideal bir sevgili imajı olduğu için ilk görüşte aşk olarak tanımlanabilir. Kendilerine çekici gelen tipi açıkça tanımlayabilirler. Eğer karşı taraf bu tanıma uygunsa hızlı bir hayranlık doğar. Aşk aramamalarına rağmen, aşık olmayı çok isterler. İlişkilerinin başından itibaren hızlı bir yakınlığa isteklidirler ve sevgililerini sık sık görmek isterler. Partnerleriyle özdeşleşmek istemelerine rağmen çok talep kar ve tahakkümcü insanlar değillerdir. Aşık olmak bütünlüğün uygun değer halidir. Bu tarz insanlar karşısındaki insanı mutlu etmek için çok çalışırlar. Tek eşli ve sevdiklerine bağlı olup özel günlere önem verirler. Cinsel yakınlık ilişkide ilk sıralardadır ve genellikle çiftler arasında yaşanabilecek deneyimlerin en iyisidir.

2.1.6.4.3.6. Özgeci Aşk (Agape)

Hibe ya da hediye aşk olarak tanımlanabilir. Karşılık beklenmeden verilir. Bu tarz sevgililer anlayışlı, sabırlı ve destekçidirler. Duygularından çok akılları ile hareket ederler. Bu insanlar aşık gibi görünmezler. Aşkları anne-çocuk

arasındaki ilişki gibidir. Kişisel ihtiyaçları üzerine etkisi ya da değeri ne olursa olsun aşk karşılıksız verilmiştir. Lee'ye göre bu tür aşk bir başarıdan çok idealin de fazlasıdır. Gerçek hayatta yazındakilerden daha az olduğu düşünülür. Her bir aşk çeşidinin daha geniş tanımlamaları mevcuttur. Yukarıdaki tanımlamalar saf türlerdir. Teoriye göre çoğunsan, genellikle iki türün karşımı olarak tanımlarlar aşklarını.

2.1.6.5. Diğer Kuramlar

Otto Kemberg sürücü kavramının tuvalini kullanarak aşkın resmini üç boyutlu olarak tasvir etti ve parapsikolojinin kökeni Freud, içselleştirilmiş dış ilişkilerin rengiyle ilişkişel nesnenin portresini boyar, Klein ile iç fantezilerin, saldırganlığın ve erken savunmanın, bölünmenin de dağılımı yapılır. Kernberg; bilinçli, bilinç öncesi ve bilinçsiz fantezilerin iç dünyası gerçek dünyada asla üretilmez ama olgunlaşmanın farklı düzeylerinde, hisler ve zihindeki resmin kime ait olduğu ve resimlerin kimin ile birleştirilmesi gerektiği, bu kişinin geçici olması, tüm bunların hepsi resimlerin geneli ile ilişkilidir. Kişinin iyi ve kötü görüntüleri, iyi ve kötü nesnelerin görüntüleri anne ile bebeğin ilişkişini yansıtacak efekti ile ilişkilendirilmiştir. Bu resimler birden fazla iç ve dış kişilerarası ilişkileri ikili, üçgen ve çoklu şekilde bütünleştirir ve geliştirir. Kendi görüntüsünün ikili doğasını, nesne görüntüsünü etkileyen aşkın deneyimi önemlidir. Aşık olmak amacıyla, iki tane gelişim evresine ulaşılmış olunması gerekir. Freud tarafından vurgulandığı gibi, birinci gelişim evresi yaşamın ilk beş yılı içinde oluşur. Bu ön ödipal dönemde, cilt (deri) erojen duygusallık kapasitesini geliştirir. İkinci evrede Oedipus kompleksinin kararı ile işaretlenmiş ve tamamlayıcı cinsel kimlik ile toplam nesne ilişkisi içine cilt (deri ya da vücut) erotizm ile genital zevk birleşmesini de dahil eder. Orgazm ve genital cinsel ilişkinin kapasitesi olgun bir aşkın olduğunu göstermez. Gelişimin sürmesi, genital sorunlar ve nesne ilişkileri etkileşimi ve doruğa çıkma aşkın kapasitesini gösterir. Bergman tarafından daha da arıtılmış (kısaltılmış)şekli, bebeğin enest nesneleri, enest olmayan yetiştinden sırasıyla aşka libido aktarılması zorunludur; önemli çocukluk eklerini yönlendiren şehvetin başka bir yetiştinle entegre olması cinsel birleşmenin olması gerekir. Freud'u takiben, Kernberg'in sınırları (devleti)

cinsel kimliğin oluşumu ve Oedipus Kompleksi'nin çözünürlüğünden sonra, bunun yanı sıra ergenlik döneminin görevlerini ve benliğin sınırlarını ortaya çıkarır. Eğer bu sınırlar sıkıca korunmuyorsa cinsellikteki gerileme içe yönelik saldırgan bir hal alabilir ve ön öedipal dönemde dış ilişkiler hissedilir. Kernberg, Kleinian yöntemlerini kullanarak, süper egonun oluşumunu kavramsallaştırır ve nesne ile ilkel cinsel sürücülerin parçasını değiştirerek olgun aşkın sorununu onarır. Her nasılsa, çok otoriter bir süper ego ya da çok güçlü bir suçluluk hissi genital cinsellik için gerekli olan saldırganlığı ve duygusal hayatı tam olarak engeller, bu dinamikler çiftlerin saldırgan ve cinsel duygularının parçalara ayrılması naneden olabilir, böylece tek eşli bir ilişki için onların iktidarsızlığının muhasebesi geriye kalacaktır.

2.1.7. Aşk Biçimleri İle Yapılan Araştırmalara Genel Bir Bakış

Arnold ve Thompson (1995) aşk biçimleri ile kişilik bozuklukları arasında ilişkiyi incelemişlerdir. Veriler, Hendrick-Hendrick'in AİTÖ ve Millon Çok Eksenli Klinik Envanteri-II'yi (Millon,1990) tamamlayan 144 lisans ve yüksek lisans öğrencisinden alınmıştır.

Arnold ve Thompson, örnek miktarının bir ölçüde küçük olduğu ancak aşk biçimi algıları ve kişilik bozukluğu puanları arasındaki ilişkiler üzerine bir ön inceleme yapmak için yeterli olduğu kanısındaydılar. Aşka ilişki aşk biçiminin her birindeki davranışları ölçmektedir. Millon Çok Eksenli Klinik Envanteri-II yaygın olarak kullanılan ve saygı gören bu araç, klinik ölçeğin her biri için puan vermektedir (ör: bağımlı, şizoid, sınırda, narsistik,bipolar). Alınan sonuçlar şöyledir;

Oyun gibi aşk biçimine sahip kişilerin daha az bağımlı oldukları, ancak alkol bağımlılığı, sınır kişilik bozukluğu, düşünce bozukluğu, depresyon ve pasif-agresif kişilik bozukluğu ölçeklerinde daha yüksek puanlara sahip oldukları gösterilmiştir. Sahiplenici aşk biçimlerine sahip kişiler, sınır kişilik bozukluğu, depresyon ve somatoform ölçeklerinde daha yüksek puanlara sahiptir. Özgeci aşk biçimine sahip kişiler, bağımlılık ve kompulsif ölçeklerde daha yüksek puan almışlardır. Mantıklı aşk biçimine sahip kişiler ise düşünce bozukluğu ve hezeyan ölçeklerinde daha yüksek puan almışlardır. Arkadaşça

aşk biçimine sahip kişiler cazibeli olma ve kompulsif ölçeklerde daha yüksek puana sahipken, depresyon ölçeklerinde daha düşük puanlar almışlardır. Tutkulu aşk biçimine sahip kişiler kompulsif ölçekte daha yüksek, uyuşturucu bağımlılığı, anti-sosyallik ve depresyon ölçeklerinde daha düşük puanlara sahiptirler. Görüldüğü gibi kişilik bozukluğu puanlarında, en çok oyun gibi aşk ve sahiplenici aşkın tahmin edilebilmesi son derece mantıklıdır. Oyun gibi aşk, ilişkilerde canlandırıcı gizli eğilim yaratsa da, çoğu terapist tarafından sağlıklı aşk biçimi olarak görülmez. Sahiplenici aşk, disfonksiyonel bir düzeydeki aşkı temsil eden obsesif düşünce ve ağa düşürme unsurlarını içermektedir. Diğer uçlar olan tutkulu aşk ve arkadaşça aşk ise esasen sırayla cinsel ve arkadaşlık temelli aşklardır ve kişilikteki daha normal değişkenlerle daha iyi tahmin edilebilirler. Daha ciddi bazı klinik kişilik yapıları ve sendromlarının (ör: Şizoid, narsistik, bipolar) temelinde bu altı aşk biçimlerinden biriyle bir uyum/uyumsuzluk ilişkisi yoktur. Ciddi biçimde bozuk kişilik fonksiyonu, aşık olma kapasitesi veya aşkla ilgili endişelerle bağlantılı olmayabilir.

Worobey (2001: 25), mizaç boyutlarının aşk biçimleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koydu. Mevcut çalışmada mizaçtaki cinsiyet farklılıkları, aşk biçimlerinin bir göstergesi olarak araştırmanın odak noktası olarak alındı.

Evlilik ve aile dersleri almış olan 439 kadın ve 111 erkek üniversite öğrencisine, Buss ve Polimin (1984)'ın, sıkıntı, etkinlik, sosyallik, öfke ve korkuyu ölçen 20 unsurluk bir envanter olan Yetişkinler için Mizaç Araştırması Envanteri (Akt., Worobey, 2001: 26) ile tutkulu, arkadaşça, özgeci, sahiplenici, mantıklı, oyun gibi aşk biçimlerini ölçen 42 unsurluk bir ölçek uygulandı.

Kadınlar, mizaç boyutlarından Sıkıntı ve Korku'da erkeklerden daha yüksek puan çıkarırken erkekler, özgeci aşk ve oyun gibi aşk biçimlerinde kadınlara göre daha yüksek puanlara ulaşmaktadır. Bu puanlar ve standart sapmalar literatürdeki diğer raporlarla kıyaslanabilir (Worobey, 2001: 27).

Ancak, mizacın cinsiyet ile aşk biçimleri üzerindeki lineer regresyon analizinin sonuçları çok daha önemlidir. Erkekler için Sıkıntı tek sahiplenici aşk göstergesidir ve diğer mizaç boyutlarıyla veya aşk biçimleriyle bir bağlantısı

yoktur. Kadınlar içinse Sosyallik tutkulu aşka; etkinlik mantıklı aşka; sıkıntı ve sosyallik özgeci aşka ve sıkıntı, öfke ile korku sahiplenici aşka yönlendirmektedir.

Kanemasa, Taniguchi ve Daibo (2004: 265)'nin, aşk biçimleri ve Japonya'da romantik aşk deneyimleri isimli araştırması, Lee'nin (1973) altı aşk biçimi teorisi ile duygusal deneyimler, öz algılamalar ve partner izlenimleri gibi birçok romantik deneyim arasındaki ilişkileri incelemektedir. Bu araştırmada Japonya'da çeşitli üniversitelerde okuyan 232 erkek ve 223 kadın, toplam 455 lisans öğrencisi katılımcı olarak seçilmiştir, bunlardan 112'sinin o dönemde romantik bir ilişkisi veya sevgilisi olmadığı için gruptan çıkarılmıştır. Katılımcılar 18 – 28 yaş aralığındadır. 343 öğrenciden 184'ü erkek, 159'u kadındır. Bulgular şöyledir; Tutkulu aşk biçimi büyük ölçüde ve olumlu yönde duygusal deneyimlerin şefkat, rahatlama ve canlılık değişkenleri ile ilişkilidir. Bu modeller hem erkekler hem de kadınlar için geçerlidir. Hem erkekler hem kadınlar için tutkulu aşk, öz algılamaların sosyallik, çekicilik, sorumluluk, nezaket ve güven değişkenleriyle büyük ölçüde ve olumlu yönden bağlantılıdır. Diğer bir deyişle tutkulu aşk, romantik ilişkilerde nispeten olumlu öz algılamalar ile bağlantılıdır. Özgeci aşk biçimi hem erkekler hem kadınlar için sosyallik, sorumluluk ve kibarlık ile olumlu yönde ilişkilidir ve yalnızca kadınlar için güven ile olumlu yönde ilişkilidir. Özgeci aşk biçimi ile sorumluluk ve kibarlık arasındaki önemli karşılıklı ilişki, Lee'nin teorisindeki özgeci aşk biçimi tanımlarıyla büyük ölçüde uyumludur. Tutkulu aşk biçimi, erkekler için partner izlenimlerinin sosyallik, çekicilik, sorumluluk ve kibarlık, kadınlar için ise çekicilik değişkenleri ile olumlu yönde ilişkilidir. Tutkulu erkeklerin romantik kadın partnerler konusunda genellikle pozitif izlenimlere sahip olma eğilimindeyken, tutkulu kadınların çekicilik konusunda özellikle olumlu izlenimleri vardır. Oyun gibi aşk biçimi erkekler ve kadınlar için çekicilik değişkeni ile olumsuz yönden ilişkilidir. Bu bulgular, oyuncu bireylerin sevgililerini çekici bulmadıklarını göstermektedir. Diğer yandan, sahiplenici ve özgeci aşk biçimi hem erkekler hem kadınlar için partnerin çekiciliğiyle olumlu yönde ve büyük ölçüde bağlantılıdır.

Bu araştırmanın sonuçları Lee'nin teorisini (1988: 9) ve Japonya'da altı aşk biçiminin kurgusal geçerliliğini desteklemektedir. Her aşk biçimi duygusal deneyimler, öz algılamalar ve partner izlenimleri ile eşsiz bir modele sahiptir.

Hendrick ve Hendrick (1986: 397) yaptıkları çalışmalarda, kadınların mantıklı aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk puanlarında erkeklerden, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarında kadınlardan daha fazla puan aldıkları sonucunu tespit etmişlerdir.

Aşk tutumlarının üniversite öğrencileri üzerindeki durumunu inceleyen Neto (1994: 614) araştırmasında, özgeci aşk ve oyun gibi aşk puanlarında erkeklerin kadınlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğunu gösteren sonuçlar elde etmiştir.

Hendrick ve Hendrick (2002: 361) tarafından, aşk biçimleri ve cinsel tutumlar arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarında, aşk tutumları açısından erkeklerin kadınlardan daha özgeci, kadınların erkeklerden daha mantıklı oldukları sonucunu bulmuşlardır. Cinsellik açısından değerlendirildiğinde kadınlar kendini daha açıcı, erkeklerin ise daha izin verici oldukları görülmüştür. Hendrick ve Hendrick (1986: 393) aşk tutumları açısından üniversite öğrencilerini araştırdıkları çalışmada, tutkulu aşk açısından Asya soylu Amerikalı öğrencilerin Avrupa soylu Amerikalı öğrencilere göre daha düşük puan aldıkları, mantıklı aşk ve arkadaşça aşk açısından daha yüksek puan aldıkları sonucunu elde etmişlerdir. Yine aynı çalışmada oyun gibi aşk puanlarında erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldıkları sonucunu bulmuşlardır. Türkiye'de karşı cinsle ilişkilere dair yapılan farklı araştırmalar var olmasına rağmen "aşk" konusunu doğrudan inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır.

Özer ve Tezer (2008: 20) tarafından yapılan araştırmada dikkat çeken aşkla ilgili tutumların (oyun gibi aşk, özgeci aşk, mantıklı aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, sahiplenici aşk) duyguların olumlu ve olumsuz olmasına göre yordayıcılığı araştırılmıştır. Bunun için, Orta Doğu Üniversitesinin farklı fakültelerinde lisansüstü eğitim almakta olan 133 öğrenciye (63 erkek ve 70 kadın) AİTÖ uygulanmıştır. Özgeci ve sahiplenici aşk şekillerinin olumsuz

duyguya ilişkin, tutkulu aşk şeklinin ise olumlu ve olumsuz olarak anlamlı düzeyde yordayıcı oldukları görülmüştür.

Çiftlerin aşk tutumları Lee'nin çok boyutlu aşk biçimlerine göre Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004: 60) araştırılmıştır. Yapılan çözümlemelerde; erkeklerin kadınlara göre daha özgeci olduğu, diğer aşk biçimleri açısından kadınlara erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu elde edilmiştir. Çiftlerin mutlu olma açısından tutkulu aşk ve özgeci aşk biçimleri pozitif, oyun gibi aşk açısından negatif yönde ilişkili oldukları testip edilmiştir. İlişkilerinde problem yaşama ile tutkulu ve özgeci aşk biçimleri arasında negatif, sahiplenici aşk ve oyun gibi aşk biçimleri arasında ise pozitif ilişki olduğu bulunmuştur.

İkinci bir araştırmada ise Büyükşahin (2006: 5) özgeci aşk puanlarında erkeklerin kadınlardan, tutkulu aşk puanlarında ise kadınların erkeklerden daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Yine bu araştırmada flört ilişkisi olanların sözlü, nişanlı, evli olanlara göre özgeci aşk boyutunda daha düşük puan aldıkları testip edilmiştir. Sözlü ve nişanlı olanların ise tutkulu aşk boyutunda flört ilişkisi olanlara göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır.

Çok sayıda araştırmada kültürler arası karşılaştırmalar yapılmış (Sprecher ve diğerleri, 1994: 349) ve genellikle aşk biçimlerinin kültürler arası değiştiği bulgusuna ulaşmışlardır. Türkiye'de doğrudan aşk'la ilgili çok az sayıda çalışma olmakla beraber aşka ilişkin tutum biçimleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

2.2. BAĞLANMA

2.2.1. Bağlanma Kuramı, Bağlanma Stilleri ve Maternal Bağlanma

2.2.1.1. Bağlanma Kuramı

Hayatın ilk seneleri psikolojik gelişim yönünden en önemli dönemdir. Fiziki, emosyonel ve mental gelişim bebeğin anne ve babasıyla ilk yıllarda kurduğu bağın kalitesiyle direkt olarak ilişkilidir. Dolayısıyla bebeklik döneminde

gelişim ile ilgili araştırmalar bebeğin doğup büyüdüğü ortam üzerinde yoğunlaşmaktadır (Öztürk, 2010: 4).

Kişilik, sosyal biliş ve bireylerarası etkileşimler ile ilgili modern psikodinamik kuramlar ile deneysel çalışmaları birbirine bağlayan “Bağlanma Kuramı”, ilk başta kızgınlık, anksiyete, depresyon ve duygusal uzaklaşma (detachment) vb. pek çok emosyonel rahatsızlık (distress) ve kişilik bozukluğunu açıklamak amacı ile ortaya atılmıştır. John Bowlby ve Mary Ainsworth’un çalışmaları neticesinde ortaya çıkmış olan bağlanma kuramına Freud ve diğer psikanalitik düşünürlerin de tesiri olmuştur (Oral, 2006: 2).

Bağlanmanın, bireyin gelişim sürecinde mühim bir yeri bulunmaktadır. Bağlanma şekli, hayatın ilk yıllarında belirlenen ve bu doğrultuda devamlılık gösteren, bebeğin diğer bireylerle iletişim kurma örüntüsüdür. Bağlanma kuramı, bireyin kendisi için mühim olan diğer bireylerle kuvvetli duygusal bağlar kurma isteğinin sebebini açıklamaktadır (Türen, 2014: 3).

Postpartum dönemde anneyle bebek ilişkisi; bebeğin gelişimini, diğer bireylerle kurduğu iletişimi ve psikolojik uyumu etkileyerek, bütün hayatınca kişinin üzerindeki etkinliğini sürdürür. Bebek, henüz kendi işlerini yapamadığı için, bakıcısına bağımlı olur, bu dönemde bakıcısı ile iletişimi, bebeğin mental ve emosyonel gelişimi için oldukça mühimdir. Bowlby bebeğin bakımından sorumlu olan bireyle bebek arasındaki iletişimin (attachment bağlanma) bebeğin normal gelişimi yönünden çok mühim olduğunu kanıtlamıştır (Öztürk, 2010: 7).

Anne ile bebek bağının önemi bebeğin tavırlarından net olarak anlaşılabilir. Bebek özellikle stresliyen bağlanma figürüyle yakın olmayı arzular. Stresli durumlarda bu figür bebeğin kendini güvende ve rahat hissetmesi için gerekli olmasının yanı sıra, bebeğin çevreyi ve kendini tanıma vb. bağlanma dışındaki davranışları sergileyebilmesi için de önemlidir. Bahadır tarafından yapılan çalışmada da belirtildiği üzere; Bowlby’ye göre, yakınlığı sürdürme (yakınlık arayışı ve ayrılığa karşı çıkmayı kapsar), güvenli sığınak ve güvenli üs şeklinde isimlendirilen söz konusu üç özelliğin bağlanma ilişkisinin işlevlerini tanımlamaktadır (Kavlak, Anne, 2007: 183).

Anneden uzun müddet uzak kalma, bağlanmanın sona ermesi demek olan sosyal çevreden kopma ya da geri çekilme ile sona erebilmektedir. Özetle, bağlanma sistemi, bebeklerin anneleriyle iletişimi temelinde gözlenen 3 davranış örüntüsü ile neticelenebilir ki bunların birincisi arama, yakınlığı koruma ve ayrılığa karşı çıkma iken ikincisi keşfetme etkinlikleri için anneyi adeta bir “güvence üssü” şeklinde kullanma, üçüncüsü ise, bebeğin destek ve güvenlik için annesini “güvenli sığınak” şeklinde görmesi ve kullanmasıdır (Öztürk, 2010: 9).

Bağlanma, çocuk ve bakım veren arasında oluşan süreçte, çocuğun kendisine bakmakta olan kişiye karşı yakınlık arayışı ile gözlemlenen, özellikle stres durumlarında netleşen, tutarlılık ve devamlılığı olan duygusal bir bağ şeklinde açıklanmaktadır (Thompson, 2002: 164).

Çocukluk dönemi ile sınırlı tutulmaması gereken bağlanma yaşam boyu sürer. Anne çocuk ilişkisi ilk temel ilişkidir ve bu ilişkide ortaya çıkan yetersizlikler veya oluşan aksaklıklar bağlanmaya olumsuz yönde tesir edecektir. Değişmez kabul edilmeyen bağlanma, süt çocukluğu sürecinde güvenli veya güvensiz olarak tekrar belirlenir ve daha sonra oldukça az değişkenlik gösterir. Bozulmuş yada eksik bir bağlanma sürecinin veya bu sürece sebep olan unsurların etkisini sürdürmesi halinde devam eden gelişim dönemlerinde de olumsuz yönde etkisi olacaktır. Bowlby’in çalışmaları başta olmak üzere daha sonraki dönemlerde psikopatolojinin belirleyisi olarak güvensiz bağlanma biçimi, sağlıklı yaşam süreçleri ilede güvenli bağlanma biçimi ilişkilendirilmiştir (Nakash, Dutra, Westen, 2002: 1111).

Çocuk ve ergen hırsızlara ilişkin inceleme yapan Bowlby, bebeklik ve erken çocukluk dönemlerine ilişkin bu bireylerin annelerinden uzunca süre ayrı kaldıklarını tespit etmiş ve bu durum dikkatini çekmiştir (Thompson, 2002: 165).

Daha sonra yaptığı araştırmalar sonucunda çocuklarının annelerine sevgilerinin yalnızca açlık güdüsünü doyurdukları için olmadığını öne sürerek, bağlanma kuramını geliştirmiştir (Steveson, 2007: 307).

Bowlby'ye göre bağlanma davranışı içgüdüsel bir eğilim olup, temel hedefi içgüdüsel ihtiyaçların karşılanmasıdır. En etkili davranışsal sistem olup, sosyal ilişkilerin kurulmasında temel belirleyicidir (Bowlby, 1998:4).

Bowlby, anneye karşı bebeğin hissettiği, çoğunlukla doğuştan gelen, biyolojik süreçlerle değişen, diğer insanlarla ilişkilerde başlangıç olan, ağlama, gülme, emme, arama, izleme, çağırma, bekleme gibi durumlarla gözlemlenen ve ileriki zamanlardaki ilişkiler için örnek niteliği olan bir ilişki tanımlamıştır (Bowlby, 1958: 350).

Evrimsel olarak temel işlevi korunma olan birincil bağlanma ilişkisi yedinci ay civarı gelişir, yakınlık arayışı ile belirginleşir ve güvenli yer olgusu ile sonlanır (Lamb, Teti, Bornstein, 2002: 293).

Keşfetme ve bağlanma davranışları ile güvenli yer arasında karşılıklı bir ilişki mevcuttur ve bu duygusal otonomi ve ayrılmaya doğru götüren bir süreçtir (Thompson, 2002:166).

Çocuğun kendisine bakım verene ulaşabilmesi ve ona karşı ne tarz tepkiler vereceği oluşan bilişsel şemalarla kestirilebilir. Bağlanma ikinci ve üçüncü yıllara doğru tam olarak biçimlenme sürecine girmektedir. Bu devrede bağlanmaya, anne ile babanın ilişkisi, babanın gelenekçi davranışları, annenin sosyal desteği ve kültürel farklılıklar etki etmektedir (Bowlby, 1965:5).

Ainsworth ve arkadaşları tarafından bağlanma kuramı geliştirilmiştir (Ainsworth, Blehar, Waters, 1978: 4).

Labaratuar ortamında Ainsworth tarafından yapılan bir çalışmada, yabancı durum testi ile annesinden ayrı kalan ve daha sonra annesiyle buluşma süreci olan çocukların davranışları üzerinde, güvenli ve güvensiz bağlanma örüntüleri (attachment patterns) değerlendirilmiştir. Bu davranışları kaygılı/ikircikli (anxious-ambivalent), güvenli (secure) ve kaçınan (avoidant) olarak üçe ayırmış ve daha sonra bunlara dağınık (dezorganize-dezoryante) olarak adlandırdığı diğer bir güvensiz bağlanma türünü eklemiştir. Bu bağlanma türünü nereye gittiği belli olmayan, yönü kestirilemeyen tutarsızlığın hakim olduğu bir tür olarak belirtmiştir. Bartholomew ve Horowitz'e göre ise kendisinde ve başkalarında ki içsel çalışma

modellerinden güç alarak saplantılı, korkulu, güvenli ve kayıtsız bağlanma biçimleri şeklinde bağlanma biçimlerini ayırmışlardır (Bartholomew, Horowitz, 1991: 226).

Bağlanma öncesi dönem birinci dönemdir ve doğumdan 8-12 haftaya kadar olan dönemi kapsar. Bu dönemde annenin uyarıları ile bebek hareketlenir (Bowlby, 1958: 351).

İkinci dönem olan 8 ile 12 haftadan 6 aya kadar olan dönemde bağlanmanın ilk işaretleri ortaya çıkar. Bağlanma tam olarak üçüncü dönem olan 6-24 ay aralığında gözlemlenir (Bowlby, 1979:5).

Bowlby açısından, yaşam ile daha iyi mücadele ettiği düşünülen bir birey ile yakınlığı sürdürme (ayrılıklara direnme ve yakınında olma) bağlanma da tamamlayıcı bir durumdur. Bağlanmada temel işlev ise tehlikelerden korunmaktır (Bowlby, 1958: 352).

Bağlanma kuramında, anne babanın davranışları ve etkileşim şekli sonraki yıllarda yakın ilişkilerde inanç, tutum ve beklentilere yön veren “içsel çalışma modelinin” içeriğini belirler. Bu kurama göre ebeveyn çocuk etkileşiminde biliş modelinin iki asıl şeması, birbirini tamamlayıcı ve doğrulayıcı şekilde gelişir. “Değerli ben” ve “güvenilir o”. Bu şemalar yakın ilişkilerde deneyimlenen mesafeyi koruma, bağlanma kaygısı ve kaçınma davranışı ile bağlantılıdır (Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011: 321).

Annelerinin her daim yanlarında olup, stres anında yardımcı olacaklarına dair emin olan çocuklar, güvenli bağlanma gösteren çocuklardır (Bowlby, 1979: 8). Çocuğun her zaman tutarlı tepki veren, her zaman ulaşılabilir ve duyarlı bir bakım verene sahip olması çocuklarda güvenli bağlanmanın gelişmesinde önemlidir.

Ebeveyne geliştirilen güvenli bağlanma, yaşam kalitesi, benlik saygısı, afektif durum, psikolojik iyilik durumu, kimlik ve okul sürecindeki uyumla ilişkisi olduğu görülmüştür (Allen, Moore, Kuperminc, Bell, 1988: 1406).

Annelerine seslendiklerinde yanıt verme konusunda veya yardımcı olma konusunda emin olmayan çocuklar kaygılı/ikircikli bağlanma örüntüsü bulunan çocuklardır (Bowlby, 1979: 10). Bu sebeple ayrılık sürecine direnme gösterirler ve anne tekrar geldiğinde sakinleşmezler. Araştırmacı davranışları

sergilemekte kaygıları bulunur. Bu anneler kontrol amaçlı terk etme tehdidi sergileyen ve tepkilerinde tutarlı olmayan annelerdir.

Annelerinin yardımcı olacağına dair hiç güven duymayan çocuklar ise kaçınan bağlanma örüntüsü olan çocuklardır (Bowlby, 1958: 352). Bu çocuklar anneleri tarafından devamlı olarak geri çevrilen veya reddedilen, ayrılığa tepkisiz kalarak anneleri döndüğünde yakın davranmayan çocuklardır. Farklı nedenlerle dünyaya geldikten hemen sonra annelerinden ayrılan, özel bakım verilen bebeklerde; gelişim açısından yavaşlama olduğu veya durduğu, sosyal olarak geri çekilme yaşadıkları, yemek yemedikleri ve devamlı olarak yüzlerinde üzüntülü bir ifade bulunduğu belirlenmiştir (Goodfriebe 1993: 139).

Gençlik dönemine ulaşan ergen, ebeveynleri ile olan bağlanma ilişkisinden uzaklaşma yönelimindedir. Fakat bu durum ebeveyn ile çocuklar arasındaki ilişkinin daha az önemli olduğu anlamında değil yalnızca çocuğun ebeveynlerine daha az bağımlı olduğu anlamına gelir. Ebeveynden arkadaşlara aktarılan güvenme onların yetişkin bağlanma biçimlerini geliştirmelerini sağlar. Gençlik döneminde ortaya çıkmaya başlayan bu yeni bağlanma biçimi, sonraki yıllardaki bağlanma davranışının bir göstergesidir. Romantik bağlanma biçimindeki bağlanma ilişkileri ömür boyu sürecek bir ilişki olabilir, aynı zamanda bu ilişkiler türün hayattan kalmasını da sağlar (Lee, 2003: 2).

Bağlanma davranışının erişkin hayatındaki durumu, çocukluk ergenlik ve gençlik dönemlerinde sergilenen bağlanma davranışının devamı olarak düşünülür (Bowlby, 1969:3).

Güvenli bağlanma biçimi, sevildiğini ve değerli olduğunu hissetme duygusunu büyük oranda başkaları tarafından kabul edilme ve cevap bulma konusundaki beklentileri ile bütünleştirir (Bartholomew, Horowitz, 1991: 227).

Sıkıntılarını kabul etmede, diğer bireyden yardım ve destek isteyerek yapıcı bir şekilde kendine ait zor duyguları ifade etmede güvenli bağlanma kişiyi rahatlatır (Jones, 2005: 233; Weger, Polcar, 2002: 84).

Güvenli bağlanma yaşayan bireyler kendilerine göre daha az güvenli bağlanma yaşayan bireylerle karşılaştırıldığında strese sebep olan kaynağı

daha az tehditvari olarak değerlendirir. Öfke ve kızgınlıklarını kontrol altında ve düşmanca olmayan şekilde sergilerler. Pozitif duygu yaşantısıyaratıcı problem çözmeyi geliştirir (Belsky, 2002: 166).

2.2.2. Bağlanma Stilleri

Büyükşahin tarafından yapılan çalışmada da belirtildiği üzere; Ainsworth, Bleher, Waters ve Wall (1978), Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramından yola çıkarak, "Yabancı Ortam" olarak adlandırılan bir metot ile psikoloji laboratuvarlarında 12 ile 18 aylık bebekleri ve bakıcılarının sergiledikleri tutumları incelemişlerdir. Bu araştırmanın hedefi, bebeklerin bakıcılarından ayrıldıkları zaman ve tekrar birleştikleri zaman sergiledikleri tutumlarını izlemek ve bebek ile anne bağının çeşitlilik içerip içermediğini tespit etmektir. Araştırmada bakıcı kısa bir müddet için odada bebekle oluyor, daha sonra ise bebek içinde pek çok oyuncağın olduğu bir odada tanımadığı birisiyle yalnız bırakılıyor ve annesi birkaç dakika içinde odaya giriyor. Bebeklerin annelerinin odaya dönüşüne gösterdikleri tepkileri inceleyen araştırmacılar, bebekler ile anneler arasında üç değişik bağlanma biçiminden birinin oluştuğunu iddia etmektedirler (Sağlık Bakanlığı,2006: 2; Rogers, 1983: 103; Shamay, 2011: 18).

2.2.2.1. Güvenli Bağlanma

Bebekler bu stilde daha az ağlamaktadır. Anneleri ile birlikte oldukları zaman onları adeta güvenli bir üs şeklinde görüp kullanan bebekler etraflarını keşfetme eğilimi gösterirler, anneleri yanlarında olmadığı zaman ise stres belirtileri veren bebekler, yeniden anneleriyle buluştuklarında onlarla iletişim kurup hemen sakinleşerek ve tekrar etrafları ile ilgilenmeye başlarlar. Bebek ile anne arasında kurulan güvenli bağlanma bebeğin psikolojik gelişimi için oldukça mühimdir ve annenin sıcak, duyarlı, daima bebeğinin ihtiyaçlarını karşılamaya hazır ve bağlanabilir oluşuyla alakalı bir durumdur (Shamay, 2011: 19).

Güvensiz bağlanmış olanlar ise anneleri kucakladığı zaman dahi ağlamayı sürdüren ve etraflarını keşfetme eğilimleri daha düşük olan bebeklerdir. Daha

annesiyle bir bağlanma kurmamış olanlar ise annelerine de diğer bireylere davrandıkları gibi davranmaktadırlar. Sadece “güvenli bağlanma” stiline sahip olabilen bebeklerin stresli durumlarda dahi güvenlik duygularını tam olarak yitirmedikleri ve gelişimsel davranışlarının daha iyi oldukları söylenebilmektedir. Ainsworth, anne ile bebek arasında güvenli bağlanmanın kurulabilmesinin bebeğin kesintisiz, tutarlı davranışları olan, duyarlı ve her ihtiyaç duyduğunda ulaşabildiği bir bakıcısının olması gerektiğini bildirmektedir (Rogers, 1983: 104).

Güvenli bağlanma sayesinde bebekler gelecekte başkalarıyla olan iletişimlerinde daha iyi olabilmektedir. Araştırmalar göstermektedir ki, böyle bebekler diğerlerine kıyasla karşılıklı doyumun daha yüksek düzeyde olduğu dostluklar kurabilmekte, yaşlıları arasında daha popüler, sosyal yönden daha gelişmiş, zorluklar ile daha kolay savaşılabilen özellikler taşıyabilmektedirler (Sağlık Bakanlığı,2006: 3; Rogers, 1983: 105).

2.2.2.2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma

En nadir rastlanılan bu bağlanma stilinde (anxious/ambivalent) bebekler bakıcılarından ayrı kaldığı zaman ciddi düzeyde endişelenmekte, gerilmekte ve huzursuz olmakta, yabancılarla ilişki kurmayı kabul etmemekte, annelerini gördükleri zaman da çift taraflı/çelişik (ambivalans) davranışlar sergilemeye başlamaktadırlar. Bu bebekler hem etraflarını keşfetmekle ilgilenmeyip annelerine sıkıca yapışarak onunla beraber olmaya çalışmakta hem de annelerine kızgın ve hırçın davranışlar gösterebilmektedirler. Bu bebekler dikkatlerinin önemli bir kısmını bağlanmayı devam ettirmek için harcarlar. Bakıcılarının tutarlı davranışlar göstermemesi, kendilerine uzak davranması, gereksinim duyduğunda bebeğin yanında olmaması vb. etkenler, bağlanma stilinin kaygılı olmasına yol açmaktadır. Batıda bu stile rastlanma oranı ortalama % 15 düzeyindedir (Sağlık Bakanlığı,2006: 4).

2.2.2.3. Kaçınan Bağlanma

Kaçınan (avoidant) bağ stilinde bebekler annelerinden ayrılırken bundan çok etkilenir görünmemekte, bir araya geldiklerinde de anneleriyle ne fiziksel, ne de duygusal bir bağ kurmak için çaba göstermemekte, genellikle

etraflarındaki oyuncaklarla ilgilenmektedirler. Narsistik kişiliklerin gelişmesine neden olan durumun bu bağlanma stili olduğu düşünülmektedir. Bebekler adeta “ben sana ihtiyaç duymuyorum, işimi kendim yaparım” der gibi davranmaktadırlar. Bakıcıları da çoğu zaman bebeklerin kendi gereksinimlerini karşılayabildikleri, özgür bir aile ortamını savunan kişilerden oluşmaktadır. Batıda bu stile rastlanma oranı ortalama % 25 düzeyindedir (Öztürk, 2010:2; Oral, 2006: 3).

Oral’a göre; Ainsworth ile arkadaşları (1978) tarafından anne ile bebek arasındaki bağı anlayabilmek amacıyla yürütülen araştırmalarda anneler de gözlem altına alınmıştır. Ulaşılan sonuçlar göstermiştir ki, güvenli bağlananların anneleri daha duyarlı, bebeğinin taleplerine daha olumlu yaklaşan ve bebekleriyle yakın bir ilişkileri olmasını isteyen anneler iken; kaygılı/kararsız olanların ki ise tutarsız/çelişkili davranışlarda bulunan, bebeklerini çoğu zaman bekleten, gereksiz yere her şeye müdahale eden annelerdir (Oral, 2006: 4).

Kaçınan bebeklerin anneleri gözlemlendiğinde ise bebeklerinin isteklerini çoğu zaman reddeden, hatalarını eleştiren, soğuk davranan tensel temastan kaçınan anneler oldukları görülmüştür (Öztürk, 2010:3).

2.2.3 Maternal Bağlanma

Maternal bağlanma, zamanla gelişim gösteren, özel ve eşsiz bir ilişkidir. Anne bebek arasındaki bağlanma süreci gebelik, doğum ve postpartum dönemleri boyunca gelişir ve pospartum döneminde anne bebek etkileşimi olduğu zamanlarda desteklenir (Ard 2000: 313; Tilokskulchai et al. 2002: 69).

Kaynaklara göre; Bowlby 1951’de, maternal bağlanmayı, anne ile çocuk arasında olan devamlı, sıcak yakın bir ilişkinin olması ve bu ilişkiden iki tarafında haz alması ve memnun olması olarak açıklamıştır (Bowlby 1965: 2; Bretherton 1992: 759).

Maternal bağlanmayı Mercer ve Ferketich (1994)’te, anne ile çocuk arasındaki doyum sağlayıcı ve zevk veren bir etkileşim sonucunda anne tarafından çocuğuna karşı geliştirilen sevgi bağının oluşum süreci olarak tanımlamıştır (Mercer ve Ferketich 1994: 344).

Muller (1994) ise; “anne ile bebeği arasında gelişen ve zamanla devamlılık gösteren eşsiz bir sevgi ilişkisidir, maternal rol adaptasyonunda sevgiyle bağlanma önemli bir ögedir” olarak maternal bağlanmayı tanımlamıştır (Muller 1994: 129).

Sürekli olan olumlu anne-bebek ilişkisi sayesinde gelişen bebeğin güven duygusu olarak tanımlanabilen bağlanma, anne ile bebek arasında bulunan sevgi etkileşimi süreci şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Maternal bağlanma, anneye bebek arasında bulunan tatmin edici ve iki tarafa da zevk veren bir etkileşim sayesinde oluşan bir süreçtir (Öztürk, 2010:4).

Kavlak’a göre; maternal bağlanma 1951’de Bowlby tarafından annenin bağlanmasını anneye bebeğinin devamlı samimi bir ilişkilerinin var olması ve bebeğin de bu durumdan hoşnut olması şeklinde tanımlanmıştır. Annenin bebeğe bağlanması, hamilelik süreci ile başlayan ve postpartum dönemde süren, bireyin anne olabilmesini ve bundan mutluluk duymasını sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Kavlak, Anne, 2007: 184).

Bağlanma sürecine pozitif yönde tesiri olan faktörlerden biri de postpartum ilk saat ve ilk günlerde anneye bebeğin tensel temas kurmasıdır. Dolayısıyla bu durumda normal spontan doğum önerilmektedir. Bakıcının, yalnızca çocuğu beslemesini sağlamakla kalmayan ilk emzirme anı bunun yanı sıra bakıcı ve anneye sevgi ve mutluluk veren, hem bebeği hem de anneyi rahatlatan, birbirlerine bağlanmalarını sağlayan bir durumdur (Oral, 2006: 5).

Kavlak tarafından yapılan araştırmada, ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumlarının, iş hayatlarının, aile tiplerinin, önceki çocuğun kaç yaşında olduğunun, postpartum bebekleriyle ne zaman temas kurabildiklerinin, onlara karşı hislerinin, hitap etme biçimlerinin, bebeğin benzediği ebeveyn gibi faktörlerin annenin bağlanması üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bağlanma üzerinde etkisi olan bir başka etken ise kişiye sevimli görünen minik eller, yüz gibi bebeğin dış görünümü ve hareketleridir. Söz konusu anlamsız hareketler annenin bebeğinin çaresiz ve bağımlı olduğunu düşünmesine neden olarak bakıcılık rolünü daha iyi benimsemelerini sağlamaktadır (Kavlak, Anne, 2007: 185).

Sağlık hizmetlerinin güvenilir bir şekilde gelişiminin sağlanması için bu konuda ailelere rehberlik yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda uygulanması gereken ilk öneri bebek ile annenin aynı odada bulunması (rooming-in) ve bebeğe ait ipuçlarının dengeli bir şekilde değerlendirmeye tabi tutulmasıdır. Bunun yanı sıra bebeğin anne tarafından emzirilmesi (bebek ile göz teması kurması, bebeğini sık aralıklarla kucağına alması) ve annenin bebeğini emzirirken kendisini güvende ve rahat hissetmesi de (doğru emzirme teknikleri) güvenli bağlanmanın gerçekleşmesi aşamasında önemli derecede etkilidir. Bebekler duydukları sesi tanırlar ve daha ziyade insan yüzü hoşlarına gider. Bebeğe temas etmek, onunla birlikte oyun oynamak, onun gereksinimlerini gidermek hususunda davranışların tutarlı olması bağlanmanın artmasını sağlayacaktır. Bu konuda özellikle fiziksel temasın artırılması gereklidir (Öztürk, 2010:5).

Bowlby'e göre bağlanma bireyler arasındaki kuvvetli bir ilişkidir. Bağlanma, bireylerin çevrelerindeki kişilerle yakın ve etkili ilişkiler kurma eğilimine denir. Yaşamı sürdürme çabası açısından beslenme ve üreme derecesinde bir davranıştır (Bowlby, 1973: 4)

Birey doğduğunda biyolojik olarak başka canlıların yavrularıyla kıyaslandığında hayatta kalabilmek için anne ve babalarının desteğine daha fazla gereksinim duyar. Bu husus bebek ve anne arasında birliktelik ve bağlanma ihtiyacını oluşturur (Soysal, Bodur, İşeri & Şenol, 2005, s.88) .

Genetik açıdan her insan yavrusu bağlanma ilişkisini kurmaya eğilimlidir. Bilhassa stres içeren durum ve şartlarda korunma, teselli edilme ve desteklenme ihtiyacını karşılayacak bir yetişkinle uzun vadeli, sevgi içerikli bağ kurmaya genetik açıdan eğilimli olarak hayata gelir. (Bowlby, 1973: 5).

Bebek bakımında bebeğin uyarımları ve annesinin bebeğin uyarımlarına karşılık anlayarak onun ihtiyacı olan bakımı vermesi sonucu bebek ile anne arasında güvenli bağlanmanın esası başlamış olur. (Bowlby,Ainsworth, 1953: 8)

Winnicott'a göre anne tarafından bebeğe karşı geliştirilen empati seviyesi, onun ihtiyaçlarını fark etmesine ve karşılamasına yardım eder. (Winnicott, 1987: 12)

Annenin anneliğe uyumu ve onu özümsemesi açısından bağlanma önem taşır. Bağlanma süreciyle gelen duygular annenin anneliğe alışmasını kolaylaştırarak, bebeği ile etkileşiminin artmasını, fiziki ve hissi olarak ihtiyaçlarının farkına varmada hassaslaşmasını sağlar. (Duyan, Gül Kapısız, Yakut, 2013: 14)

Bağlanma güçlü ise, anne tarafından bebeğe gösterilen bakım sadece fiziki açıdan halsizlik olarak algılanmaz, bu durumdan anne mutluluk elde eder. (Tüzün, Sayar, 2006: 24).

Anne ve baba ile bebek arasında bağlanma, anne baba rolünü benimsemeye, bebeğin yaşam becerisini geliştirmede ve diğer çevre ile entegre olmasında çok mühim bir etkidir. Bowlby'nin teorisi (1982) temelde şunu söyler, anne bebek arasında kurulan temel bağlar bebeğin daha sonra diğer insanlarla geliştirdiği bağların gelişiminde rol oynar. Yetişkin bireyin bağlanma ilişkisinin niteliğinin, küçüğün anne ve babayla geliştirdiği etkileşimin mazisine bağlı olduğunu öne sürmüştür. Bebeğin, toplumsal etkileşimle ilgilenmesi ve sonraki yaşlarda güvenli bağlanma ilişkilerini geliştirmesi için anneyle beraber duygu içerikli etkileşimleri yaşaması gerekmektedir. Bağlanmanın güç derecesi, küçüğün daha sonraki yaşamında çok farklı alanlarda etkili olur, duygusal ve zihinsel gelişimi ayrıca fiziksel gelişiminde dahi anne bebek arasında olan bağlanmanın tesiri görülebilir. (Mantymaa, 2006, s.4).

Bağlanma örüntüleri, bebeğin stres yaşadığı anlarda annenin duygusal açıdan duyarlı ve ulaşılabilir olmasına göre biçimlenir (Bowlby, 1982, s.6).

Çocuklar, anne ve babalarının müsait olmadığında ya da reaksiyon göstermediklerinde ya da tutarsız oldukları anlarda ideal olarak daha az ilişkisel tutum geliştirir. Ainsworth ve arkadaşları (1978: 11), çocuğun çevresinde işaretlerini doğru anlayan, işaretlere süratli, uygun ve tutarlı bir tarzda yanıtlayan bir destekleyici olduğunda, çocukta güvenli bağlanma ilişkisini gelişme ihtimali daha kuvvetli olduğunu göstermiştir.

Erken doğan bebekler ile anneleri arasındaki durum bağlanma açısından incelendiğinde prematüre doğumun sadece doğum sonrasında değil uzun zamanda tesirlerine rastlamak daha olasıdır. Hamileliğin son üç ayında

annenin bilişindeki idealize bebek, asıl bebek ile yer değiştirmeye başlar. Bu tarz durumda anne bebekten ayrılmaya hazırlanır. (Winnicott, 1958, s.300).

Erken doğan bebeğe sahip annelerde bu idealize edilmiş süreçten gerçeğe geçiş süreci yaygın olarak anne duruma hazırlanmaya zaman bulamadan, ansızın gerçekleşen bir doğumla bölünmesi ile annenin düşüncesindeki ideal bebek ve hassas pramatüre bebek arasında belirgin bir ayrım oluşmaktadır. (Goutaudier, Lopez, Séjourné, Denis & Chabrol, 2011: 364).

Hamilelik esnasında anne düşlediği bebeğin ideal imgesi yerine gelişim açısından zayıf gerçek erken doğan bebekle karşılaşır. Erken doğan bebek doğumdan sonra anneden ayrılarak YYBÜ'ye koyulur. (Korja, Latva, & Lehtonen, 2012: 164).

Doğum sonrasında anneler günlerce bebeklerine dokunma ihtimali bulamayabilir ve fiziksel açıdan arada mesafe bulunmaktadır. (Baum, Weidberg, Osher & Kohelet, 2012: 595)

Hastane de kalma süresi sebebiyle, erken doğan bebekler yaşamlarının erken zamanlarında bakım verenleri ile kısıtlı bir etkileşime sahiptir ama anne baba ile bebek arasındaki bağları geliştirmek açısından fiziksel yakınlığa (Coppola & Cassibba, 2010: 200).

Bebekleri ile bağlantıdan mahrum bırakılan annelerde, fiziki uyarıların engellenmesi ile bağlanma süreci ertelenebilir. Anne ile bebeğin travmatik ayılma durumu esnasında bağlanma kaygı vericidir ve bağlanma süreciyle ilgili risk teşkil eder. (Rode, Chang, Fisch & Sroufe, 1981: 188)

Prematüre doğum anne ile bebek arasında normal fiziksel ilişkiyi sekteye uğratır. Aynı zamanda anne babanın erken doğan bebekle ilgili olarak kaygılanmasına neden olan sağlık riskleri olabilmekte ve böylece bebek ile anne ilişkisi stresli bir şekilde başlamış olmaktadır (Fegran, Helseth & Fagermoen, 2008: 810)

Travmatik doğum ile doğan ve hastanede uzun süre kalan prematüre bebekler, anne baba çocuk etkileşimi ve çocuğun bağlanma güvenliği açısından olumsuz etkilenebilir (Mangelsdorf, Plunkett, Dedrick, Berlin, Meisels, McHale & Dichtellmiller, 1996: 914)

Erkendoğan bebeklerin anneleri düşledikleri ve sandıkları anne rolüne sahip olamamış kişilerdir. Daha bebekleriyle, tamamlanmamış ebeveynlik rolleri ya da hayatlarıyla ilgili düşüncelerinde yapmaları gerekenler varken, genellikle umulmayan biçimde bebeklerini hayata getirirler. Bu hal annenin bilişsel durumunu karmaşık bir hale getirebilir. Hatta, prematüre doğum yaptıkları ve bebeklerinin sağlıklı olmadığı düşüncesiyle suçluluk duyarlar. Bebeklerin yoğun bakımda olması nedeniyle anneler de, suçluluk duygusundan başka üzüntü, düş kırıklığı, öfke, yetersizlik, yas ve özgüven düşüklüğü görülebilir. (Singer, Salvator, Guo, Collin, Lilien and Baley, 1999: 799)

Yeni doğan yoğun bakım ünitesindeki görevli bebeğe bakım konusunda tamamen aktifken bebeğe bakım açısından anne pasif bir durumdadır. Anneler YYBÜ'deki bebeklerine yardımcı olma, aktif ebeveynlik sergileme konularında bir davranışta bulunamazlar. (Ishizaki, Nagahama, Kitamura, Suzuki, Fujii, Otsuka, Iba, Sakurai, Enomoto and Ko- bayashi, 2007: 23)

Erken doğan bebeklerin annelerinde genelde görülebilen depresyon da bu sürece eklenince, umulmadık bir biçimde anneden ayrılan, doğum sonrasında iyileştirici tedavi amacıyla anneden uzaklaştırılan ve tedavi boyunca günler, haftalar ve bazen aylar süren ayrılıklar anne ve bebek arasında ki bağlanma konusunun gündeme gelmesi sıradandır. Nörolojik açıdan eksik gelişim gösteren ve hayata erken gelen bebek, gergin doğum ve YYBÜ yaşantısını yaşamış bir ebeveyn ile buluştuğunda olması gereken bir ebeveyn rolü sergilenememekte ve anne ile bebek arasındaki bağlanma güçleşmektedir. (Horwitz, Leibovitz, Lilo, Jo, Debattista, St John & Shaw, 2015: 42).

Anne-bebek etkileşiminde prematüre doğum başlangıç olarak olumsuz olduğundan, bağlanma açısından güvensiz bağlanma riskini çoğaltacağı düşünülmüştür. Tooten (2012: 76) ve arkadaşlarına göre vaktinde dünyaya gelen bebekler erken doğan bebeklere göre görünüşü daha çekicidir. Erken doğan bebekler annelerinden gelen sesli uyaranlara daha az tepki gösterir (hipotonik), katılım açısından daha az, pasif ve tepkisizdir. Term bebeklere göre prematüre bebekler daha sinirli ve yatıştırması daha zor karaktere sahip bebeklerdir. Prematüre bebeklerin daha tepkisiz, daha az çekici ve daha güç çocuklar olmaları onların anne çocuk arasındaki bağ kurmasında zorluk

yaşamalarının nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Yapılan araştırmalarda prematüre bebekler ve term bebeklerin bakıcılarıyla ilişkisinde bazı nüanslar bulunuyor. Motor beceriler açısından daha zayıf, beslenmesi daha zor, kolay sakinleşemeyen ve uyaranlara tepki vermede daha zayıf olma hususları prematüre bebeklerde görülmektedir. (Goldberg, 1978: 137)

Erken doğan bebeklerin tam zamanlı doğan bebeklere göre motor ve dikkat becerileri açısından daha az gelişmişlik göstermektedir. (Korja, Latva & Lehtonen, 2012: 165). Erken doğan bebeklerin verdiği belirtiler daha az anlaşılır ve fark edilir. Anne bebek ilişkisinde bebeğin tepkisiz olması bağlanmaya tesir eden faktörlerdendir.

Schmücker (2005: 423) ve arkadaşları yaptıkları araştırmada çıkardıkları sonuçlar da prematüre bebek anneleri term doğan bebek annelerine göre bebekleriyle daha fazla sözel iletişim kurmakta, bebekleriyle daha fazla ilgi göstermektedir. Ama term doğum yapmış olan bebek anneleri bebeklerine daha fazla gülümsemekte ve dokunmaktadırlar. Hastanede bulunma sürecinde anne ve bebek arasındaki iletişimi birçok faktör etkilemiştir.

YYBÜ'de tedavi gören bebeklerin anneleriyle yapılan bir çalışmada, bebeğin sağlık durumu ciddiye anne bebeği ile sözel iletişim kurmak yerine sadece bebeğin bakım ve sağlığına odaklanmaktadır (Coppola & Cassibba, 2010: 200)

Bebek ile anne arasında olan ilk dokunuşlar bağlanma açısından ciddi olduğu düşünülmektedir (Pickler, 2009: 468)

Çalışmaların birçoğunda, doğumun hemen ardından anne ile çocuk arasındaki yakın temasın olumlu etkileri bulunmuştur. Doğumun ardından devam eden saatlerin bağlanma açısından hassas bir dönem olduğu, bu dönem boyunca anne ile bebeğin ayrılması halinde gelişim açısından anne ve bebek açısından bağlanmaya olumsuz tesir edebileceği tespit edilmiştir. İlk iki saat içerisinde annenin bebeğiyle etkileşimde olması, bebeğine dokunması, emzirmesi, bakımını gerçekleştiren annelerin bebekleriyle bir yıl sonraki etkileşimleri değerlendirildiğinde, bu ilk saatlerde ayrı tutulan anne ve bebeklere göre daha olumlu bir etkileşim içinde oldukları belirlenmiştir (Dodwell, 2010: 2)

Bebekleriyle ten temasını doğumdan sonraki ilk üç saat içerisinde kurabilen annelerin sadece anne sütüyle bebeklerini besleme oranlarında artış görülmüştür. (Province of British Columbia, 2010: 25)

2010 yılında ki bir araştırmada ilk gün bebeklerini gören annelerin maternal bağlanma puan ortalamalarının, ilk günden sonraki günlerde gören annelerin puan ortalamalarından daha fazla olduğu ve ilk gün bebekleriyle temas kuran annelerde bağlanma puanının da daha yüksek olduğu bildirilmiştir. (Öztürk, Saruhan, 2010: 6) .

Yapılan bir araştırmada, doğumdan sonraki 3 saatte annesi ile temas kuran erken doğan bebeklerin, doğumdan hemen sonra annesi ile dokunma sürecini gerçekleştiremeyen erken doğan bebeklere göre güvenli bağlanma durumuna daha fazla sahip oldukları görülmüştür. (Mehler, Wendrich, Kissgen, Roth, Oberthuer, Pillekamp & Kribs, 2011: 404)

2014 yılında yapılan bir araştırmada, doğumdan sonra 24 saat içinde 300 anne ile çalışılmış, annelerin duygularını ifade etmeleri istenmiş, bebek sahibi olmalarından dolayı mutlu olan annelerin gebeliği planlama ve bebeği emzirmenin önemli olduğuna dair inançlarının olumlu eş ve aile ilişkileri arasında yüksek oranda ilişki tespit edilmiştir (Evcili, Abak, Tali & Yurtsal: 138).

Erken doğum söz konusu olduğunda bağlanma açısından önem arzeden doğum sonrası saatlerde fiziksel açıdan anne ve bebeğin ayrılması zorunlu bir durumdur. Erken doğan bebek ve anne arasındaki bağlanmayla ilgili birçok çalışma literatürde vardır, maalesef ki bu çalışma sonuçları birbiriyle tutarlı değildir. Erken doğumun anne-bebek bağlanma sürecinde ciddi bir problemoluşturduğu çalışmaların bir kısmında mevcutken, bir diğer kısmında da prematüre bebeklerle annelerin güvenli bağlanabileceklerini açıklamaktadır. Aile merkezli yapılan doğum sonrası bakım süreci araştırmalarda bulunan bu tutarsızlığın bir nedeni olabilir. Aile merkezli bakımda aile aktif bir şekilde prematüre bebeğin bakımıyla ilgilenir. (Korja, Latva & Lehtonen, 2012: 66)

Yapılan araştırmalarda sonuçların farklı olma nedenine ilişkin şu iki çalışma örnek verilebilir. 2006 yılında yapılan ilk çalışmada, 50 prematüre bebeğin

aileleri ve kontrol grubunda bulunan 30 term bebeğe sahip aile vardır. Yapılan araştırmada doğum anından itibaren 6 ay sonra prematüre bebekler ile anneleri arasında sadece %20'sinde güvenli bağlanmanın gerçekleştiği, doğumdan 18 ay sonra ise güvenli bağlanma oranının %30'a çıktığı görülmüştür. Bu oran kontrol grubunda ise 6. Ayda %53 ve 18. ayda %57'dir. Bu araştırmanın sonucu bize şunu göstermektedir ki, prematüre doğumda anne bebek arasındaki bağlanma süreci risk altındadır. Ortaya çıkan diğer bir sonuca göre ise risk açısından düşük olan prematüre bebek anneleri, yüksek risk altındaki prematüre bebek annelerine göre daha zor bağlanmıştır. (Borghini, Pierrehumbert, Miljkovitch, Muller-Nix, Forcada-Guex & Ansermet, 2006: 494)

2008 yılında yapılan başka bir çalışmada bağlanma biçimleri açısından 12 aylık 45 term ile 38 prematüre bebekler ve aileleri kıyaslandığında ailelerde bağlanma biçimleri açısından belirgin bir fark görülmemiştir. Araştırmada ortaya çıkan diğer bir sonuca göre maternal depresyon ve çarpık bağlanma stili (distorted attachment) arasında ilişki bulunmuştur. Bu çalışmada erken doğan bebek annelerinin de, zamanında doğum yapan anneler gibi güvenli bağlanmayı (balanced attachment) oluşturma ihtimalinin olduğunu belirtmektedir. Ama term bebek anneleri ile preterm bebek annelerinin bağlanma biçimlerinin farklı olduğunu göstermektedir. Prematüre bebek anneleri daha az kabullenme ve bebeklerinin sağlığı açısından daha çok reel olmayan korkuyu yaşamaktadır. (Korja, Savonlahti, Haataja, Lapinleimu, Manninen, Piha, ... & PIPARI Study Group, 2009: 305)

Anne bebek ilişkisinin ve bağlanmasının incelendiği 2011 yılındaki bir meta analiz çalışmasında, erken doğan bebek annelerinin güvensiz bağlanma yaşamadığı, ayrıca term bebek anneleriyle karşılaştırıldığında eşit ve bazen daha yüksek düzeyde güvenli bağlanma ilişkisi kurdukları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada erken doğan bebekler ile annelerinin daha yüksek risk taşıyan bağlanma ilişkisi olduğu, bu nedenden dolayı doğumdan sonra annenin kaygı ve stresinde azalma olmasının önemli olduğu ve hastanede yatış süreci de dâhil olduğunda olabildiğince fazla bir arada olmalarının gerekliliği vurgulanmıştır. (Korja, Latva & Lehtonen, 2012: 67)

Depresyon ve maternal bağlanma düzeylerinin arasında olumsuz bir ilişki olduğu saptanmıştır, depresyona ilişkin puan ortalamasının düşmesiyle maternal bağlanmaya ilişkin puan ortalamasının yükselmesi ilişkili bulunmuştur. Annelerin depresif olmaları durumunda bebekleri ile bağlanma durumlarında güçlük yaşıyor olabilirler. (Öztürk & Saruhan, 2013: 15)

Yine bu çalışmada isteyerek gebe kalma sonucu doğum yapan ve doğumunardından aynı gün bebeklerini gören, kucaklayan annelerin maternal bağlanma puanları diğer annelerden daha yüksek bulunmuştur. Çalışma açısından anne-bebek arasında bulunan bağın daha çabuk kurulabilmesinde doğumdan sonraki en kısa sürede anne bebek arasında temasın olmasının ve annenin bakım vermesinin büyük önem taşıdığı görülmüştür. Postpartum dönemdeki bir bölümü term doğum yapan bir bölümünde doğum sonrası zamanda çeşitli nedenlerle bebeklerinden ayrı olan 91 anneyle yapılan bir çalışmada, zamanında doğumu gerçekleşen bebekler ve anneleri arasındaki bağlanma davranışı en yüksek seviyededir ve bağlanma davranışı anne ile bebeğin ayrı olma süresine bağlı olarak azalmaktadır. Annelerdeki kaygı ve depresyona dair puanların artması bağlanma davranışındaki azalma ve anneyle bebeğin ayrı kalma süresindeki artışa bağlıdır. (Feldman, Weller, Leckman, Kuint & Eidelman, 1999: 929)

Çocukluktan sonraki dönemde bile çok erken gerçekleşen doğumun bağlanma açısından uzun süreli olumsuz etki gerçekleştireceği varsayımıyla, 39 çok erken doğan ve 39 zamanında doğan erkenle yapılan bir araştırmanın sonucu bu varsayımı desteklemiştir. Hamilelik haftası, doğum ağırlığı, hastanede kalış süresi, ventilasyonda kaldığı gün sayısı gibi başka; yeni doğan değişkenleri etkilemeksizin, zeka, sosyo-ekonomik gibi değişkenler sabit tutulduğunda dahi aşırı erken doğan ergenlerde güvenli bağlanma örüntüsünün düşük oranda olduğu veya yüksek oranda güvensiz kayıtsız (dismissive) bağlanma örüntülerinin ortaya çıktığı görülmüştür (Hallin, Bengtsson, Frostell & Stjernqvist, 2012: 196).

14-16 arası yaşa sahip, çok düşük doğum ağırlıklı prematüre doğan 50 ergen ile tam zamanlı doğan normal doğum ağırlıklı 50 ergenin katıldığı çalışmada term dünyaya gelen ergenlere göre, Preterm dünyaya gelen ergenlerin bağlanma biçimleri ve kişisel ölüm korkusu incelenmektedir.

Katılımcılar Fear of Personal Death Scale, Attachment Style ve WISC-R'dan üç alt test ve the Visual-MotorTest anketlerine göre değerlendirildiler. Test uygulanan bireylerden erken doğan ergenler tüm bilişsel ölçümlerde tam zamanında doğan ergenlere göre daha düşük puanlar aldı. Güvenli bağlanma puanı açısından tam zamanında doğan ergenler, preterm doğan ergenlere kıyasla daha yüksek puan almıştır. Ayrıca preterm doğumlu ergenlerle tam zamanlı doğan ergenler kıyaslandığında, preterm doğumlu ergenlerde ölüm korkusunun daha yüksek olduğu görüldü. Araştırmanın sonuçları açısından, erken doğumun bireyde uzun süreli emosyonel etki gösterebileceği düşüncesini desteklemektedir. Bulunan neticelere göre kişisel ölüm korkuları açısından erken doğan ergenlerin tam süreli doğan ergenlere göre daha yüksek ölüm korkusuna sahip olduklarını göstermektedir. Bu bulgular, doğum öncesi periyotta ortaya çıkan sağlık risklerinin yaşam süresince kişisel ölüm korkusu düzeyine tesir ettiği iddiasını desteklediği şeklinde değerlendirilebilir. Erken doğumda olduğu gibi yaşamın başlangıcındaki hayatta kalma mücadelesi ve riskleri atlatmak, kaygı düzeyini artırabileceği ve yaşamı boyunca kişisel ölüm korkusu seviyesine etki edebilir.(Lubetzky & Gilat, 2002: 523)

2.2.3.1. Maternal Bağlanmaya Etki Eden Faktörler

Aileler annenin hamilelik süresi boyunca “hayali ya da ideal” bir bebek profili oluştururlar. Doğumun gerçekleşmesi ile hayali olan bebek gerçeğe dönüşür. Ailenin hayalinde oluşan bebeğin gerçek bebeğe benzemesi maternal sevgiyle bağlanmayı etkileyen etmenlerden bir tanesidir (Kavlak, 2004: 2).

Doğumda geçen zaman da ilk bağlanmayı etkileyen faktörlerdendir, hayatın ilk saatlerinde kurulması gereken bağ, zor doğumlar ve genel anestezi dolayısı ile zorlaşmaktadır (Çoban, 2003: 8).

Vakit içerisinde öğrenilen anne ile bebek etkileşimi önemli bir süreçtir. Söz konusu etkileşimin sağlıklı bir şekilde başlaması ve devam ettirilmesinde, annenin annelik rolünü benimsemesi ve uyum göstermesi, problemleri aşabilmesi için etrafından gördüğü yardım ve eşi ile uyumlu olması da son derece önemlidir (Başbakal, 1999: 8).

Maternal bağlanma üzerine etkisi olan bir başka etken ise prematürelittir. Bu durum hem prematürelere hastanede kalma süresinin daha uzun olması dolayısıyla anne ile bebeğin ilk saatlerde tensel temas kuramaması, hem de prematürelere diğer bebeklere kıyasla annelerine daha az tepki göstermeleri nedenlidir (Savaşer, 2000: 26; Soysal, Öktem, Ergenekon, Erdoğan, 2003: 75).

Annenin kendi bebeklik ve çocukluk yıllarında annesi ile olan bağlanma ilişkisi de bebeğiyle kuracağı bağ üzerinde tesir göstermektedir (Balcı, Savaşer, 1998: 215).

Anne ile bebek arasında kurulacak erken tensel temas sayesinde bağ kurma olduğu kadar emzirme de kolaylaşmaktadır. Tensel temas prolaktin ve oksitosin hormonlarının uyarılmasını, yani sütün daha fazla üretilmesini sağlamaktadır. Annenin bebeğini emzirirken vücuduna yakın bir şekilde tutması gerekmektedir (Çoban, 2003: 4).

Anne ile bebek bağının kurulmasında etkisi bulunan diğer etkenler ise; hamileliğin planlanması, annenin kendine güvenmesi, ailenin sosyoekonomik durumu, kültürel hali, eşler arasındaki iletişim ve yardımlaşma, annenin ailesi ve sosyal çevresiyle iletişimi, doğum tercihi, doğum sonrası anksiyete, sağlık durumu, çocuk bakımı konusundaki yeterlilik olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoban, 2003: 5; Bahçecik ve Kavaklı, 1993: 33).

2.3 EŞ SEÇİMİ

2.3.1. Genç Yetişkinlik

İnsan yaşamının gelişim süreci belirli yaşam dönemleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Doğum öncesi ile başlayan gelişim sürecimiz, bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri ile devam etmektedir. Gelişim dönemleri, bireylerin fiziksel, duyuşsal, zihinsel ve sosyal açıdan gösterdikleri değişimleri içermektedir. Genç yetişkinlik dönemi, ergenliğin bitimi, yetişkinliğin başlangıcı olarak ifade edilir. Erikson'a (1959) göre, bu dönemde yakın ilişkiler geliştiremeyen bireyler yalıtılmışlık duygusu yaşamaktadır. Bu durum bireyin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Erikson gibi Havighurst' da (1972), gelişimin yaşam boyu

devam ettiğini ve gelişimde öğrenmenin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yaşamı, gelişim görevleriyle mücadele etmeyi öğrenmek olarak tanımlayan Havighurst, genç yetişkinlik döneminin gelişim görevini, eş seçimi yapmak ve eşle yaşamayı öğrenmek olarak tanımlamıştır (Akt. Çok,1993:641-670).

Jeffrey J.Arnett (1994), bu dönemi farklı bir kavramla açıklamaktadır. Beliren yetişkinlik olarak ifade edilen bu dönem; ergenlik ile yetişkinlik arasındaki 18-25 yaş aralığını kapsamaktadır. Arnett, bu kavramın ortaya çıkışını; tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş, kentleşme, gelişen iş olanakları ve eğitim fırsatlarının değerlendirilmesini de içine alan toplumsal gelişmelere bağlamıştır. Tüm bu gelişmelerin bireyin yetişkinliğe geçiş sürecini etkilediğini ve bu etkinin de kültürlere göre değiştiğini söylemektedir. Bu gelişmeler, evlilik ve çocuk sahibi olma yaşının yükselmesine ve yetişkin olma ve eş-anne-baba rollerini üstlenme gibi özelliklere ilişkin yaşlarındaki değişimlere neden olmuştur. Arnett (2007) göre, bu dönemdeki ilişkiler daha çok bireyin gelecekte kuracağı aile ve çocuk sahibi olacağı eşini seçmeye yöneliktir. (Akt. Doğan ve Cebioğlu,2011: 11-21).

Genç yetişkinlik ya da beliren yetişkinlik adı altında farklı kavramlarla açıklanan bu dönemin temel nitelikleri arasında; bireyin yakın ilişkiler kurma ihtiyacı ve eş seçimine yönelik tecrübelerin edinilmesi yer almaktadır.

2.3.2. Evlilik ve Aile

2.3.2.1. Evlilik ve Aile Kavramları

Evlilik, bir toplum içinde var olabilen insan gruplarının, yaşamları süresince uyguladıkları ve geliştirdikleri sosyal öğelerle yüklü bir kavramdır. Sosyal öğelerin değişik toplumlarda, farklı değer yargıları ile yüklenmesi, kültürler arası farklılıkları açıklamaktadır. Kadın ve erkek arasındaki bu ilişki türü toplum tarafından onaylanmaktadır. Evlilik ilişkilerinin belirli kalıplar dahilinde gerçekleşmesi, onun kurumsallaşmasını sağlamıştır. Evlilik, hayatlarını birleştirmek isteyen iki insanın, kendi iradeleriyle oluşturdukları bir bağlılıktır (Gökçe,1991:385).

İki kişinin yaşantılarını paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek için yaptığı sözleşmedir. Evlilikte eşler ve çocuklara dair hak ve sorumluluklar kanunlarla

olduğu kadar toplumsal norm ve inanç sistemleriyle de şekillenmiştir (Özgüven, 2014: 19).

Evlilik, aile birliğinin devamını sağlayan bir kurumdur. Malinowski (1966), bu iki kavram arasındaki farkı şu şekilde açıklar "Aile bir grup ya da örgüt, evlilik ise çocuk yapmak ve yetiştirmek için yapılmış bir kontrattır". Winch (1965), aileyi neslin devamını sağlayan toplumsal bir yapı olarak tanımlar (Akt. Gökçe, 1991:206-207).

Aile; aralarında kan bağı bulunan, anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumun en küçük birimidir (Gökçe, 1991:207).

Toplumlar, aile ile ilgili gelenek ve görenekleri kendi kültür yapısına göre kurumsallaştırmıştır. İnsanoğlu var olabilmek, beslenmek, barınmak ve güvende olabilmek gibi temel ihtiyaçlarını sağlayabilmek için dayanışmaya ihtiyaç duymuştur (AAK, 1991:491- 492). Aile ve evlilik kavramları, farklılıklarına rağmen temelde insanoğlunun biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan gereksinimlerini karşılayan ve birbiriyle ilintili iki kurumdur.

2.3.2.2. Evlilik, Aile ve İşlevsellik

Evlilik, yaşam doyumunun belirleyicilerinden biridir. (Morris, 2013:384) Evlilik, biyolojik, sosyal, duygusal ve ekonomik işlevleri olan bir kurumdur. Evliliğin biyolojik işlevi, cinsel güdünün tatminidir. Eşlerin cinsel istek ve beklentilerinin karşılanması eşler arasındaki uyum için gereklidir. Bu temel güdü aynı zamanda üreme ve bu sayede neslini devam ettirme işlevlerini yerine getirir. Evliliğin sosyal işlevi ise, dayanışma, güven içinde olma ve toplumda saygınlık kazanma ihtiyaçlarının doyurulmasıdır. Evlilik, her iki cins için sevme, sevilme ve beğenilme gibi psikolojik ihtiyaçların da karşılandığı bir kurumdur. Aile yapısı, toplumdan topluma ya da aynı toplumda zaman içinde değişiklikler gösterse de işlevsellik bakımından benzer özellikler gösterir. Neslin devamını sağlamak, çocuk yetiştirmek, aile üyelerinin sosyoekonomik gereksinimlerini karşılamak, sevgi ve dayanışma ortamı sağlamak, ailenin işlevlerindendir (Özgüven, 2014: 20).

2.3.2.3. Evlilik, Aile ve Eş Seçimi

Aile ve evlilik kurumlarının kültürel farklılıklar gösteren yapısı eş seçimi yaklaşımlarını da etkilemiştir. Endogamyde (grup içi evlenme), eş adayı evlenecek kişinin mensubu olduğu gruptan seçilir. Grubu oluşturan öge, din, millet, sosyal sınıf, mezhep, akrabalık gibi ilişkilere dayanır. Bu evlilik biçimiyle, grubun düzenin korunması ve üyeler arasındaki bağların güçlenmesi hedeflenmektedir Kişi ister ilkel bir toplumun ister modern bir toplumun ferdi olsun, eş seçimi daima belirli koşullar doğrultusunda gerçekleşir. Bireyin eş seçme kararında tam bir özgürlük durumundan bahsedilemez (Gökçe,1991:387) .

Eş seçimini etkileyen bireysel ve toplumsal etmenler kişinin karar verme sürecine dahil olacaktır. Ailenin yapısındaki farklılıklar; kır ve kent ayrımı, geniş ve çekirdek aile yapısı da eş seçimi yaklaşımlarıyla ilişkilidir. Kırsal kesimde aile reisinin ve yaşlı üyelerin aile içindeki güçlü konumu gençlerin eş seçme konusunda söz sahibi olmasına olanak tanımamaktadır. Ailenin uygun gördüğü kişiler eş adayı olarak belirlenir. Geleneksel aile yapısının etkisini sürdürmesi, eş seçimi kararını verecek erkek ve kadının, toplumsal kurallardan ve kültürel yapıdan etkilenecek, bu süreçte ki davranış ve tutumlarında da belirleyici olabilmektedir (Yılmaz Çoban,2011:181).

Kentleşme sürecinde ailenin ekonomik fonksiyonlarının değişmesi, aile yapısında değişimlere neden olmuştur. Geleneksel kültürün zayıflayan etkisi bireyselliğin gelişimine katkıda bulunmuştur. Eş seçimi sürecinde bireyselliğin ön plana çıkması, eş seçimi yaklaşımlarını etkilemiştir.

2.3.3.Ülkemizdeki Eş Seçme Yaklaşımları

Kırsal bölgelerde aile otoritesi etkinliğini sürdürmesine rağmen büyük şehirlerde etkinliğini yitirme eğilimindedir. Özellikle geniş aile tipinin devamlılığı, gelenek, görenek ve dini değerlerin baskın olmasına neden olmuştur. Evlenme ve eş seçme kararları kadınlar için olduğu kadar erkekler içinde kişisel tercihlerden çok aile kararına bağlıdır. Geniş aile biçimi eş seçme özgürlüğünü kısıtlamıştır. Aileler, çocukların kiminle ve ne zaman evleneceğini belirli usullere göre düzenlemektedir (Gökçe,1991:396).

"Görücü" usulü denilen bu yöntem, tanıdıklar ve akrabalar aracılığıyla gerçekleşir. Görücü usulünde kızın hamaratlığı, temizliği, saygısı, saflığı, ailenin geçmişi, sosyoekonomik özellikleri dikkate alınır (Özgüven,2014: 34).

Ülkemizde 1945-1950 yılları arası toplumsal yapıdaki değişimin başladığı dönemdir. Tarımda makineleşme, kırsal kesimden kentlere yapılan yoğun göçler, kadınların çalışma hayatına girmeleri, aile planlaması politikalarının yaygınlaşması, geniş aile tipinden çekirdek aile tipine dönüşüm sonucunda aile üyelerinin bireyci davranışlarının artması, toplumda yaşlinın sahip olduğu statünün değerini yitirmesi, ailenin değişimini etkileyen gelişmelerdir (AAK,1991:496-497).

Toplumda ki dönüşüm, eş seçimi kararlarını da etkilemiştir. Görücü usulü eski yaygınlığını yitirmiş, kişilerinin birbirlerini tanıyarak, flört ederek evlenme yaklaşımı yaygınlaşmıştır. Bu yaklaşım sayesinde bireylerin tercihleri ön plana çıkmıştır. Tanışarak evlenme, görücü usulünün otoriter tavrının getirdiği sorunları ortadan kaldırsa da yeni sakıncalar ortaya çıkmıştır. Eş seçme sürecinde çiftlerin arasındaki romantik çekimin yoğun olması, değerlendirme aşamasının mantık ölçülerinden uzaklaşmasına neden olabilir. Çiftler, birbirlerine hoş görünmek için olumsuz tavırlarını gizlemeye çalışmaktadırlar. Eş seçme kararının sağlıklı olabilmesi için çiftlerin birbirlerini akılcı ve gerçekçi bir tutumla değerlendirmeleri gereklidir (Özgüven, 2014: 36).

2.3.4. Eş Seçimini Etkileyen Faktörler

2.3.4.1. Yaş

Evlilik ilişkisine hazır olmak, fiziksel, zihinsel ve sosyo-duygusal olarak belirli bir olgunlukta bulunmayı gerektirmektedir. Eşle birlikte yaşamak, cinsel olgunluğa erişmek, çocuk yetiştirmek ve evliliğin getirebileceği tüm sorumlulukların üstesinden gelebilmek için olgunlaşma kavramı üzerinde durulması gereklidir. Fakat olgunluğa erişme yaşı herkes için aynı değildir. Toplumsal bir kurum olan evlilikte, toplumun belirlediği yaş kriterleri vardır. Toplumsal değişimler evlilik için uygun görülen yaş kriterlerinin zamanla değişmesini sağlamıştır. Tarıma dayalı toplumlarda küçük yaşlarda evlilik makul görülürken, sanayi toplumlarında evlenme yaşı yükselmiştir.

Günümüzde aynı ayırım kırsal ve kentsel yerleşmelerde de mevcuttur (Nazlı,2014:386).

Yasaların belirlediği sınırdan önce, erken yaşlarda yapılan evliliklerde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Kişi kendini iyi tanımalı, evlenmeyi düşüneceği kişide bu özelliklerin varlığını değerlendirmelidir (Warren,1999:dan Akt. Yavuzer, 2010: 68).

Erken yaşlardaki evlilikler bu açıdan bakıldığında oldukça riskli görülmektedir. Yaş, unsuru evlenilecek kişide aranan özelliklerin belirlenmesinde de etkilidir.

2.3.4.2. Cinsiyet

Eş seçme sürecinde cinsiyet kavramı belirleyici olmuştur. Çünkü erkekler ve kadınlar değişik fiziksel ve psikolojik özelliklerden etkilenmektedir. Kaynaklarda konu ile ilgili olarak ortaya çıkan sonuçlar, evrimsel ve sosyal rol kuramlarını desteklemektedir. Kadınlar, eş adaylarının toplumsal ve ekonomik gücüne, erkekler ise kadınların fiziksel çekiciliğine önem vermektedirler (Buss, 1999). Ayrıca, Yıldırım'ın, (2004) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma bulgularına göre de, eş seçimi kriterlerinde kızların, erkeklere göre daha seçici ve dikkatli davrandıkları gözlenmiştir. Türkiye İstatistik Enstitüsünün, 2006 verileri eş seçimi literatürünü doğrular niteliktedir. Kadınlar, eş adayının; daha iyi eğitim almış olması, daha yüksek gelir sahibi olması, aile yapılarının benzer olması ve bir işinin olması kriterlerini erkeklerden daha yüksek oranlarda tercih etmişlerdir. Potansiyel eşin, aşık olması, ilk kez evlenecek olması ve çalışma saatlerinin az olması gibi tercihlerde her iki cinsiyette de ortalamalar birbirine yaklaşmaktadır. Erkeklerin oransal olarak öne çıktığı özellik, eşin güzel olması beklentisidir.

2.3.4.3. Kültürel Etkenler

Eş seçiminde aranan nitelikler ülkelere göre farklılık göstermektedir. Buss ve arkadaşları (1999) tarafından yapılan araştırma; 6 kıtada, 37 ülke ve 5 ada ülkeden 9474 yetişkinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, bakireliğe ve evlenmeden önce yaşanan cinsel deneyime verilen önemde farklı tutumlar

sergilemişlerdir. Çin, Hindistan, Endonezya, İran, Tayvan ve Orta Doğu'da bakirelik eş seçiminde en önemli unsurdur. İsveç, Finlandiya, Norveç, Hollanda ve Almanya'da yetişkinler eş seçiminde bakireliğin önemli olmadığını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde ev becerileri Güney Amerika'da oldukça önemli bir etken olarak kabul edilmekteyken, ABD, Kanada ve İspanya hariç tüm Batı Avrupa ülkeleri ev becerilerini eşte aranan özellikler arasında değerlendirmemişlerdir (Buss,1999).Dinsel etkiler de, evlenme kriterlerinde etkilidir. İslam dininde erkeğin namusu, kadının iffeti eş seçiminde önem arz eder. Evlilik yaşı da ülkeler arasında önemli farklar göstermektedir. İsveç'te kadınlar ortalama 31 yaşına, erkekler, 33 yaşına kadar evlenmemektedirler. Avrupa'da nüfusun azalma tehlikesine karşın, evliliği ve çocuk doğurmayı teşvik edici politikalar uygulanmaktadır (Santrock, 2014:458).

2.3.5. Eş Seçimi Kuramları

2.3.5.1. Evrim Kuramı

Darwin'ın türlerin evrimi kuramını temel almaktadır. Darwin türlerin adaptasyonunu iki ana işlevi ile açıklamaktadır. Bu işlevler; hayatta kalma için doğal seçilim ve üreme avantajı için cinsel seçilimdir (Miller,2010: 15).

Hayatta kalan türler doğal seçilime tabi olup, çevreye uyum sağlama kabiliyeti olanlardır. Evrimsel yaklaşım, eş seçme stratejilerini "cinsel seçim " kavramına dayandırmıştır. Üretkenliğin göstergeleri erkekte ve kadında farklıdır. Erkekler, soyun devamı için, doğurganlığın göstergeleri olan fiziksel özellikleri seçmektedirler. Symons (1979) elde ettiği ipuçlarında kusursuz ve pürüzsüz bir cilt, beyaz dişler, parlak saç, dolgun dudaklar ve duru gözler, canlı yürüyüş ve diri vücudu saymaktadır (Akt. Yıldırım, 2007).

Kadınlar, erkeklerin üreme kapasitesini, sosyoekonomik avantajları ile değerlendirmişlerdir. Bu nedenle, doğacak çocuğa ve kendisine bakım sağlayacak, bırakıp gitmeyecek erkekleri eş olarak seçme stratejisini benimsemişlerdir (Yıldırım, 2007: 17).

2.3.5.2. Sosyal Rol Kuramı

Cinsiyetlerin eş seçme stratejilerindeki farklılıklarını, toplumsal cinsiyet rolleriyle açıklanmaktadır. İstihdamın önemli bir bölümünü oluşturan kadınların erkeklerden daha az güçlü ve düşük statülü işlerde çalışması, yüksek statülü işlere daha güç erişebilmeleri, başarılı ve statü sahibi erkekleri kadınların gözünde çekici kılmıştır. Kadınsı rollerin odağını ise fiziksel güzellik ve çekicilik oluşturmaktadır (Smith ve diğerleri, 2003: 673).

Kadınlar ve erkekler, sosyalleşme sürecinde, kadınsı ve erkeksi rolleri öğrenirler (Wood ve Eagly, 1999).

Toplumda cinsiyete dayalı iş bölümü, kız ve erkek çocuklarının yetiştirme tarzlarındaki farklılıklar, toplumsal cinsiyet rollerinin pekişmesini sağlamıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak şekillenen, eş seçiminde; kadında, fiziksel çekicilik ve aile terbiyesi; erkekte, yüksek kazanç kapasitesi, fiziksel güç ve özgüven aranan özellikler olmaktadır (Yıldırım, 2007: 17-18).

2.3.5.3. Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı

Eş seçiminde, bireysel gereksinimlerin karşılanmasına dikkat çeken kuramdır. Eşler, birbirlerinin gereksinimlerini tamamlamakta ve eş seçiminde tamamlayıcı nitelikler tercih edilmektedir. Eşlerin karşılıklı olarak gereksinimlerinin, doyurulması için birbirine benzeyen ve birbirini tamamlayan özelliklerinin olması gereklidir. Bazı gereksinimler kadınlar için, bazıları da erkekler için daha önemlidir. Benzer ve tamamlayıcı gereksinimler, kişilerin birbirinden hoşlanmasına neden olmaktadır (Özgüven, 2014: 33).

2.3.5.4. Benzerlik-Çekicilik Kuramı

Bu kurama göre; kişiler, etnik köken, fiziksel çekicilik, eğitim, ırk, din, kişilik, aile yapısı, toplumsal tercihler, zeka bakımından kendisine benzeyen kişileri seçme eğilimindedir (Lauer & Lauer, 1997: den Akt. Yavuzer, 2010: 67).

Warren (1999), eşlerin birbirlerinin farklılıkları ile mücadele ederken ilişkilerini geliştirmek için gerekli enerjiyi harcayacaklarını, bu nedenle iyi bir evlilik

olması için eşlerin benzerliklerinin önemli olduğunu belirtmiştir (Akt. Yavuzer, 2010: 68).

Eşlerin, sosyoekonomik düzey, din, eğitim gibi alanlarda benzerliklerin olması evliliğin ilk yıllarındaki çatışmaların önlenmesi sağlayacaktır. Bu durum evlilikteki uyumu olumlu yönde etkileyecektir (Kasapkara ve Kasapkara, 2013:792-793).

Benzer tutum değer ve yaşam biçimlerine sahip olmanın çekicilik ile ilişkisi, kendi kendini doğrulama terimi ile açıklanmaktadır. Buna göre; başkalarının tutum ve davranışları bizimkilere benzediğinde kendi tutum ve davranışlarımızı desteklemiş ve onaylamış oluruz (Santrock, 2014:451).

2.3.5.5. Uyarın-Değer-Rol Kuramı

Murstein'a (1982) göre, ilişkinin gelişimi uyarın-değer ve rol alışverişi ile gerçekleşir. İlk aşamada kişileri uyarın, kişilerin fiziksel görünümü, sosyal ve zihinsel özellikleridir. Bu aşamada olumlu uyarın değişimi gerçekleşirse ikinci aşama gerçekleşir. İkinci aşamada, kişiler sahip oldukları değerlerini karşılaştırırlar. Kişiler, karşılıklı olarak tutum, ilgi, inanç ve gereksinimlerini ifade eder. Değerler aşamasındaki uyum rol aşamasına geçişi sağlar. Rol aşamasında, eşler beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığını değerlendirirler. Beklentilerin karşılanması oynan rollerin "birbirlerini tamamlayıcı "ve "birbirlerine uygun "olmasına bağlıdır (Akt. Özgüven, 2014: 33).

2.3.5.6. Eş Seçiminde Psikanalitik Yaklaşımı

Freud'un, psikanalitik yaklaşımı, bugünkü davranışlarımızın köklerini geçmiş yaşantılarımızda aramaktadır. Buna göre, eş seçme tercihlerinde psikoseksüel gelişim dönemlerindeki saplanmalar etkilidir. Kız ya da erkek çocuklarının, anne-babaya aşırı bağlılık göstermesi, eş seçimi tercihini yapmaması fallik dönemdeki saplantıların göstergeleridir (Kaya,2002). Fallik dönemde erkeğin oidipal kompleksinin çözülmemiş olması, erkeğin eş seçerken annesine benzeyen, kendisinden yaş olarak büyük ya da annesinin zıttı olan kadınları seçmesinde etkilidir. Freud, kızların babalarına, erkeklerin annelerine benzeyen kişileri eş olarak seçmesini, anne-babaya duyulan hayranlıkla ve yakınlıkla ilişkilendirmektedir (Özgüven, 2014: 32).

2.3.5.7. Filtre (Süzgeç) Kuramı

Bu kurama göre ilişkinin değişik aşamalarında belirli filtreler kullanılarak eş adayı değerlendirilmektedir. İlişkilerin devamı, eş adayının bu üç filtreden geçmesine bağlıdır. İlk başta çekicilik önemlidir. Kişi eş adayının, ilk olarak sosyal özelliklerini, ikinci olarak değerlerini ve son olarak da ihtiyaçlarını karşılama düzeyini süzgeçten geçirmektedir (Nazlı, 2014: 390).

2.3.5.8. Cinsel Stratejiler Kuramı

Buss ve Schmitt'in (1993) öne sürdüğü teori, insanoğlunun üreme problemlerini çözmeye yönelik olarak geliştirdiği, kısa ve uzun dönemli ilişki arayışlarında farklılıklar gösteren cinsel stratejileri içermektedir (Buss ve Schmitt, 1993). Her iki cinsiyet içinde üreme fırsatları ve sınırlılıkları farklılıklar göstermektedir. Erkeklerin, doğurgan kadına ulaşma sorunu kısa dönemli ilişki arayışında, dört sorun alanı oluşturmuştur ;

- a- Eş sayısı sorunu
- b- Cinsel açıdan ulaşabileceği kadını belirleme sorunu
- c- Hangi kadının doğurgan olduğunu belirleme sorunu
- d- En az düzeyde bağımlılık ve yatırım yapma sorunu

Uzun dönemli ilişkilerdeki cinsel stratejiler, erkek dört problem alanıyla karşılaşmıştır. Bunlar;

- a- Üremeye elverişli kadını belirleme
- b- Babalık yapabilme sorunu
- c- Aile ve evle ilgili işler konusunda becerikli kadını bulma sorunu
- d- Uzun süreli ilişkiye bağlı olma isteğinde olan kadını bulma sorunu

Kadınların, cinsel stratejileri, kendini ve çocuklarını güvence altına alacak kaynaklara sahip olma ve nitelikli genlere sahip erkeği belirleme üzerine kuruludur. Kısa dönemli ilişki stratejisinde kadınlar;

- a- Kaynakları kısa sürede kestirme sorunu
- b- Eş adayını uzun dönemli ilişki için değerlendirme sorunu ile yüzleşmişlerdir.

Uzun süreli ilişkilerde karşılaştıkları problemler;

- a- Kendisini ve çocuklarını geçindirebilecek kaynağa sahip erkeği belirleme sorunu
- b- Uzun dönemde kadına ve çocuklarına bakabilmeye istekli erkeği belirleme sorunu
- c- İyi babalık becerisine sahip erkeği belirleme sorunu
- d- Uzun dönemli ilişkiye hangi erkeğin daha yatkın ve istekli olduğunu belirleme sorunu
- e- Kendisini ve çocuklarını diğerlerinden ve dış tehlikelerden korumaya istekli erkeği belirleme sorunudur.

Cinsel stratejiler, üreme sınırlılıklarının ve problemlerinin çözümüne yönelik olarak, kişinin bilinci ve farkındalığı dışında gelişmiştir (Buss ve Schmitt,1993).

2.3.6. Eş Seçimine Yönelik Tutumlar

Üniversite çağı, gençlerin eş seçme kriterlerinin ve evliliğe yönelik tutumların geliştiği bir dönemdir. Mevcut ilişki deneyimleri eş seçimi tercihlerinin belirginleşmesini sağlar. Eş seçimi tercihleri evlenecekleri kişilerde aradıkları özelliklerin idealize edilmesi ve istemedikleri özelliklerin de daha da netleşmesiyle şekillenir. Kişisel deneyimler ve mevcut ilişkiler eş seçimine yönelik tutumların oluşmasında etkilidir. Tutum, tepki için bir eğilimdir.

Allport (1935) tutumun üç özelliğini şu şekilde açıklamıştır;

- a) Tecrübeyle organize edebilme
- b) Tutumun etki ettiği bütün durumların ve figürlerin varlığında hareket sergileme
- c) Olumsuz veya olumlu tepkiler için hazırbulunuşluluk olarak belirtmiştir (Akt. Köklü, 1995).

Tutumlar, uyum sağlayıcı fonksiyonlarının yanı sıra, bireylerin davranışını yönlendiren gizli değişkenlerdir. Tutumların incelenmesi bireyin eğilimlerinin önceden tahmin edilmesi yönünden önemli veriler sunmaktadır. Tutumların üç bileşeni vardır. 1-Duyuşsal öge; Bir nesne ya da olaya yönelik olumlu ve

olumsuz hislere dayanır 2-Bilişsel öge; inançlara ve bilgilere dayanır 3-Davranışsal öge; sözlü ya da eylemsi ifadeye dayanır (Baysal,1981:123).

Tutumlarımızı oluşturan bilgiler ya da inançlar her zaman rasyonel olmayabilir. Rasyonel olmayan inançlar eş seçimi sürecinde de etkili olarak “ideal eş”e yönelik katı ve abartılı beklentilere dönüşebilir. Evliliği sınırlandırıcı inançlarımıza, tecrübelerimizden çıkardığımız yanlış sonuçlar kaynaklık etmektedir. Mit kavramını tanımlarken Larson (1988); gerçekliğini kanıtlayan bir kanıt olmamasına rağmen, yaygın olduğu düşünülen inanç olarak ifade etmektedir (Akt. Güngör vd. 2011: 181).

Eş seçimi mitleri, bireyin eş seçimi tercihlerini olumsuz yönde etkileyebileceği için eş seçimini sınırlandırıcı inançlar olarak nitelendirilir. Bu mitlerin desteklenmesini sağlayacak herhangi bir bilimsel kanıt olmamasına rağmen, çoğu insan bu mitlere inanır. “Birlikte yaşama durumu evliliğe hazırlar”, “sevgi yeterli olur” ve “evlenmek için mükemmel kişiyle karşılaşana kadar evlenmemeliyim” gibi mitler, kişinin kendisini, eşini ya da evlilik hakkında kararları ile ilgili fazla sorgulama yapmamasına yol açtığı için birey evlenme konusunda yanlış bir tercihte bulunmasına neden olabilmektedir (Larson, 2000). Bireyin yaşantısından edindiği sınırlı deneyimleri, aile içi ilişkileri ve arkadaşlık tecrübeleri, iletişim araçlarından edindiği bilgiler, mitlerin oluşumu ile ilişkili görülmektedir (Güngör vd.,2011:181).

Çalışmalar yakın ilişkilerdeki doyumun azalmasında gerçekçi olmayan evlilik inançlarının etkili olduğunu göstermektedir. Larson (1992),eş seçimine yönelik 9 temel sınırlandırıcı inanç bahsetmektedir. Buna göre bu inançlar; tek ve yalnız bir ideal eş, mükemmel partner, mükemmel ilişki, mükemmel ben, daha fazla çaba, aşk yeterli, birlikte yaşama, karşıtı birbirini tamamlar ve seçim kolay olmalı inançlardır. Bu inançlar kişinin eş seçimine yönelik sağlıklı karar vermesini engelleyen ve sınırlandıran inançlardır(Akt. Güngör vd., 2011:181).

Larson (1992) evlilik öncesinde eş seçimini etkileyen sınırlandırıcı inançları belirterek bunlara yönelik alternatif düşünceleri belirlemiştir. Buna göre 9 temel sınırlandırıcı inancı tanımlamıştır (Akt. Özteke, 2015).

1.Yalnızca tek bir ideal eş vardır: Kişinin, kendisi için dünyada sadece “tek ve yalnız” bir doğru insan olduğu inancına sahip olmasıdır. Bu inanç, kişinin eş seçimini olumsuz yönde etkiler. Tek ve yalnız bir doğru insan varsa, kişi o insanı bulduğunu nasıl belirleyebilir? O kişiyi beklemek, kişinin, eş seçme sürecinde daha pasif hale gelmesine neden olur.

2. Mükemmel Partner İnancı: Kişinin,“kısa süreli ve derecelendirmeli” ilişkilere girmesi ile ilişkilendirilen sınırlandırıcı inançtır. Mükemmel partner arayışı, kişinin karşıdakini tanımak için zaman ayırmamasına, bu nedenle de kısa süreli ve derecelendirmeli değerlendirmeler yapmasına neden olur. Rasyonel düşünce: Hiç kimse mükemmel değildir.

3. Mükemmel Ben İnancı: Kişi evlenmeden önce partneri için mükemmel olması gerektiğine inanır. Kişi kendini hiçbir zaman yeterli bulmayacağı için uzun süreli yalnızlıklar yaşayabilir.

Gerçekçi inanç: Kişi, eş olabilmek için kendini yeterli hissetmelidir, fakat çoğu insan kendi yeterliliği ile ilgili kaygı duymaktadır.

4. Mükemmel ilişki inancı: Bu inanca sahip kişiler, evlenmeden önce ilişkilerinin yürüyeceğinden emin olmalıdırlar. Bu nedenle, uzun süre flört edebilirler. İlişkilerini sınayacak ortamlar yaratabilirler.

Gerçekçi düşünce: Evlilik öncesi ilişkinin yürüyeceğini ispatlamaya gerek yoktur. Evlilik, ilişkisi farklıdır. Çiftlerin, iletişimleri ve problem çözme becerileri iyiye, evlendikten sonra problemlerini çözebileceklerine inanmaları gereklidir.

5.Daha fazla çaba inancı: Kişi, yeterince çaba göstermezse evlenmek için seçtiği hiç kimseyle mutlu olamayacağına inanmaktadır. Bu düşünce karşıtını, yani daha fazla çabalarsam evlenmek için seçtiğim kişiyle mutlu olabilirim düşüncesini beslemektedir.

6. Sevgi yeterli inancı: Bu inanca sahip kişi, evlilik için sevginin yeterli olduğuna inanmaktadır. Evlilik, için sevgi gereklidir fakat yeterli değildir. Gerçekçi düşünce: İlişkinin başlarında duyduğumuz aşk önemlidir. Fakat, evlilik doyumunu etkileyen diğer faktörlerin de dikkate alınması gereklidir.

7. Birlikte yaşama inancı: Kişi, evlilik sürecinden önce evlenmeyi düşündüğü kişiyle birlikte yaşarsa, evlilik sürecinde mutlu olabilme durumunun artacağına inanır. Bu durum kişinin ailesiyle ve yakın çevresiyle sorunlar yaşamasına neden olabilir. Rasyonel inanç: Evlenmeden önce birlikte yaşayarak birbirimiz daha iyi tanıyabiliriz. Ancak bu tecrübe mutlu olmanın garantisi değildir.

8. Karşıtlar birbirini tamamlar inancı (Zıt kutuplar) : Bu inanca sahip kişi; evlenmek için kendimden farklı özellikleri olan birini seçmeliyim diye düşünür. Kişinin kendisine benzemeyen özelliklere sahip eş adayları aramasına neden olan düşünce biçimidir. Kişi eksikliklerini telafi etmek ve kendini geliştirmek yerine seçtiği kişi ile telafi yoluna gidebilir. Alternatif inanç: Birey, kişisel özellikleri kendisine benzeyen birini de seçebilir.

9. Seçim yapmak kolay olmalı inancı:

Eş seçimi kolay olmalı diye düşünen kişi, eş seçiminin tesadüflere ve şans faktörüne bağlı olduğuna inanır. Bu nedenle, evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinden yararlanma ve hazırlık yapma, sosyal ortamlarda bulunma için çaba sarf etmez. Eşiyle, tesadüfi bir şekilde karşılaşmayı bekler. Alternatif inanç: Eş seçmek kolay değildir bu konuda, dikkatli düşünülmelidir.

2.3.7. Literatürdeki Araştırmalar

Eş seçimine yönelik sınırlandırıcı inançlar, bireylerin eş seçimi tutumlarını etkilemektedir. Bireyin, kendisine, eş adayına ve ilişkiye dair gerçekçi olmayan beklentileri ve inançları, eş seçimi sürecini olumsuz yönde etkileyebilmekte ve ilişkiden alınan doyum azaltabilmektedir. Bu bölümde, Türkiye’de ve yurtdışında, eş seçimi tercihleri ve eş seçimine yönelik tutumlar ile ilgili değişkenlerin etkilerinin incelendiği araştırmalara yer verilmiştir.

2.3.7.1. Eş Seçimi İle İlgili Araştırmalar

Özgüven’nin (1994), üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilere, eş seçimi kriteri olarak sunulan beş seçenekten en önemli gördükleri üç tanesini işaretlemeleri istenmiştir. Üniversitelilerin eş seçimi

öncelikleri; %33 eğitim seviyesi, %20 fiziki görünüm, %20 sağlık durumu %16 ekonomik durum, %11 yaş farkı olmuştur. Eğitim düzeyi her iki cinsten de ilk sırayı alırken erkeklerde fiziksel görünüm, kızlarda ise ekonomik durum ikinci sırayı almıştır. Öğrencilere evlenecekleri kişiyi kimin seçmesi gerektiği sorulduğunda, %80'i kendisinin, %20'si aile ya da başkaları cevabını vermiştir. Ailenin rolü sorulduğunda, ailenin görüşü alınmalıdır cevabı %85 oranında, aile karışmamalı cevabı %14 ile ikinci sırada, evlenme kararını aile vermeli diyen kısım %1'dir. Öğrencilerin tercih ettikleri kişilik ve karakter özellikleri; %29 sevgi, %24 dürüstlük, %13 hayat görüşü, %12 sosyokültürel yakınlık, %11 inanç birliği, %10 eşlerin kişilik özelliklerinde benzerlik, %1 siyasi görüş olarak sıralanmıştır. Her iki cinsiyette de ilk iki sırayı sevgi ve dürüstlük alırken, erkeklerde üçüncü sırada, inanç birliği kızlarda ise sosyokültürel yakınlık belirtilmiştir.

Warren (1999) tarafından ABD'de yapılan çalışmalarda muhtemel eşte bulunması en çok istenen 25 özelliği; güçlü kişilik, ekonomik yönden güveni, ruhsal sağlık, sağlıklı iletişim ve empati yeteneği, zeka ve enerji seviyesi, temizlik, problem çözme becerisi, dakiklik, öfke kontrolü, sözünde durma, anne baba olmayı isteme ve yeterliliğe sahip olma, dindarlık, dünya görüşünde benzerlik, boy, kilo ve yaş uygunluğu ile yüz güzelliği olarak sıralanmıştır. Eşte bulunmaması istenen 25 özellik ise; ekonomik güvensizlik, baskın kişilik, aldatma, yalan, öfke kontrolünün olmaması, empati kuramama, bağımlılık yapan maddeleri kullanma, pornografi düşkünlüğü, flört etmekten hoşlanma, kumar ve şans oyunlarına düşkün olma, dağınıklık, tembellik, ihmal etme, sözünde durmama, gevezelik, cimrilik, müsriflik, dedikoducu olma, argo ve küfürle konuşma, kendini beğenmişlik, ailesine düşkün olma, tehlikeli araç kullanımı, dini inançlara ve gelenek ve göreneklere saygısızlık, fanatiklik olarak belirtmiştir (Akt Yavuzer. 2010: 65-66).

Buss ve vd., (2001), kültürel değişimlerin eş seçimine etkisini incelemek için 57 yıl boyunca, ABD'nin farklı bölgelerinden katılımcılarla çalışmışlardır. 1939, 1956, 1977, 1984 - 1985 ve 1996 yıllarında toplanan veriler aynı ölçek kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; kadınların ve erkeklerin, fiziksel çekiciliğe verdiği önem artmıştır. Maddi olanaklara verilen önem, her iki cinsiyet için artmıştır (özellikle erkeklerin). Kadınlar ve

erkeklerin, karşılıklı çekime ve sevgiye verdiği önem artmış, ev bakımı, yemek yapma gibi ev işlerine verilen önem azalmıştır.

Bacanlı (2001), araştırma örneklemini Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nin II. sınıflarında okuyan, 59'u kız, 61'i erkek, olmak üzere toplam 120 kişiden ve Konya Selçuk Üniversitesi'nin II. sınıflarında okuyan, öğretmenlik formasyon dersleri alan, kredi yurtlar kurumunda kalan 51'i kız, 49'u erkek olmak üzere 100 kişiden oluşturmuştur. Araştırmada konuyla ilgili olarak evrimci psikolojinin hipotezlerini Türkiye örnekleminde test etmek ve muhtemel eşte aranan özellikleri ele almak hedeflenmiştir. Aynı zamanda çalışma eş seçimi tercihlerinin cinsiyete göre farklılıklarını da incelemiştir. Konya grubunda tercih edilen evlilik yaşı, kızlarla erkekler arasında bir fark göstermemişken, Ankara grubunda erkekler kızlardan iki yaş sonra evlenmeyi düşünmektedir. Ankaralı erkekler öteki grupla karşılaştırıldığında evlenecekleri kızlara ilişkin yaş farkının daha az olması gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak erkeklerin yaşça daha büyük olması, her iki cins tarafından da tercih edilmiştir. Her iki grupta da çocuk sayısı beklentisi erkeklerde daha yüksek çıkmıştır. Özellikle Konya grubu en çok çocuk isteyen gruptur. Evliliği gerekli görüyor musunuz sorusuna verilen cevaplara bakıldığında evet cevabının erkeklerde daha fazla olduğu görülmüştür. Önem derecelerine göre özellikler incelendiğinde, Konya grubunda ikinci sırada yer alan sırada karşılıklı sevgi (aşk) Ankara grubunda birinci sıradadır. Konya grubunda birinci sırada yer alan güvenilir kişilik ise Ankara grubunda ikinci sıradadır. Özellikler açısından en son sıralara bakıldığında ise, erkekler iyi maddi geliri, kızlar ise görünüş güzelliğini seçmişlerdir. Yine neredeyse son sıralarda politik düşünce de yer almıştır. Konya grubunda dini inanç benzerliği en üst sıralarda yer alırken, Ankara grubunda bu özellik daha aşağılarda yer bulmuştur. Erkekler kızlara göre potansiyel eşte bekaret, iyi yemek yapma, yuva ve çocuk arzusu, dini inanç benzerliği ve dış görünüşte daha fazla önem derecesi olduğunu söylemişlerdir. Kızlarda ise iyi maddi gelire sahip olma, iyi sosyal statü ve mevkiye sahip olma, benzer eğitim geçmişine sahip olma, zeka düzeyi ve öğrenim düzeyi açısından yüksek olma gibi özellikleri daha yüksek düzeyde önemsemişlerdir. Araştırma sonuçları kızların tercih ettikleri özelliklerin daha çok modern kültüre,

erkeklerinse daha çok geleneksel kültüre uygun olduğu göstermiştir. Araştırmanın bulguları, erkeklerin geleneksel kültürdeki avantajlı konumlarını korumak istemleri ile açıklanabilir.

Yıldırım (2007), üniversite öğrencilerinin eş seçme kriterleri başlıklı araştırmasına, Hacettepe Üniversitesinde, sağlık bilimleri, fen bilimleri ve sosyal bilimlerde öğrenim gören son sınıf öğrencileri katılmıştır. 732'si kız, 394 'i erkek olmak üzere toplam 1126 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmanın amacı, kültürümüzde cinsiyete göre eş seçme kriterlerinin nasıl farklılaştığını incelemektir. Aynı zamanda, Türkiye' de eş seçme sürecinde Evrim Kuramı ile Sosyal Rol Kuramı'ndan hangisinin daha geçerli olduğunun tespit etmektir. Potansiyel eşte bulunması arzu edilen 50 özellikten 43'ü üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar kaydedilmiştir. Erkekler, bu 43 özellikten sadece; düzenli, tutumlu ve bakire özelliklerine daha çok vurgu yapmışlardır. Geriye kalan 40 özelliğin tümünde ise kızların puan ortalamaları erkeklerinkinden yüksek bulunmuştur. Her iki cinsiyetinde eş tercihi puanlarının yüksek olması, eşte aranan özelliklere önem verdiklerini göstermektedir. Fakat, genel olarak kızların daha yüksek puanlar almış olmaları, eş seçimi tercihlerinde erkeklere nazaran daha seçici olmalarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu sonuçlar, önceki yapılan çalışmaların tersine, eş seçimi yapılırken, Türk kültüründe, cinsler arasında büyük farklar olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçları, Türkiye'de, eş seçimi tercihlerinin Sosyal Rol Kuramı desteklediği yönündedir.

Yılmaz ve Kalkan (2010), araştırmalarını deney ve kontrol grubunun yer aldığı 20 kişi ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya katılımcılarını, en az bir yıldır ilişkisi devam eden ve evlilik planı yapan çiftler oluşturmuştur. Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının, ilişki doyumuna etkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programına katılan grubun ilişki doyumlarında anlamlı bir yükselme tespit edilmiştir.

Çalışkan ve diğerleri (2015) yaptıkları araştırmada partneri olan ve olmayan öğrencilerin eş seçimi tercihlerini karşılaştırmışlardır. Araştırmaya, 750'si kız, 696'u erkek olmak üzere 1446 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, 699'u partneri olan, 744 partneri olmayan öğrencilerdir. Araştırmada, partneri olan öğrencilerin, annelerin eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu kaydedilmiştir. Partneri olan üniversite öğrencileri eş

seçiminde “kişiliğin iyi olmasını” kriterini daha fazla tercih etmişlerdir. Partneri olmayan öğrencilerin ise eş tercihini mantığını kullanarak yapacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca eşinin dindar olmasını tercih etmişler, siyasi görüş farklılıkları ve ailelerin uyumsuzluğunu daha fazla sorun olarak görmüşlerdir. Bu araştırmanın sonuçları, partner varlığının, eş seçimi tercih kriterlerini etkileyebileceğini göstermektedir.

Altuntaş ve Atli'nın (2015), 708 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışma bulguları neticesinde, eş seçme yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla üzere “Eş Seçme Stratejileri Envanteri” geliştirmişlerdir. Sosyo-ekonomik durum, fiziksel özellik, aile kurumu ve güven, bekaret, dini ve siyasi benzerlik, aşk ve çocuk bakımı olmak üzere ölçekte yedi alt boyut bulunmaktadır.

2.3.7.2. Eş Seçimine Yönelik Tutumlarla İlgili Araştırmalar

Eidelson ve Epstein (1982),evli çiftlerle gerçekleştirdikleri çalışmalar sonucunda, işlevsel olmayan inançları ölçmek amacıyla,40 maddelik “İlişki İnançları Ölçeği”ni geliştirmişlerdir. Ölçek, işlevsel olmayan beş farklı ilişki inancını içermektedir;

- 1) Anlaşmazlıklar zarar verir
- 2) Zihin okuma beklentisi
- 3) Eşler değişmez
- 4) Cinsel açıdan mükemmeli arama
- 5) Cinsiyet rollerinde farklılık

Geliştirdikleri ölçeğin, evlilik uyumu ölçeği ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçları, evlilik uyumu ile ilişki inançları arasında negatif yönlü bir ilişki ortaya koymuştur.

Sharp ve Ganong (2000) tarafından, üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada, gerçekçi olmayan ve aşırı romantik ilişki inançlarına, konuyla ilgili eğitim tekniklerin etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçları, eğitimin öğrenciler üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Eğitimi alan öğrencilerin evlilikle ilgili gerçekçi olmayan inançlarında azalma

gözlenmiştir. Çalışmaya katılan kadın öğrencilerde, gerçekçi olmayan inançlarındaki azalma oranı erkeklere göre daha fazladır.

Cobb ve diğerleri (2003), eş seçimine ilişkin mitlerle ilgi çalışmalarında, Larson (1992)'un eş seçimini sınırlandırıcı 9 inancını temel alarak, 32 maddelik, "Romantik İlişkiler Ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği"ni, geliştirmişlerdir. Ölçek hiç evlenmemiş, bekar öğrencilere uygulanmıştır. Eş seçimine yönelik tutumlar, 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin toplam puanlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Alt boyutlarına göz atıldığında "tam güven", "idealleştirme" ve "yalnız ve tek doğru" alt boyutlarında kadınlar açısından anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir.

Priest ve diğerleri (2009) üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, ilişkilerde yaşanan sorunlar ile eş seçimini sınırlandırıcı inançlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda, ilişkide ayrılık yaşayanlar ile yaşamayanlar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Ayrılık tecrübesi olan bireyler, eş seçimi mitlerini daha az devam ettirmişlerdir. Ayrılık yaşayan bireyler, sevgi yeterlidir, mükemmel ben, mükemmel partner ve sadece tek doğru insan vardır inançlarına daha çok sahiptirler. Ayrılık sürecini birden çok yaşayan kişilerin, sevginin tek başına yeterli olacağı ve zıt özelliklerin tamamlayıcı olacağına yönelik inançlarının daha az olduğu tespit edilmiştir. Kadınlar, çaba gösterme boyutunda erkeklere oranla daha yüksek puanlar almışlardır. Evli veya nişanlı olan bireylerin, bekar bireylere oranla, eş seçiminin kolay olacağı ve sevginin yeterli olacağı inançlarının daha az olduğu gözlenmiştir. Araştırma sonuçları; ayrılık tecrübesi yaşayan kişilerin, eş seçimine yönelik gerçekçi olmayan inançları daha az devam ettirdikleri yönündedir.

Güngör ve diğerleri (2011)'in 474 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada "Romantizm ve Eş Seçim Tutum Ölçeği'nin, geçerlilik, güvenirlik ve Türkçe'ye uyarlanması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarında, cinsiyet açısından ölçekten alınan toplam puana göre anlamlı bir fark görülmezken; erkeklerde "beraber yaşama", kadınlarda ise "yalnız ve tek doğru" inançlarında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Kasapkara ve Kasapkara (2013), 20-30 yaş aralığındaki bekar erkeklerin eş seçimine yönelik tutumları ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcı grubunu, kamu kurumunda çalışan, 100 kişilik bekar erkekler oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre; erkeklerin eş seçimlerine ilişkin tutumları, öğrenim durumları, gelir düzeyleri ve doğum yerlerine göre anlamlı bir fark göstermemiştir. Araştırma grubunda yer alan 20-22 yaş aralığında ki erkeklerle, 29-30 yaş aralığındaki erkeklerin almış olduğu puanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. 20-22 yaş grubu, eş seçiminde daha fazla kriter ortaya koymuştur. Daha yüksek yaş grubu ise, eşte aranan kriterleri asgari düzeyde tutmuşlardır. Yaş grubu düştüğünde, beklentiler yükseldiği için, evliliklerin boşanmayla sonuçlanması muhtemeldir.

Özteke'nin (2015), romantik ilişki yaşayan bireylerin bağlanma stilleri, eş seçiminde sınırlandırıcı inançları ve beden imgesi baş etme stratejilerinin romantik mükemmeliyetçiliklerini yordayıp yordamadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiği çalışmaya, 12 aydan uzun süreli romantik ilişkisi olan 404 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile aşk yeterli ve tam güven sınırlandırıcı inançları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmakta, zıt kutuplar inancı arasında ise olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Romantik mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından partnere yönelik mükemmeliyetçilik ile çaba göstermeme ve idealleştirme sınırlandırıcı inançları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilirken, aşk yeterli boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Öztunç ve Şener'in (2015), 236 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdiği çalışmada; cinsiyet, şiddet görme ve anne baba ayrı olması değişkenlerinin eş seçimi tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anne baba ayrı olma faktörünün eş seçimi tutumları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı gözlenmiştir. Cinsiyet değişkeni; zıt kutuplar, beraber yaşama ve çaba göstermeme için anlamlı farklılıklar göstermiştir. Buna karşılık, beraber yaşama alt boyutu hariç puan ortalamaları birbirine yakın olduğu gözlenmiştir. Beraber yaşama alt boyutunda erkeklerin puan ortalamaları kadınlara oranla daha yüksektir ve anlamlı fark oluşturmaktadır. Şiddet

görme açısında değeriendirildiğinde, şiddete maruz kalan gençlerin, yalnız ve tek doğru sınırlandırıcı inancına daha fazla sahip oldukları gözlenmiştir. Aynı zamanda evlenecekleri kişiyi idealleştirme eğilimindedirler.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma üniversite öğrencilerinin aşka ilişkin tutumla, bağlanma biçimleri ve romantizm ve eş seçimine ilişkin tutumlarının saptanması amacıyla yapılmış tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırma tarama modeli kullanılarak yapılmıştır.

3.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni 2017-2018 öğrenim döneminde öğrenimlerine devam eden Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine sınıf ortamında ve ders saatinde uygulanmıştır.

Evrenin tamamına ulaşamadığından dolayı basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılarak rastgele araştırmaya katılmayı kabul eden 301 öğrenciden anketleri düzgün olarak dolduran 272 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri anket formu ile toplanmış olup, anket formu Kişisel Bilgi Formu (I. Bölüm), AİTÖ (II. Bölüm), EBBÖ (III. Bölüm), RESTÖ (IV. Bölüm) olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu bölümde öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf, gelir gibi tanıtıcı özellikleri ve daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına ilişkin sorular yer almaktadır.

3.3.2. AİTÖ

Kısa Formu (LAS) insanların ikili ilişkilerindeki aşk biçimlerini belirlemek amacıyla, Lee (1973)'nin aşk sınıflandırması temel alınarak Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiştir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004). Kısa Form, tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk olmak üzere altı farklı aşk biçimini ölçmektedir. Kısa Form her bir aşk biçimini ölçmeye yönelik dört madde olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten altı ayrı puan elde edilmekte ve her bir alt ölçek için en az 4 en fazla 20 puan alınmaktadır. Bir alt ölçekteki puanların artması, o aşk biçiminin tercih edildiği anlamına gelmektedir. Katılımcıların her bir ifadeyi şuan birlikte oldukları kişiyi düşünerek ya da şuan birlikte oldukları biri yoksa en son birlikte oldukları kişiyi; bugüne kadar romantik ilişki yaşantıları olmadıysa, ideallerindeki kişiyi düşünerek, beş basamaklı ölçek üzerinden (kesinlikle yanlış- yanlış- kararsızım- doğru- kesinlikle doğru) değerlendirmeleri istenmektedir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004). Kısa Formu'nun üç ayrı çalışmadaki faktör analizine bağlı olarak elde edilen dört ya da üç maddeden oluşan alt ölçeklerinin, Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları tüm çalışmalarda, her bir alt boyut dikkate alındığında, 0.62 ile 0.88 arasında değişmektedir ve hepsi anlamlıdır (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004). Sonuç olarak, Kısa Formu'nun geçerliği, güvenirliği ve Türkçe'ye adaptasyonu ile ilgili çalışmalar, ölçeğin araştırmalarda kullanılması için gerekli niteliklere sahip olduğunu göstermektedir. Psikometrik özelliklerin yanında uygulamadaki pratikliği açısından da "AİTÖ: Kısa Formu 'nun bu araştırmada kullanılması uygun görülmüştür. Araştırmacı tarafından yapılan güvenirlik analizi sonuçlarına göre AİTÖnde yer alan alt boyutlara ait Cronbach alfa katsayılarının 0,68 ile 0,86 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

3.3.3. EBBÖ (EBBÖ)

Erişkinlikte kişinin yakın ilişkide bulunduğu kişilerle kurduğu bağlanma ilişkisinin biçimini belirleme amacıyla tasarlanmış, iki bölümden oluşan, katılımcının kendisi tarafından doldurulan bir ölçektir. İlk bölüm Hazan ve Shaver tarafından geliştirilmiş ve her biri erişkinlerin bağlanma biçimlerini kaçınan, ambivalan ve güvenli olarak sınıflanmasını sağlayan çocukluk döneminde çocuk ebeveyn arasındaki genel davranış özelliklerini ve ilişki özelliklerini tanımlayan üç farklı ifadeden oluşmaktadır. Bireyler paragraf halinde verilen bu ifadelerden kendilerine uygun olan bir tanesini seçerek işaretlerler (Hazan, Shaver, 1987, 511). İkinci bölüm ise Mikulincer ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş ve bu bölümde ise bireyler her bir bağlanma biçimine ait skoru belirleyen 5'er adet, 7 puanlık likert tipi soruyu işaretlerler. Buna göre bireylerin güvenli, kaçınan veya ambivalan bağlanma biçim puanları hesaplanır. Bu kategoriler içinde en çok puan alınan, ölçeği dolduran kişilerin bağlanma biçimini belirlemektedir (Mikulincer, Florian, Tolmacz, 1990, 273). Ölçeğin Türkçe çevirisi, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde Sabuncuoğlu ve ark. tarafından yapılmış ve Cronbach alfa istatistiksel iç tutarlılık testleri çevirinin kullanılabilir olduğunu göstermiştir (Sabuncuoğlu, Berkem, 2006, 252).

3.3.4 RESTÖ (REST)

Cobb, Larson ve Watson (2003) tarafından eş seçimine yönelik sınırlandırıcı inançları ölçmek için hazırlanmıştır. 32 maddeden oluşan ölçekte, “1- Tamamen katılıyorum ve 7- Hiç katılmıyorum” arasında değişen 7 ‘li likert tipi ile yanıt alınmaktadır. Daha önce evlenmemiş, bekar olan üniversite öğrencilerine bu ölçek uygulanmıştır. Maddelere verilen cevaplara ilişkin değerler toplanarak ölçeğin puanı hesaplanmaktadır. Ölçeğin yapısı 8 faktörlüdür ve 8. faktörde 4 çelidirici madde bulunmaktadır. Çelidirici maddeler dışında 28 madde ve 7 alt boyut (aşk yeterli, tam güven, yalnız ve tek doğru, beraber yaşama, zıt kutuplar, idealleştirme, çaba göstermeme) bulunmaktadır. Ölçekte toplamda alınabilecek en yüksek puan 140, en düşük

puan ise 28'dir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması eş seçimine ilişkin inanç düzeyinin yüksekliğini, düşük olmasında inanç düzeyinin düşük olduğunu ifade etmektedir. 2007-2008 yılında Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği (REST) Hüdayar Cihan Güngör, Müge Yılmaz ve Seher Balcı Çelik tarafından Türkçeye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenirlilik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör yapısını incelemek amacıyla betimleyici faktör analizi, faktörleştirme tekniği olarak da temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Birbiriyle ilişkili maddelerin bir araya gelerek bir faktör oluşturması ve faktörlerin daha kolay yorumlanabilmesi amacıyla Varimax Eksen Döndürme tekniği seçilmiştir. Faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 49.84'ünü açıklayan yedi alt faktör elde edilmiştir. Ölçekteki maddelerin faktör yük değerleri, 31 ile .93 arasında değişmektedir. Aşk Yeterli boyutu, .43 ile .69 arasında değişen altı maddeden oluşmakta ve varyansın % 2.32'sini açıklamaktadır. Tam güven boyutu, .31 ile .74 arasında değişen beş maddeden oluşmakta ve varyansın % 2.74'ünü açıklamaktadır. Çaba göstermeme boyutu, .41 ile .69 arasında değişen üç maddeden oluşmakta ve varyansın %1.50'sini açıklamaktadır. Zıt kutuplar boyutu, -.55 ile -.83 arasında değişen dört maddeden oluşmakta ve varyansın %2.16'sini açıklamaktadır. Beraber yaşama boyutu, .89 ile .93 arasında değişen dört maddeden oluşmakta ve varyansın %3.68'ini açıklamaktadır. Yalnız ve Tek Doğru boyutu, 71 ile .80 arasında değişen iki maddeden oluşmakta ve varyansın % 1.63'ünü açıklamaktadır. İdealleştirme boyutu, .51 ile .70 arasında değişen dört maddeden oluşmakta ve varyansın %1.77'sini açıklamaktadır. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır ve test tekrar test tekniği uygulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .65 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test tekniğinde, ölçek iki hafta arayla, 181 kişiye uygulanmış ve Pearson korelasyon katsayısı $r = .61$ olarak bulunmuştur. Araştırmacı tarafından yapılan güvenirlik analizi sonuçlarına göre RESTÖ ne ait Cronbach alfa katsayısının 0,75 olduğu saptanmıştır (Güngör vd., 2011:182-187)

3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

SPSS 24.0 veri analizi paket programı kullanılarak araştırma verileri çözümlenmiştir.

Araştırmaya dahil edilen üniversite öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine ve duygusal ilişki yaşama durumlarına göre dağılımı frekans analizi ile tespit edilmiştir.

Öğrencilerin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ aldıkları puanlara ortalama, standart sapma, en küçük ve en büyük değer gibi ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Öğrencilerin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ aldıkları puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi, QQ plot grafiği ve çarpıklık-basıklık katsayıları ile incelenmiş olup, puanların normal dağılıma uyduğu saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ve duygusal ilişki yaşama durumlarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ aldıkları puanların karşılaştırılmasında parametrik hipotez testleri kullanılmıştır. Bağımsız değişkenin cinsiyet gibi iki kategori ile sınır olduğu durumlarda bağımsız örneklem t testi, yaş grubu gibi ikiden daha fazla kategoriden oluştuğu durumlarda ise ANOVA (varyans analizi) kullanılmış ve post-hoc test olarak Tukey testi kullanılmıştır. Öğrencilerin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ aldıkları puanlar arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, ilişki yaşama durumu, AİTÖ ve EBBÖ puanlarının RESTÖ Alt Boyut puanlarını yordama durumu doğrusal regresyon analizi ile belirlenmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR

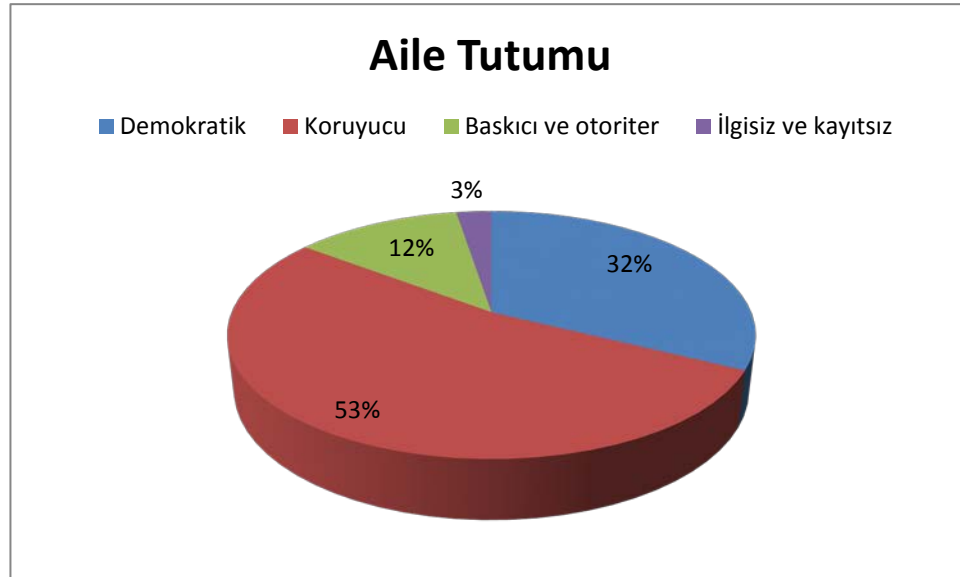
Tablo 1.

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı (n=272)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	230	84,56
Erkek	42	15,44
Yaş grubu		
20 yaş ve altı	57	20,96
21-22 yaş arası	149	54,78
23 yaş ve üzeri	66	24,26
Bölüm		
Hemşirelik	54	19,85
Psikoloji	85	31,25
Sosyoloji	117	43,01
Felsefe	16	5,88
Sınıf		
İkinci sınıf	68	25,00
Üçüncü sınıf	133	48,90
Dördüncü sınıf	71	26,10
En uzun süre ikamet edilen yer		
Köy/Kasaba/İlçe	107	39,34
Şehir Merkezi	165	60,66
Gelir		
1500 TL ve altı	50	18,38
1501-3000 TL arası	113	41,54
3001 TL ve üzeri	109	40,07

Tablo 1.'de araştırma kapsaAlta alınan üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %84,56'sının kadın olduğu, %20,96'sının 20 yaş ve altı, %54,78'inin 21-22 yaş arası ve %24,26'sının 23 yaş ve üzeri yaş grubunda yer aldığı görülmüştür. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin % 19,85'inin hemşirelik, %31,25'inin psikoloji ve %43,01'inin sosyoloji bölümünde öğrenim gördüğü, %25,0'inin ikinci sınıfta, %48,90'ının üçüncü sınıfta ve %26,10'unun dördüncü sınıfta öğrenim gördüğü saptanmıştır. Öğrencilerin %39,34'ünün en uzun süreyle köy/kasaba/ilçede, %60,66'sının ise en uzun süreyle şehir merkezinde ikamet ettiği tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin gelirlerine göre dağılımı incelendiğinde, %18,38'inin aylık gelirin 1500 TL ve altında, %41,54'ünün 1501 TL ile 3000 TL arasında ve %40,07'sinin 3001 TL ve üzerinde olduğu saptanmıştır.

Şekil I. Öğrencilerin aile tutumlarına göre dağılımı

Şekil I.'de verilen, öğrencilerin aile tutumlarına göre dağılımına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, araştırmaya alınan öğrencilerin %53,0'u ailesinin koruyucu, %32,0'si demokratik, %12,0'si baskıcı ve otoriter, %3,0'ü ise ilgisiz ve kayıtsız tutum sergilediğini ifade etmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre dağılımı (n=272)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Daha önce duygusal ilişki yaşama		
Yaşayan	239	87,87
Yaşamayan	33	12,13
En son yaşanan ilişki süresi		
1 yıldan az	111	40,81
1-3 yıl arası	69	25,37
3 yıldan fazla	59	21,69

Tablo 2.'de araştırmaya dahil edilen üniversite öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına ve ilişki sürelerine göre dağılımına ilişkin frekans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %87,87'sinin daha önce duygusal ilişki yaşadığı tespit edilmiştir. Daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin en son yaşadıkları ilişki sürelerine göre dağılımı incelendiğinde, %40,81'inin 1 yıldan az, %25,37'sinin 1-3 yıl arası ve %21,69'unun 3 yıldan fazla süreyle duygusal ilişki yaşadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin AİTÖ, EBBÖve RESTÖ puanlarına ait tanımlayıcı istatistikler (n=272)

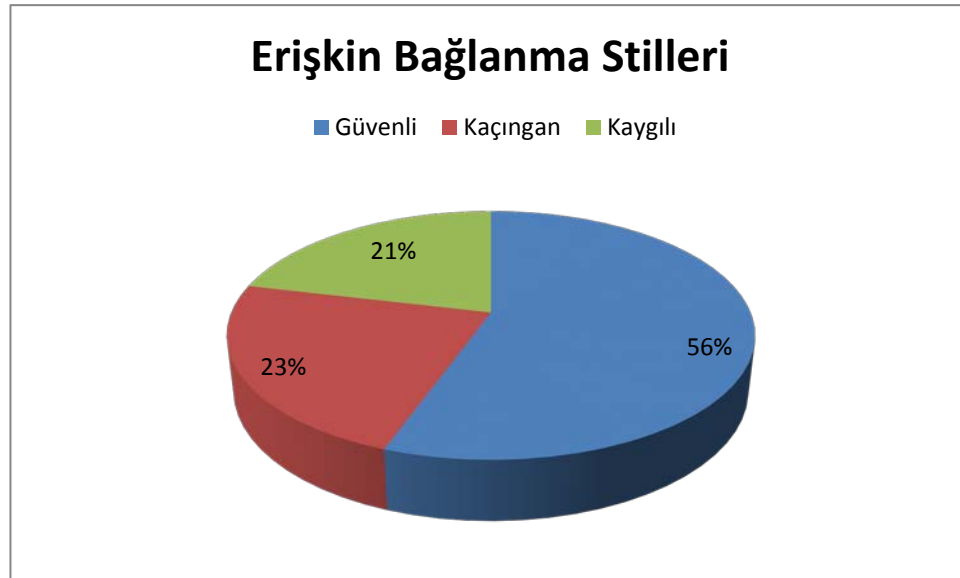
		n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst
AİTÖ	Tutkulu aşk	272	14,14	2,99	6	20
	Oyun gibi aşk	272	9,89	2,70	4	19
	Arkadaşça aşk	272	11,43	3,64	4	20
	Mantıklı aşk	272	12,81	2,90	6	20
	Sahiplenici aşk	272	12,97	2,77	6	20
	Özgeci aşk	272	11,39	3,43	4	20
	Güvenli	272	21,35	4,71	5	34
EBBB	Kaçıngan	272	19,26	3,88	7	34
	Kaygılı	272	17,90	4,72	5	32
	Beraber yaşama	272	9,68	4,50	4	20
	Yalnız ve tek doğru	272	13,12	2,37	4	20
	Aşk yeterli	272	13,61	3,21	4	20
	Çaba gösterme	272	13,44	2,80	4	20
	İdealleştirme	272	12,63	2,05	4	19
	Zıt kutuplar	272	12,09	1,90	4	19
	Tam güven	272	15,44	2,63	4	20
	Toplam	272	90,01	10,77	28	133

Tablo 3.'te araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ aldıkları puanlara ortalama, standart sapma, en küçük ve en büyük değer gibi ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin AİTÖ bulunan tutkulu aşk alt boyutundan $\bar{x}=14,14\pm2,99$ puan, oyun gibi aşk alt boyutundan $\bar{x}=9,89\pm2,70$ puan, arkadaşça aşk alt boyutundan $\bar{x}=11,43\pm3,64$ puan, mantıklı aşk alt boyutundan $\bar{x}=12,81\pm2,90$ puan, sahiplenici aşk alt boyutundan $\bar{x}=12,97\pm2,77$ puan ve özgeci aşk alt boyutundan $\bar{x}=11,39\pm3,43$ puan aldıkları saptanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde, öğrencilerin ölçekte yer alan güvenli bağlanma alt boyutundan $\bar{x}=21,35\pm4,71$ puan, kaçınan bağlanma alt boyutundan $\bar{x}=19,26\pm3,88$ puan ve kaygılı bağlanma alt boyutundan $\bar{x}=17,90\pm4,72$ puan aldıkları görülmüştür.

Araştırma katılan üniversite öğrencilerinin RESTÖ genelinden $\bar{x}=90,01\pm10,77$ puan aldıkları saptanmıştır. Öğrencilerin RESTÖ bulunan alt boyutlardan aldıkları puanlar incelendiğinde, beraber yaşama alt boyutundan $\bar{x}=9,68\pm4,50$ puan, yalnız ve tek doğru alt boyutundan $\bar{x}=13,12\pm2,37$ puan, aşk yeterli alt boyutundan $\bar{x}=13,61\pm3,21$ puan, çaba gösterme alt boyutundan $\bar{x}=13,44\pm2,80$ puan, idealleştirme alt boyutundan $\bar{x}=12,63\pm2,05$ puan, zıt kutuplar alt boyutundan $\bar{x}=12,09\pm1,90$, tam güven alt boyutundan $\bar{x}=15,44\pm2,63$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

Şekil II.Bağlanma stillerine göre dağılımı

Şekil II. incelendiğinde araştırmaya dahil edilen üniversite öğrencilerinin %56,0'sının güvenli, %23,0'ünün kaçınan ve %21,0'inin kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

		Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	t	p	
AİTÖ	Tutkulu aşk	Kadın	230	14,12	3,02	-0,288	0,774	
		Erkek	42	14,26	2,83			
	Oyun gibi aşk	Kadın	230	9,63	2,62	-3,792	0,000*	
		Erkek	42	11,31	2,73			
	Arkadaşça aşk	Kadın	230	11,48	3,55	0,517	0,606	
		Erkek	42	11,17	4,11			
	Mantıklı aşk	Kadın	230	13,03	2,94	3,005	0,003*	
		Erkek	42	11,60	2,30			
	Sahiplenici aşk	Kadın	230	13,02	2,75	0,712	0,477	
		Erkek	42	12,69	2,87			
	Özgeci aşk	Kadın	230	11,01	3,34	-4,479	0,000*	
		Erkek	42	13,50	3,19			
Güvenli	Kadın	230	21,16	4,78	-1,584	0,114		
	Erkek	42	22,40	4,19				
EBBB	Kaçıngan	Kadın	230	18,96	3,81	-3,071	0,002*	
		Erkek	42	20,93	3,84			
	Kaygılı	Kadın	230	18,00	4,81	0,841	0,401	
		Erkek	42	17,33	4,23			
	Beraber yaşama	Kadın	230	9,23	4,38	-3,997	0,000*	
		Erkek	42	12,17	4,36			
	Yalnız ve tek doğru	Kadın	230	13,25	2,27	2,069	0,039*	
		Erkek	42	12,43	2,79			
	Aşk yeterli	Kadın	230	13,50	3,20	-1,275	0,203	
		Erkek	42	14,19	3,25			
	RESTÖ	Çaba gösterme	Kadın	230	13,61	2,61	2,277	0,024*
			Erkek	42	12,55	3,56		
İdealleştirme		Kadın	230	12,71	1,96	1,591	0,113	
		Erkek	42	12,17	2,48			
Zıt kutuplar		Kadın	230	12,17	1,85	1,658	0,099	
		Erkek	42	11,64	2,10			
Tam güven		Kadın	230	15,52	2,54	1,239	0,217	
		Erkek	42	14,98	3,07			
RESTÖ Toplam		Kadın	230	90,00	9,81	-0,068	0,946	
		Erkek	42	90,12	15,13			

*p<0,05

*p<0,05

Tablo 4.'te araştırmaya dahil edilen üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre AİTÖ bulunan tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Kadın ve erkek öğrencilerin tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk alt boyutundan aldıkları puanlar benzerdir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre AİTÖ bulunan oyun gibi aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadın öğrencilerin oyun gibi aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar erkek öğrencilere göre düşük, mantıklı aşk alt boyutundan aldıkları puanlar ise yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde bulunan güvenli ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$), kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kadın ve erkek öğrencilerin güvenli ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanların benzer olduğu, kaçınan bağlanma alt boyutundan kadın öğrencilerin daha düşük puan aldıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre RESTÖ yer alan beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, çaba gösterme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadın öğrencilerin RESTÖ yer alan beraber yaşama alt boyutundan aldıkları puanlar erkek öğrencilere göre düşük, yalnız ve tek doğru, çaba gösterme alt boyutlarından aldıkları puanlar ise yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre RESTÖ yer alan aşk yeterli, idealleştirme, zıt kutuplar, tam güven alt boyutlarından ve ölçek genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 5.

Öğrencilerin yaş gruplarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

	Yaş Grubu	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p
AİTÖ	20 yaş ve altı	57	13,53	2,80	7	19	1,773	0,172
	21-22 yaş arası	149	14,21	3,06	7	20		
	23 yaş ve üzeri	66	14,52	2,94	6	20		
	20 yaş ve altı	57	10,05	2,92	4	19	2,100	0,124
	21-22 yaş arası	149	9,60	2,60	4	16		
	23 yaş ve üzeri	66	10,39	2,71	4	17		
	20 yaş ve altı	57	12,07	3,57	4	20	1,989	0,139
	21-22 yaş arası	149	11,48	3,76	4	20		
	23 yaş ve üzeri	66	10,77	3,36	4	19		
	20 yaş ve altı	57	12,89	3,23	6	20	0,855	0,427
	21-22 yaş arası	149	12,96	2,81	7	20		
	23 yaş ve üzeri	66	12,41	2,79	6	20		
	20 yaş ve altı	57	13,37	2,87	6	20	1,371	0,256
	21-22 yaş arası	149	12,72	2,66	6	20		
	23 yaş ve üzeri	66	13,18	2,91	7	20		
	20 yaş ve altı	57	10,58	3,62	4	20	2,086	0,126
	21-22 yaş arası	149	11,65	3,20	4	20		
	23 yaş ve üzeri	66	11,52	3,70	4	19		
	20 yaş ve altı	57	21,53	4,58	10	32	0,110	0,895
	21-22 yaş arası	149	21,23	4,93	5	34		
	23 yaş ve üzeri	66	21,47	4,35	11	32		
	20 yaş ve altı	57	19,09	4,30	11	29	0,106	0,900
	21-22 yaş arası	149	19,36	3,86	7	34		
	23 yaş ve üzeri	66	19,21	3,57	12	27		
EBBB	20 yaş ve altı	57	18,63	4,15	11	28	1,147	0,319
	21-22 yaş arası	149	17,54	5,04	5	32		
	23 yaş ve üzeri	66	18,06	4,42	10	28		
	20 yaş ve altı	57	8,63	4,22	4	19	2,220	0,111
	21-22 yaş arası	149	9,83	4,50	4	20		
	23 yaş ve üzeri	66	10,27	4,63	4	20		
	20 yaş ve altı	57	12,89	2,62	7	19	0,329	0,720
	21-22 yaş arası	149	13,19	2,26	4	20		
	23 yaş ve üzeri	66	13,17	2,42	4	18		
	20 yaş ve altı	57	12,82	3,01	5	19	2,753	0,066
	21-22 yaş arası	149	13,66	3,32	5	20		
	23 yaş ve üzeri	66	14,17	3,04	4	19		
RESTÖ	20 yaş ve altı	57	13,12	2,54	6	19	0,676	0,509
	21-22 yaş arası	149	13,61	2,80	4	20		
	23 yaş ve üzeri	66	13,35	3,02	4	19		
	20 yaş ve altı	57	12,46	1,80	9	17	0,441	0,644
	21-22 yaş arası	149	12,73	2,11	8	19		
	23 yaş ve üzeri	66	12,55	2,13	4	17		
	20 yaş ve altı	57	12,19	1,68	7	16	0,475	0,622
	21-22 yaş arası	149	11,99	1,91	4	19		
	23 yaş ve üzeri	66	12,23	2,05	4	16		
	20 yaş ve altı	57	15,60	2,48	9	20	2,980	0,052
	21-22 yaş arası	149	15,68	2,64	7	20		
	23 yaş ve üzeri	66	14,76	2,64	4	19		
RESTÖ Toplam	20 yaş ve altı	57	87,72	8,50	66	115	1,655	0,193
	21-22 yaş arası	149	90,68	11,01	47	133		
	23 yaş ve üzeri	66	90,48	11,80	28	114		

*p<0,05

Tablo 5.'te öğrencilerin yaş gruplarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş gruplarına göre AİTÖ'de bulunan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Üniversite öğrencilerinin yaş gruplarına bakılmaksızın AİTÖ'de bulunan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin yaş gruplarına göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından almış oldukları puanlar benzerdir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin yaş gruplarına göre RESTÖ'de yer alan beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, aşk yeterli çaba gösterme, idealleştirme, zıt kutuplar, tam güven alt boyutlarından ve ölçek genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Üniversite öğrencilerinin yaş gruplarına göre RESTÖ'de yer alan beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, aşk yeterli çaba gösterme, idealleştirme, zıt kutuplar, tam güven alt boyutlarından ve ölçek genelinden aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 6.

Öğrencilerin sınıflarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

		Sınıf	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark	
AİTÖ	Tutkulu aşk	İkinci sınıf	68	13,13	2,61	7	19	8,034	0,000*	1-3	
		Üçüncü sınıf	133	14,14	3,11	6	20				
		Dördüncü sınıf	71	15,11	2,80	8	20				
	Oyun gibi aşk	İkinci sınıf	68	10,16	2,67	6	19	0,803	0,449		
		Üçüncü sınıf	133	9,68	2,82	4	17				
		Dördüncü sınıf	71	10,01	2,52	4	16				
	Arkadaşça aşk	İkinci sınıf	68	11,72	3,57	4	20	0,283	0,754		
		Üçüncü sınıf	133	11,35	3,68	4	20				
		Dördüncü sınıf	71	11,31	3,66	4	19				
	Mantıklı aşk	İkinci sınıf	68	12,56	3,00	6	20	0,749	0,474		
		Üçüncü sınıf	133	13,03	2,82	7	20				
		Dördüncü sınıf	71	12,65	2,95	6	20				
	Sahiplenici aşk	İkinci sınıf	68	13,09	2,68	7	20	0,130	0,879		
		Üçüncü sınıf	133	12,89	2,84	6	20				
		Dördüncü sınıf	71	13,01	2,75	8	20				
	EBBB	Özgeci aşk	İkinci sınıf	68	10,46	3,38	4	17	3,459	0,033*	1-2
			Üçüncü sınıf	133	11,73	3,39	4	20			
			Dördüncü sınıf	71	11,66	3,43	4	18			
Güvenli		İkinci sınıf	68	21,16	4,67	10	32	1,883	0,154		
		Üçüncü sınıf	133	20,95	4,66	5	33				
		Dördüncü sınıf	71	22,27	4,78	11	34				
Kaçingran		İkinci sınıf	68	19,59	4,14	11	29	2,671	0,071		
		Üçüncü sınıf	133	18,73	3,78	7	29				
		Dördüncü sınıf	71	19,96	3,70	13	34				
Kaygılı		İkinci sınıf	68	18,68	4,16	10	28	1,253	0,287		
		Üçüncü sınıf	133	17,59	5,05	5	28				
		Dördüncü sınıf	71	17,72	4,58	9	32				
Beraber yaşama		İkinci sınıf	68	8,57	4,20	4	20	3,988	0,020*	1-3	
		Üçüncü sınıf	133	9,71	4,66	4	20				
		Dördüncü sınıf	71	10,70	4,27	4	20				
RESTÖ		Yalnız ve tek doğru	İkinci sınıf	68	12,79	2,56	4	19	1,946	0,145	
			Üçüncü sınıf	133	13,05	2,48	4	20			
			Dördüncü sınıf	71	13,56	1,91	9	19			
	Aşk yeterli	İkinci sınıf	68	12,53	3,16	5	20	7,127	0,001*	1-3	
		Üçüncü sınıf	133	13,67	3,26	4	20				
		Dördüncü sınıf	71	14,54	2,88	8	20				
	Çaba gösterme	İkinci sınıf	68	13,12	2,69	4	20	0,806	0,448		
		Üçüncü sınıf	133	13,47	2,88	4	20				
		Dördüncü sınıf	71	13,72	2,76	6	20				
	İdealleştirme	İkinci sınıf	68	12,49	1,63	9	17	0,720	0,488		
		Üçüncü sınıf	133	12,57	2,12	4	19				
		Dördüncü sınıf	71	12,87	2,27	8	19				
	Zıt kutuplar	İkinci sınıf	68	12,35	1,43	8	16	2,946	0,054		
		Üçüncü sınıf	133	11,80	1,89	4	18				
		Dördüncü sınıf	71	12,37	2,22	4	19				
	Tam güven	İkinci sınıf	68	15,65	2,65	7	20	0,302	0,740		
		Üçüncü sınıf	133	15,39	2,80	4	20				
		Dördüncü sınıf	71	15,32	2,27	10	20				
RESTÖ Toplam	İkinci sınıf	68	87,50	9,12	47	112	4,954	0,008*	1-3		
	Üçüncü sınıf	133	89,66	11,38	28	121					
	Dördüncü sınıf	71	93,08	10,44	76	133					

* $p < 0,05$

Öğrencilerin sınıflarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 6.'da verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre AİTÖ yer alan tutkulu aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklıdır ($p<0,05$). İkinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin tutkulu aşk alt boyutundan dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre daha düşük puan aldığı saptanmıştır. İkinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin üçüncü sınıfta öğrenim görenlere göre özgeci aşk alt boyutundan daha düşük puan almıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin AİTÖ yer alan tutkulu aşk ve özgeci aşk alt boyutları dışındaki diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Öğrencilerin sınıflarına göre RESTÖ genelinden ve beraber yaşama ve aşk yeterli alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu fark ikinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerden kaynaklanmaktadır. İkinci sınıfta okuyan öğrencilerin RESTÖ genelinden ve beraber yaşama ve aşk yeterli alt boyutlarından aldıkları puanlar dördüncü sınıfta okuyan öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşüktür.

Tablo 7.

Öğrencilerin en uzun süre ikamet ettikleri yerlere göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

		Yer	n	$\bar{x}$	s	t	p
AİTÖ	Tutkulu aşk	Köy/Kasaba/İlçe	107	14,29	2,67	0,666	0,506
		Şehir Merkezi	165	14,04	3,18		
	Oyun gibi aşk	Köy/Kasaba/İlçe	107	9,96	2,67	0,358	0,721
		Şehir Merkezi	165	9,84	2,73		
	Arkadaşça aşk	Köy/Kasaba/İlçe	107	11,27	3,48	-0,593	0,553
		Şehir Merkezi	165	11,54	3,74		
	Mantıklı aşk	Köy/Kasaba/İlçe	107	12,74	2,76	-0,340	0,734
		Şehir Merkezi	165	12,86	2,99		
	Sahiplenici aşk	Köy/Kasaba/İlçe	107	13,01	2,44	0,186	0,853
		Şehir Merkezi	165	12,95	2,97		
EBBB	Özgeci aşk	Köy/Kasaba/İlçe	107	11,49	3,37	0,358	0,721
		Şehir Merkezi	165	11,33	3,47		
	Güvenli	Köy/Kasaba/İlçe	107	21,00	4,70	-0,985	0,325
		Şehir Merkezi	165	21,58	4,71		
	Kaçınan	Köy/Kasaba/İlçe	107	19,26	3,97	-0,010	0,992
		Şehir Merkezi	165	19,27	3,83		
	Kaygılı	Köy/Kasaba/İlçe	107	17,12	4,44	-2,196	0,029*
		Şehir Merkezi	165	18,40	4,85		
	Beraber yaşama	Köy/Kasaba/İlçe	107	9,36	4,52	-0,971	0,333
		Şehir Merkezi	165	9,90	4,48		
RESTÖ	Yalnız ve tek doğru	Köy/Kasaba/İlçe	107	13,10	2,37	-0,103	0,918
		Şehir Merkezi	165	13,13	2,39		
	Aşk yeterli	Köy/Kasaba/İlçe	107	13,68	3,10	0,297	0,767
		Şehir Merkezi	165	13,56	3,29		
	Çaba gösterme	Köy/Kasaba/İlçe	107	13,13	2,93	-1,493	0,137
		Şehir Merkezi	165	13,65	2,70		
	İdealleştirme	Köy/Kasaba/İlçe	107	12,39	1,91	-1,532	0,127
		Şehir Merkezi	165	12,78	2,13		
	Zıt kutuplar	Köy/Kasaba/İlçe	107	12,15	1,62	0,428	0,669
		Şehir Merkezi	165	12,05	2,06		
	Tam güven	Köy/Kasaba/İlçe	107	14,96	2,65	-2,422	0,016*
		Şehir Merkezi	165	15,75	2,57		
	RESTÖ Toplam	Köy/Kasaba/İlçe	107	88,78	10,89	-1,532	0,127
		Şehir Merkezi	165	90,82	10,64		

*p<0,05

Tablo 7.de araştırmaya katılan öğrencilerin en uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yerlerine göre göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin en uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yerlerine göre AİTÖnde bulunan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Köy/kasaba/ilçede yaşayan öğrencilerin AİTÖnde bulunan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar ile şehir merkezinde yaşayan öğrencilerle benzerdir.

Üniversite öğrencilerinin en uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yerlerine göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yerlerine göre kaygılı bağlanma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmış olup, şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin kaygılı bağlanma puanları Köy/kasaba/ilçede yaşayan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin en uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yerlerine göre RESTÖnde yer alan beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, aşk yeterli çaba gösterme, idealleştirme ve zıt kutuplar alt boyutlarından ve ölçek genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Öğrencilerin tam güven alt boyutu puanları en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur ($p<0,05$). En uzun süreyle şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin tam güven alt boyutundan aldıkları puanların Köy/kasaba/ilçede yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 8.

Öğrencilerin gelirlerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

		Gelir	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
AİTÖ	Tutkulu aşk	1500 TL ve altı	50	14,32	2,56	10	20	3,129	0,045*	2-3
		1501-3000 TL arası	113	13,62	2,79	7	20			
		3001 TL ve üzeri	109	14,60	3,29	6	20			
	Oyun gibi aşk	1500 TL ve altı	50	9,98	2,82	4	19	0,051	0,950	
		1501-3000 TL arası	113	9,90	2,75	4	16			
		3001 TL ve üzeri	109	9,83	2,62	4	16			
	Arkadaşça aşk	1500 TL ve altı	50	11,12	3,31	4	18	0,251	0,778	
		1501-3000 TL arası	113	11,56	3,57	4	20			
		3001 TL ve üzeri	109	11,45	3,87	4	20			
	Mantıklı aşk	1500 TL ve altı	50	12,24	2,90	6	20	2,142	0,119	
		1501-3000 TL arası	113	12,68	2,86	7	20			
		3001 TL ve üzeri	109	13,21	2,90	6	20			
	Sahiplenici aşk	1500 TL ve altı	50	13,32	2,57	7	20	0,557	0,574	
		1501-3000 TL arası	113	12,82	2,98	6	20			
		3001 TL ve üzeri	109	12,96	2,63	8	20			
	Özgeci aşk	1500 TL ve altı	50	11,52	3,31	5	18	1,285	0,278	
		1501-3000 TL arası	113	11,01	3,44	4	20			
		3001 TL ve üzeri	109	11,73	3,46	4	20			
EBBÖ	Güvenli	1500 TL ve altı	50	21,20	4,77	5	32	0,791	0,455	
		1501-3000 TL arası	113	21,00	4,72	10	34			
		3001 TL ve üzeri	109	21,78	4,68	8	33			
	Kaçınan	1500 TL ve altı	50	19,60	3,87	11	27	1,373	0,255	
		1501-3000 TL arası	113	19,58	3,92	11	34			
		3001 TL ve üzeri	109	18,79	3,83	7	29			
	Kaygılı	1500 TL ve altı	50	18,14	4,16	10	27	0,238	0,788	
		1501-3000 TL arası	113	18,02	4,86	5	32			
		3001 TL ve üzeri	109	17,66	4,86	6	28			
	Beraber yaşama	1500 TL ve altı	50	9,94	4,48	4	20	3,764	0,024*	2-3
		1501-3000 TL arası	113	8,83	4,42	4	19			
		3001 TL ve üzeri	109	10,45	4,48	4	20			
RESTÖ	Yalnız ve tek doğru	1500 TL ve altı	50	12,94	2,56	4	18	0,476	0,622	
		1501-3000 TL arası	113	13,28	2,54	4	20			
		3001 TL ve üzeri	109	13,04	2,10	8	19			
	Aşk yeterli	1500 TL ve altı	50	13,24	3,03	6	20	0,411	0,663	
		1501-3000 TL arası	113	13,72	3,23	4	20			
		3001 TL ve üzeri	109	13,67	3,29	5	20			
	Çaba gösterme	1500 TL ve altı	50	13,26	2,82	4	20	0,425	0,654	
		1501-3000 TL arası	113	13,35	2,93	4	20			
		3001 TL ve üzeri	109	13,63	2,66	6	20			
	İdealleştirme	1500 TL ve altı	50	12,26	2,06	8	17	3,150	0,044*	1-3
		1501-3000 TL arası	113	12,43	2,05	4	19			
		3001 TL ve üzeri	109	13,00	2,01	9	19			
	Zıt kutuplar	1500 TL ve altı	50	12,14	1,65	8	16	1,903	0,151	
		1501-3000 TL arası	113	12,32	2,07	4	19			
		3001 TL ve üzeri	109	11,83	1,80	4	16			
	Tam güven	1500 TL ve altı	50	15,12	2,74	7	20	0,997	0,370	
		1501-3000 TL arası	113	15,33	2,71	4	20			
		3001 TL ve üzeri	109	15,70	2,49	8	20			
	RESTÖ Toplam	1500 TL ve altı	50	88,90	11,96	47	114	1,343	0,263	
		1501-3000 TL arası	113	89,26	10,98	28	133			
		3001 TL ve üzeri	109	91,31	9,90	66	121			

*p<0,05

Tablo 8.' de öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre AİTÖnde yer alan tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Bu fark ailelerinin aylık geliri 1501-3000 TL arasında olan öğrenciler ile ailelerinin 3001 TL ve üzerinde aylık gelire sahip öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Aylık geliri 3001 TL ve üzerinde olan öğrencilerin tutkulu aşk alt boyutundan aylık geliri 1501-3000 TL arasında olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin aylık gelirlerine göre AİTÖ bulunan oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin ailelerinin aylık gelirlerine göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli bağlanma, kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmış olup, öğrencilerin EBBÖ puanları aylık gelirlerine göre benzer bulunmuştur ($p > 0,05$).

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre RESTÖ genelinden ve ölçekte yer alan yalnız ve tek doğru, aşk yeterli çaba gösterme, zıt kutuplar ve tam güven alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Öğrencilerin beraber yaşama ve idealleştirme alt boyutu puanlarının aylık gelirlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Aylık geliri 3001 TL ve üzerinde olan öğrencilerin beraber yaşam alt boyutundan aldıkları puanlar aylık geliri 1501-3000 TL arasında olan öğrencilere göre, idealleştirme alt boyutundan aldıkları puanlar ise 1500 TL ve altında aylık gelire sahip öğrencilere daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 9.

Öğrencilerin aile tutumlarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

	Aile tutumu	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p	Fark
AİTÖ	Demokratik	88	14,42	2,78	6	20	0,939	0,392	
	Tutkulu aşk	144	13,87	3,10	7	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	14,12	2,97	9	20			
	Demokratik	88	10,11	2,49	4	16	1,485	0,228	
	Oyun gibi aşk	144	9,67	2,86	4	19			
	Baskıcı ve otoriter	33	10,45	2,67	4	15			
	Demokratik	88	11,66	3,47	4	20	1,933	0,147	
	Arkadaşça aşk	144	11,44	3,70	4	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	10,24	3,51	4	17			
	Demokratik	88	12,90	2,86	7	19	1,862	0,157	
	Mantıklı aşk	144	12,97	2,95	6	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	11,91	2,75	7	18			
	Demokratik	88	12,74	2,59	6	18	4,082	0,018*	1-3
	Sahiplenici aşk	144	12,88	2,72	6	20			2-3
	Baskıcı ve otoriter	33	14,27	3,20	9	20			
	Demokratik	88	11,76	3,63	4	20	2,195	0,113	
	Özgeci aşk	144	11,04	3,27	4	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	12,21	3,53	4	18			
EBBB	Demokratik	88	21,28	4,29	8	32	0,016	0,984	
	Güvenli	144	21,33	4,97	5	34			
	Baskıcı ve otoriter	33	21,45	4,37	11	32			
	Demokratik	88	19,34	3,77	12	29	0,037	0,964	
	Kaçıngan	144	19,20	3,86	7	34			
	Baskıcı ve otoriter	33	19,21	4,35	11	26			
	Demokratik	88	17,32	4,76	6	28	1,379	0,254	
	Kaygılı	144	18,03	4,78	5	32			
	Baskıcı ve otoriter	33	18,85	4,57	9	27			
	Demokratik	88	10,27	4,39	4	20	1,300	0,274	
	Beraber yaşama	144	9,38	4,38	4	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	9,21	4,85	4	20			
RESTÖ	Demokratik	88	13,07	2,23	8	19	0,491	0,612	
	Yalnız ve tek doğru	144	13,25	2,28	7	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	12,82	3,17	4	18			
	Demokratik	88	13,43	3,32	5	20	0,755	0,471	
	Aşk yeterli	144	13,61	3,07	6	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	14,24	3,76	4	20			
	Demokratik	88	13,36	2,74	6	20	0,142	0,868	
	Çaba gösterme	144	13,50	2,51	6	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	13,24	4,01	4	20			
	Demokratik	88	12,50	1,72	9	17	1,447	0,237	
	İdealleştirme	144	12,83	2,11	8	19			
	Baskıcı ve otoriter	33	12,24	2,62	4	17			
	Demokratik	88	12,45	1,69	7	18	3,027	0,050	
	Zıt kutuplar	144	11,83	1,91	4	19			
	Baskıcı ve otoriter	33	12,24	2,37	4	16			
	Demokratik	88	15,86	2,39	8	20	2,702	0,069	
	Tam güven	144	15,29	2,53	8	20			
	Baskıcı ve otoriter	33	14,70	3,42	4	20			
RESTÖ Toplam	Demokratik	88	90,95	10,08	58	115	0,637	0,530	
	Koruyucu	144	89,69	9,48	66	133			
	Baskıcı ve otoriter	33	88,70	16,85	28	121			

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile tutumlarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 9.'da verilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin aile tutumlarına göre AİTÖ bulunan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Aile tutumları demokratik, koruyucu, baskıcı ve otoriter olan öğrencilerin AİTÖ bulunan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur. Öğrencilerin aile tutumlarına göre ölçekte yer alan sahiplenici aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu fark aileleri baskıcı ve otoriter olan öğrencilerden kaynaklanmakta olup, aileleri baskıcı ve otoriter olan öğrencilerin sahiplenici aşk alt boyutundan diğer öğrencilere göre daha yüksek puan almıştır.

Araştırmaya alınan üniversite öğrencilerinin aile tutumlarına göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin aile tutumlarına göre RESTÖ yer alan beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, aşk yeterli çaba gösterme, idealleştirme, zıt kutuplar, tam güven alt boyutlarından ve ölçek genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Üniversite öğrencilerinin aile tutumlarına göre RESTÖ yer alan beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, aşk yeterli çaba gösterme, idealleştirme, zıt kutuplar, tam güven alt boyutlarından ve ölçek genelinden aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 10.

Öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

		Duygusal ilişki	n	$\bar{x}$	s	t	p
AİTÖ	Tutkulu aşk	Yaşayan	239	14,31	3,03	2,615	0,009*
		Yaşamayan	33	12,88	2,30		
	Oyun gibi aşk	Yaşayan	239	9,96	2,80	1,193	0,234
		Yaşamayan	33	9,36	1,85		
	Arkadaşça aşk	Yaşayan	239	11,37	3,79	-0,800	0,425
		Yaşamayan	33	11,91	2,26		
	Mantıklı aşk	Yaşayan	239	12,82	2,95	0,180	0,857
		Yaşamayan	33	12,73	2,54		
	Sahiplenici aşk	Yaşayan	239	13,04	2,83	1,143	0,254
		Yaşamayan	33	12,45	2,25		
	Özgeci aşk	Yaşayan	239	11,49	3,41	1,300	0,195
		Yaşamayan	33	10,67	3,52		
EBBB	Güvenli	Yaşayan	239	21,61	4,75	2,449	0,015*
		Yaşamayan	33	19,48	3,97		
	Kaçınan	Yaşayan	239	19,33	3,83	0,801	0,424
		Yaşamayan	33	18,76	4,23		
	Kaygılı	Yaşayan	239	17,77	4,76	-1,236	0,218
		Yaşamayan	33	18,85	4,37		
RESTÖ	Beraber yaşama	Yaşayan	239	10,08	4,53	3,967	0,000*
		Yaşamayan	33	6,85	2,98		
	Yalnız ve tek doğru	Yaşayan	239	13,01	2,35	-2,046	0,042*
		Yaşamayan	33	13,91	2,40		
	Aşk yeterli	Yaşayan	239	13,67	3,27	0,817	0,415
		Yaşamayan	33	13,18	2,73		
	Çaba gösterme	Yaşayan	239	13,48	2,82	0,509	0,611
		Yaşamayan	33	13,21	2,64		
	İdealleştirme	Yaşayan	239	12,72	2,11	2,071	0,039*
		Yaşamayan	33	11,94	1,46		
	Zıt kutuplar	Yaşayan	239	12,08	1,96	-0,301	0,763
		Yaşamayan	33	12,18	1,42		
	Tam güven	Yaşayan	239	15,54	2,61	1,805	0,072
		Yaşamayan	33	14,67	2,69		
	RESTÖ Toplam	Yaşayan	239	90,58	10,91	2,339	0,020*
		Yaşamayan	33	85,94	8,75		

*p<0,05

Tablo 10.'da üniversite öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre AİTÖnde yer alan oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre ölçekte yer alan tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlar daha önce duygusal ilişki yaşamayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Öğrencilerinin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Araştırmaya katılan öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğindeki güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli alt boyutundan aldıkları puanlar daha önce duygusal ilişki yaşamayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin daha önce duygusal ilişki yaşama durumlarına göre RESTÖ genelinden ve ölçekte yer alan beraber yaşama, yalnız ve tek doğru ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin RESTÖ genelinden ve ölçekte bulunan beraber yaşama ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar ilişki yaşamayanlara göre yüksek, yalnız ve tek doğru alt boyutundan aldıkları puanlar ise düşük bulunmuştur.

Tablo 11.

Öğrencilerin ilişki sürelerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılması (n=272)

		İlişki süresi	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	f	p	Fark
AİTÖ	Tutkulu aşk	1 yıldan az	111	13,28	2,83	6	20	14,200	0,000*	1-2
		1-3 yıl arası	69	15,51	2,90	8	20			1-3
		3 yıldan fazla	59	14,86	2,94	7	20			
	Oyun gibi aşk	1 yıldan az	111	10,66	2,76	5	19	8,035	0,000*	1-2
		1-3 yıl arası	69	9,71	2,50	4	16			1-3
		3 yıldan fazla	59	8,95	2,87	4	17			
	Arkadaşça aşk	1 yıldan az	111	11,14	3,46	4	20	0,434	0,648	
		1-3 yıl arası	69	11,48	4,05	4	20			
		3 yıldan fazla	59	11,68	4,10	4	20			
	Mantıklı aşk	1 yıldan az	111	13,43	2,90	6	20	4,685	0,010*	1-2
		1-3 yıl arası	69	12,17	2,95	6	18			1-3
		3 yıldan fazla	59	12,44	2,85	7	19			
	Sahiplenici aşk	1 yıldan az	111	13,01	2,86	6	20	0,244	0,784	
		1-3 yıl arası	69	12,91	2,77	7	18			
		3 yıldan fazla	59	13,25	2,88	8	20			
	Özgeci aşk	1 yıldan az	111	10,80	3,17	4	20	6,555	0,002*	1-2
		1-3 yıl arası	69	11,54	3,50	4	20			1-3
		3 yıldan fazla	59	12,75	3,45	5	20			
EBBB	Güvenli	1 yıldan az	111	22,07	4,64	11	33	1,095	0,336	
		1-3 yıl arası	69	21,38	5,17	5	34			
		3 yıldan fazla	59	21,00	4,44	11	33			
	Kaçınan	1 yıldan az	111	19,89	3,81	11	29	3,848	0,023*	1-3
		1-3 yıl arası	69	19,41	3,72	11	34			
		3 yıldan fazla	59	18,20	3,82	7	29			
	Kaygılı	1 yıldan az	111	18,84	4,89	5	28	5,486	0,005*	1-2
		1-3 yıl arası	69	16,94	4,26	9	32			1-3
		3 yıldan fazla	59	16,71	4,73	6	28			
	Beraber yaşama	1 yıldan az	111	9,76	4,37	4	20	2,846	0,060	
		1-3 yıl arası	69	11,14	4,13	4	20			
		3 yıldan fazla	59	9,42	5,12	4	20			
	Yalnız ve tek doğru	1 yıldan az	111	13,08	2,64	4	20	0,127	0,881	
		1-3 yıl arası	69	12,90	2,18	8	19			
		3 yıldan fazla	59	13,02	1,99	8	18			
	Aşk yeterli	1 yıldan az	111	13,46	3,22	4	20	0,465	0,629	
		1-3 yıl arası	69	13,93	3,06	6	20			
		3 yıldan fazla	59	13,76	3,63	5	20			
RESTÖ	Çaba gösterme	1 yıldan az	111	13,61	2,83	4	20	0,328	0,720	
		1-3 yıl arası	69	13,26	2,56	6	19			
		3 yıldan fazla	59	13,47	3,13	6	20			
	İdealleştirme	1 yıldan az	111	12,36	1,95	4	17	3,423	0,034*	1-3
		1-3 yıl arası	69	12,91	2,09	8	19			
		3 yıldan fazla	59	13,19	2,31	9	19			
	Zıt kutuplar	1 yıldan az	111	12,23	2,17	4	18	0,692	0,501	
		1-3 yıl arası	69	11,91	1,64	7	19			
		3 yıldan fazla	59	11,97	1,89	7	16			
	Tam güven	1 yıldan az	111	15,40	2,66	4	20	0,356	0,701	
		1-3 yıl arası	69	15,62	2,22	11	20			
		3 yıldan fazla	59	15,73	2,93	8	20			
	RESTÖ Toplam	1 yıldan az	111	89,90	11,52	28	114	0,564	0,569	
		1-3 yıl arası	69	91,68	9,45	76	133			
		3 yıldan fazla	59	90,56	11,39	66	121			

*p<0,05

Tablo 11.'de araştırmaya alınan öğrencilerin ilişki sürelerine göre AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanlarının karşılaştırılmasına dair varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin ilişki sürelerine göre AİTÖ yer alan tutkulu aşk, oyun gibi aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). En son ilişkisi 1 yıldan az süren öğrencilerin tutkulu aşk ve özgeci aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar diğer öğrencilere göre düşük, oyun gibi aşk ve mantıklı aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar ise yüksek bulunmuştur. Daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin ilişki sürelerine göre AİTÖ arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin ilişki sürelerine göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanırken ($p>0,05$), kaçınan ve kaygılı bağlanma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). En son ilişkisi 3 yıldan fazla olan öğrencilerin kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar, en son ilişkisi 1 yıldan az süren öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. Ayrıca en son ilişkisi 1-3 yıl arası süren öğrencilerin kaygılı bağlanma puanları, en son ilişkisi 1 yıldan az süren öğrencilere göre daha düşüktür.

Araştırmaya dahil edilen daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin ilişki sürelerine göre RESTÖ bulunan idealleştirme alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). En son ilişkisi 3 yıldan fazla olan öğrencilerin idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar, en son ilişkisi 1 yıldan az süren öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur.

Tablo 12.

Öğrencilerin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanları arasındaki korelasyonlar

			AİTÖ					EBBB					RESTÖ					RESTÖ Toplam	
			Tutkulu	Oyun gibi	Arkadaşça	Mantıklı	Sahiplenici	Özgeci	Güvenli	Kaçıngan	Kaygılı	Beraber yaşama	Yalnız ve tek doğru	Aşk yeterli	Çaba gösterme	İdealleştirme	Zıt kutuplar		Tam güven
AİTÖ	Tutkulu aşk	r	1,00																
		p																	
	Oyun gibi aşk	r	-0,21	1,00															
		p	0,00*																
	Arkadaşça aşk	r	0,16	-0,05	1,00														
		p	0,01*	0,39															
EBBB	Mantıklı aşk	r	-0,13	0,33	0,03	1,00													
		p	0,03*	0,00*	0,59														
	Sahiplenici aşk	r	0,03	0,18	0,05	0,14	1,00												
		p	0,68	0,00*	0,40	0,02*													
	Özgeci aşk	r	0,29	0,04	0,05	-0,05	0,36	1,00											
		p	0,00*	0,47	0,46	0,41	0,00*												
EBBB	Güvenli	r	0,04	0,13	0,04	0,13	0,16	0,18	1,00										
		p	0,51	0,03*	0,53	0,03*	0,01*	0,00*											
	Kaçıngan	r	0,00	0,22	0,09	-0,06	0,20	0,26	0,35	1,00									
		p	0,97	0,00*	0,13	0,29	0,00*	0,00*	0,00*										
	Kaygılı	r	-0,27	0,22	0,06	0,15	0,24	0,01	0,10	0,20	1,00								
		p	0,00*	0,00*	0,34	0,01	0,00*	0,85	0,09	0,00*									
RESTÖ	Beraber yaşama	r	0,13	0,23	0,00	-0,11	-0,06	0,21	0,15	0,16	0,05	1,00							
		p	0,04*	0,00*	0,97	0,07	0,34	0,00*	0,01*	0,01*	0,39								
	Yalnız ve tek doğru	r	0,07	-0,12	-0,05	0,05	0,03	0,00	0,06	0,10	-0,05	-0,08	1,00						
		p	0,22	0,06	0,41	0,41	0,60	0,94	0,35	0,09	0,40	0,18							
	Aşk yeterli	r	0,27	-0,08	-0,01	-0,04	0,07	0,30	0,12	0,15	-0,05	0,07	0,41	1,00					
		p	0,00*	0,17	0,93	0,52	0,25	0,00*	0,05	0,01*	0,37	0,24	0,00*						
	Çaba gösterme	r	-0,11	0,10	0,10	0,14	0,13	0,04	0,05	0,14	0,10	0,01	0,34	0,27	1,00				
		p	0,07	0,10	0,12	0,02*	0,04*	0,55	0,39	0,02*	0,11	0,83	0,00*	0,00*					
	İdealleştirme	r	0,13	0,12	-0,02	0,06	0,14	0,18	0,12	0,15	0,13	0,24	0,28	0,24	0,31	1,00			
		p	0,04*	0,05	0,74	0,35	0,02*	0,00*	0,05	0,02*	0,03*	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*				
	Zıt kutuplar	r	-0,17	0,07	-0,05	0,08	-0,06	-0,08	0,07	0,15	0,17	0,06	0,31	0,15	0,28	0,17	1,00		
		p	0,01*	0,28	0,37	0,16	0,36	0,21	0,26	0,02*	0,01*	0,31	0,00*	0,01*	0,00*	0,00*			
	Tam güven	r	0,01	0,00	0,00	0,23	0,06	-0,05	0,13	0,04	0,09	0,04	0,27	0,19	0,27	0,35	0,14	1,00	
		p	0,91	0,96	0,97	0,00*	0,37	0,45	0,03*	0,55	0,12	0,55	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,02*		
	RESTÖ Toplam	r	0,12	0,11	0,00	0,07	0,07	0,19	0,19	0,23	0,10	0,49	0,58	0,61	0,60	0,62	0,46	0,54	1,00
		p	0,05	0,08	0,99	0,24	0,27	0,00*	0,00*	0,00*	0,11	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	

*p<0,05

Tablo 12.'de araştırmaya dahil edilen öğrencilerin AİTÖ, EBBÖ ve RESTÖ puanları arasındaki korelasyonların belirlenmesine dair Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar ile AİTÖ yer alan oyun gibi aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu korelasyonlar pozitif yönlü ve düşük kuvvetli olup, öğrencilerin güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, oyun gibi aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutundan aldıkları puanlar da artmaktadır. Öğrencilerinin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar ile AİTÖ'de yer alan oyun gibi aşk sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve düşük kuvvetli korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, oyun gibi aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutundan aldıkları puanlar da artmaktadır. Öğrencilerinin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan kaygılı bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar ile AİTÖ yer alan tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü, oyun gibi aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin kaygılı bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, oyun gibi aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk boyutundan aldıkları puanlar artmakta, tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlar ise azalmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlarla RESTÖ genelinden ve ölçekte yer alan beraber yaşama, idealleştirme ve tam güven alt boyutlarından alınan puanlar arasında pozitif yönlü, düşük kuvvetli ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğrencilerin güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, RESTÖ genelinden ve ölçekte yer alan beraber yaşama, idealleştirme ve tam güven alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır. Öğrencilerin Erişkin

Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlarla RESTÖ genelinden ve ölçekte yer alan beraber yaşama, aşk yeterli, çaba gösterme, idealleştirme ve zıt kutuplar alt boyutlarından alınan puanlar arasında pozitif yönlü, düşük kuvvetli ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğrencilerin kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, RESTÖ genelinden ve ölçekte yer alan beraber yaşama, aşk yeterli, çaba gösterme, idealleştirme ve zıt kutuplar alt boyutları puanları da artış göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde yer alan kaygılı bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlarla RESTÖ bulunan idealleştirme ve zıt kutuplar alt boyutlarından alınan puanlar arasında pozitif yönlü, düşük kuvvetli ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin kaygılı bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, idealleştirme ve zıt kutuplar alt boyutlarından alınan puanlar da artmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin AİTÖ yer alan tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlar ile RESTÖ yer alan beraber yaşama, aşk yeterli ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü, zıt kutuplar alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre öğrencilerin tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, beraber yaşama, aşk yeterli ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar artmakta, zıt kutuplar alt boyutundan aldıkları puanlar ise azalmaktadır. Öğrencilerin AİTÖ yer alan oyun gibi aşk alt boyutundan aldıkları puanlar ile RESTÖ yer alan beraber yaşama ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü, düşük kuvvetli ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin oyun gibi aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, beraber yaşama ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır. Öğrencilerin AİTÖnde yer alan mantıklı aşk alt boyutundan aldıkları puanlar ile RESTÖ yer alan çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü, düşük kuvvetli ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre öğrencilerin mantıklı aşk alt boyutundan aldıkları puanlar

arttıkça, çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanlar artmaktadır. Öğrencilerin AİTÖnde yer alan sahiplenici aşk alt boyutundan aldıkları puanlar ile RESTÖ yer alan çaba gösterme ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü, düşük kuvvetli ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin sahiplenici aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, gösterme ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır. Öğrencilerin AİTÖnde yer alan özgeci aşk alt boyutundan aldıkları puanlar ile RESTÖ genelinden ve ölçekte bulunan beraber yaşama, aşk yeterli ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü, düşük kuvvetli ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Öğrencilerin özgeci aşk alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça RESTÖ genelinden ve ölçekte bulunan beraber yaşama, aşk yeterli ve idealleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlarda artmaktadır.

Tablo 13.

Öğrencilerin cinsiyet, yaş, ilişki yaşama durumu, AİTÖ ve EBBÖ puanlarının RESTÖ Alt Boyut puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

	Beraber yaşama	Yalnız ve tek doğru	Aşk yeterli	Çaba gösterme	İdealleştirme	Zıt kutuplar
(Sabit)	5,63	9,92*	6,17*	11,54*	9,76*	12,04*
Cinsiyet (<i>Kadın</i>)	0,77	-0,65	0,06	-1,40*	-1,09*	-0,67
Yaş	0,21	0,26	0,49	0,29	-0,04	0,11
İlişki yaşama (<i>Yaşayan</i>)	-2,54*	1,12*	0,21	-0,40	-0,63	-0,05
Tutkulu aşk	0,15	0,07	0,20*	-0,13*	0,10*	-0,07
Oyun gibi aşk	0,44*	-0,12*	-0,12	0,05	0,10	0,00
Arkadaşça aşk	0,01	-0,06	-0,05	0,08	-0,03	-0,03
Mantıklı aşk	-0,25*	0,09	0,05	0,08	-0,01	0,04
Sahiplenici aşk	-0,32*	0,04	-0,02	0,05	0,00	-0,09
Özgeci aşk	0,23*	-0,04	0,20*	0,05	0,09*	-0,01
Güvenli	0,08	0,02	0,03	-0,01	0,02	0,01
Kaçıngan	0,02	0,11*	0,10	0,10*	0,04	0,08*
Kaygılı	0,09	-0,04	-0,01	-0,01	0,05	0,05
R ²	0,18	0,05	0,12	0,05	0,08	0,05

* $p < 0,05$

Tablo 14.'te öğrencilerin cinsiyet, yaş, ilişki yaşama durumu, AİTÖ ve EBBÖ puanlarının RESTÖ Alt Boyut puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin ilişki yaşama durumları, oyun gibi aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk puanlarının beraber yaşama alt boyutundan aldıkları puanları anlamlı düzeyde yordadadığı belirlenmiştir ($p < 0,05$). Öğrencileri daha önce romantik ilişki yaşamamış olması durumu beraber yaşama puanlarını azaltmaktadır. Öğrencilerin oyun gibi aşk puanlarının 1 birim artması beraber yaşama puanlarını 0,44 birim, özgeci aşk puanlarının 1 birim artması ise 0,23 birim artırmaktadır. Öğrencilerin mantıklı aşk puanlarında meydana gelecek 1 birim artış, beraber yaşama puanlarını 0,25 birim, sahiplenici aşk puanlarında meydana gelecek artış ise 0,32 birim azaltmaktadır.

Öğrencilerin ilişki yaşama durumunun yalnız ve tek doğru alt boyutundan aldıkları puanları 1,12 birim artırdığı, oyun gibi aşk puanlarının 1 birim

artmasının yalnız ve tek doğru puanlarını 0,12 birim azalttığı, kaçınan bağlanma puanlarının 1 birim artmasının ise yalnız ve tek doğru puanlarını 0,11 birim artırdığı saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin tutkulu aşk ve özgeci aşk puanlarının aşk yeterli alt boyutundan aldıkları puanları anlamlı düzeyde yordadığı ve tutkulu aşk ve özgeci aşk puanlarındaki 1 birimlik artışın aşk yeterli puanlarını 0,20 birim artırdığı tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin erkek olma durumunun çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanları 1,40 birim azalttığı, tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlarda meydana gelecek 1 birim artışın çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanları 0,13 birim azalttığı ve kaçınan bağlanma puanlarının 1 birim artmasının çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanları 0,10 birim artırdığı görülmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin cinsiyet, tutkulu aşk ve özgeci aşk puanlarının idealleştirme alt boyutundan aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmış olup, erkek olma durumu idealleştirme puanlarını 1,09 birim azaltmaktadır. Öğrencilerin tutkulu aşk puanlarının 1 birim artması idealleştirme puanlarını 0,10 birim, özgeci aşk puanlarının 1 birim artması ise 0,09 birim artırmaktadır ($p<0,05$).

Öğrencilerin kaçınan bağlanma puanlarının RESTÖ bulunan zıt kutuplar alt boyutundan aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı ve kaçınan bağlanma puanlarının 1 birim artmasının zıt kutuplar alt boyutundan aldıkları puanları 0,08 birim artırdığı saptanmıştır ($p<0,05$).

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve eş tercihleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin demografik bilgileri, aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve eş tercihleri incelenmiştir. Ayrıca araştırma soruları kapsamında katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasında cinsiyete, yaşa, hangi bölümde okuduklarına, kaçınıcı sınıfta olduklarına, yaşamlarının çoğunu nerede geçirdiklerine, ailelerinin gelir düzeylerine, ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarına, daha önce duygusal ilişki yaşayıp yaşamadıklarına ve en son yaşadıkları romantik (duygusal) ilişki sürelerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediklerine de bakılmıştır. Bu bölümde, çalışmada araştırılan araştırma problemlerine ilişkin olarak 272 katılımcıdan elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ortaya konan bulguların ilgili literatür ışığında tartışılarak yorumlanması yer almaktadır.

5.1. Aşka İlişkin Tutumlar, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından Cinsiyet Farklılıkları

5.1.1. Aşka İlişkin Tutumlarda Cinsiyet Farklılıkları

Sunulan çalışmada AİTÖ yer alan oyun gibi aşk ve özgeci aşk alt boyutlarında erkek öğrenciler kadın öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek puan almışlardır ($p<0.05$). Bu bulgu muhtelemen erkeklerin birden fazla partnere sahip olmayı ve kısa süreli ilişki yaşamayı düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Mantıklı aşk boyutunda ise kadın öğrenciler erkek öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek puan almışlardır ($p<0.05$). Bu

bulgu, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla ilişkiye başlamadan önce karşısındakinin eğitim düzeyi, dini, yaşı, ailesi, arkadaşları gibi etkenleri daha fazla göz önünde bulundurabileceğini göstermektedir.

Diğer aşk türleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatürde bu konu ile ilgili yapılmış araştırmalarda kadın ve erkeklerin aşka ilişkin tutumları arasında farklılık olduğu bulunmuştur, ancak bu bulguların her zaman birbirleriyle tutarlı olduğunu söylemek zordur. Bu alanda yapılmış olan çalışmalardan Hendrick ve Hendrick (1995) çalışmalarında erkeklerin oyun gibi aşk boyutlarında daha yüksek puan aldıklarını belirtirlerken, kadın katılımcıların ise arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk boyutlarından daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın özgeci aşk boyutunda ise kadın ve erkek katılımcılar arasında bir fark bulmamışlardır. Ancak Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) erkeklerin özgeci aşk puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Neto yaptığı çalışmasında da oyun gibi aşk ve özgeci aşk stillerinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldığı sonucunu elde etmiştir (1993). Erkeklerin özgeci aşk stilinde kadınlardan daha yüksek puan almış olması Frazier, Esterly (1990) ve Neto (1993)'nın yaptıkları çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Frazier ve Esterly bu farklılığı erkeklerin ilişkilerine kadınlardan daha duygusal olarak bağlandıkları şeklinde açıklamışlardır. Erkeklerin daha özgeci olmaları, kadınlara kıyasla kaybetme korkusunu daha fazla hissetmelerinden ileri gelebilir (Neto, 1993). Bu araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmada literatürle tutarlı sonuçların bulunduğu söylenebilir.

Batıda yapılan araştırmalar genelde cinsiyet farklılığı olduğunu bulmaz iken; Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004)'nin çalışmasında özgeci aşka dair elde edilen sonuçların bu çalışmayla benzerlik göstermesi kültürel bir sebebi akla getirir. Aynı şekilde Kaya ve Uysal (2015)'in yaptıkları çalışmada da erkeklerin boyun eğici davranış eğilimlerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Literatürde baktığımızda bu çalışmayla tutarlı olarak Hendrick ve Hendrick (1992) de erkeksi cinsiyet rolü yönelimli kişilerin oyun gibi aşka daha yatkın olduklarını ortaya koymuşlardır. Yapılan bir başka çalışmada ise erkeklerin

kadınlara oranla daha geleneksel cinsiyet rolü tutumlarını benimsediklerine dair bulgulara ulaşılmıştır. “Geleneksel cinsiyet rolü”, kadın ve erkeğin toplum tarafından günlük yaşam içinde oynamaları beklenen roller, görevler ve sorumluluklar olarak açıklanmıştır. Örnek vermek gerekirse, evin geçiminin sağlanması erkeğin görevi olarak görülürken, kadından evlenince işten ayrılıp çocuklarına bakması görevi yüklenir (Kaya, Uysal, 2015).

Tüm bu bulgular ışığında cinsiyetin aşka ilişkin tutumlar üzerinde etkili bir değişen olduğu söylenebilir.

5.1.2. Bağlanma Biçimlerinde Cinsiyet Farklılıkları

Sunulan çalışmada Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde kaçınan bağlanma alt boyutundan erkek öğrenciler kadın öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır ($p<0.05$). Bu sonuç muhtelemen erkeklerin, başkalarının kendileri ile çok yakın ilişki kurmasından rahatsız olmalarından kaynaklanmaktadır. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler kendilerine karşı olumlu yaklaşımlarına rağmen başkalarına karşı olumsuz yaklaşırlar. Yapılan çalışmalarda erkeklerin kadınlara göre daha kaçınan bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür (Scharfe ve Bartholomew, 1994; Schmitt, 2003). Sunulan çalışmadan elde edilen bu bulgular literatürle tutarlılık göstermektedir.

Bağlanma Biçimleri Ölçeğinde güvenli ve kaygılı bağlanma alt boyutlarında ise erkek öğrenciler ile kadın öğrenciler arasında aldıkları puan açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Yapılan çalışmalarda kadın katılımcılarda en yaygın görülen bağlanma biçiminin kaçınan bağlanma olduğunu göstermektedir (Johnson, Benjamin, Rogge, Bradbury, 2004). Bununla birlikte Üretmen (2004) sosyal ve kültürel değişikliklerle beraber bu oranın da değişiklik gösterebileceğinin altını çizmiştir.

5.1.3. Romantizm ve Eş Seçimlerinin Cinsiyet Bakımından Farklılıkları

Sunulan çalışmada öğrencilerincinsiyetlerine göre Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları arasında beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, çaba gösterme açısından anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Kadın öğrencilerin Romantizm ve Eş Seçimi Tutumlarının beraber yaşama alt boyutunda puanlarının erkek öğrencilere göre düşük, yalnız ve tek doğru, çaba gösterme alt boyutlarında ise yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre RESTÖnde yer alan aşk yeterli, idealleştirme, zıt kutuplar, tam güven alt boyutlarından ve ölçek genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır($p>0.05$).

Daha önce yapılan araştırmada sonuçlar açısından, ölçekten alınan toplam puana göre cinsiyet açısından anlamlı bir fark göstermezken; “Yalnız ve tek doğru” alt boyutunda kadınlar, “Beraber yaşama” alt boyutunda erkekler açısından anlamlı bir fark bulunmuştur (Güngör ve ark., 2011).

5.2. Aşka İlişkin Tutumlar, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından Yaş Farklılıkları

Öğrencilerin yaş gruplarına göre Aşka İlişkin Tutumları, Erişkin Bağlanma Biçimleri ile Romantizm ve Eş Seçimi alt boyutlarının hiç birinde anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bunun muhtemel nedeni yaş gruplarının birbiriyle yakın olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, literatürde yaş değişkeniyle ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.3. Aşka İlişkin Tutumlar, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından Sınıflarına Göre Farklılıklar

5.3.1. Aşka İlişkin Tutumlarda Sınıflarına Göre Farklılıklar

Sunulan çalışmada AİTÖ yer alan tutkulu aşk alt boyutunda dördüncü sınıf öğrencileri, özgeci aşk alt boyutunda ise üçüncü sınıf öğrencileri, ikinci sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede daha üst seviyede puan almışlardır

($p<0.05$). Bu çerçevede sınıf seviyesi yükseldikçe öğrencilerin tutkulu aşk ve özgeci aşk boyutunun üst sınıfların alt sınıflardan yüksek olmasının mesleğe hazırlık olgunluğu ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, literatürde aşka ilişkin tutum ile sınıf değişkeni arasındaki ilişkiye dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.3.2. Bağlanma Biçimlerinde Sınıflarına Göre Farklılıklar

Sunulan çalışmada Bağlanma Biçimleri Ölçeğinin alt boyutlarının hiç birinde öğrencilerin bulundukları sınıfa göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0.05$). Ayrıca, literatürde bağlanma biçimlerinin sınıf değişkeniyle arasındaki ilişkiye dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.3.3. Romantizm ve Eş Seçimlerinin Sınıflarına Göre Farklılıklar

Sunulan çalışmada göre Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinde beraber yaşama ve aşk yeterli alt boyutlarında dördüncü sınıf öğrencileri ikinci sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir ($p<0.05$). Bunun muhtemel nedeni öğrencilerin ileri sınıflarda ilişki deneyimlerinin artması ve yaş seviyesine göre bağımsız karar verme yetilerindeki artışın bu konuda etkili olmuştur.

Üniversite çağı, gençlerin eş seçme kriterlerinin ve evliliğe yönelik tutumların geliştiği bir dönemdir. Mevcut ilişki deneyimleri eş seçimi tercihlerinin belirginleşmesini sağlar. Eş seçimi tercihleri evlenecekleri kişilerde aradıkları özelliklerin idealize edilmesi ve istemedikleri özelliklerin de daha da netleşmesiyle şekillenir. Kişisel deneyimler ve mevcut ilişkiler eş seçimine yönelik tutumların oluşmasında etkilidir. Tutum, tepki için bir eğilimdir Allport (1935) tutumun üç özelliğini şu şekilde açıklamıştır;

- a) Tecrübenin katkısıyla organize edilme
- b) Tutumun etki ettiği bütün durumların ve figürlerin varlığında hareket sergileme
- c) Olumsuz veya olumlu tepkiler için hazırbulunuşluluk olarak belirtmiştir (Akt. Köklü, 1995).

5.4. Aşka İlişkin Tutumlar, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından En Uzun Süre İkamet Ettikleri Yere Göre Farklılıklar

Öğrencilerin en uzun ikamet ettikleri yere göre Aşka İlişkin Tutumları Ölçeğinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir fark görülmezken ($p>0.05$), Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinin yalnızca Kaygılı alt boyutunda şehir merkezinde yaşayanların diğer yerlerde yaşayanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir ($p<0.05$). Bunun nedeni şehir yerleşimindeki anne çalışma oranının köy yerleşimine göre daha yüksek olması, ayrıca annenin çocukları ile bağlanma sürecinde annenin çalışma nedeninden dolayı uzak kalarak bağlanma sürecinin sağlıklı sağlanamamasından kaynaklıdır. Beştav (2007) yaptığı araştırmada büyük şehirde doğup yaşayan katılımcıların güvenli bağlanma stili puanlarını şehir ve köyde doğup yaşayan katılımcıların puanlarından daha düşük bulmuştur. Diğer yandan, köyde doğup yaşayan katılımcıların sahiplenici aşk biçimi puanları büyük şehirde doğup yaşayan katılımcılara göre daha yüksek olarak tespit etmiştir. Buna göre şehir ve köyde yaşamaya göre bağlanma stilleri açısından fark mevcuttur.

Romantizm ve Eş Seçimi alt boyutlarındansadece tam güvende şehir merkezinde yaşayanlar diğer yerlerde yaşayanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır.

Buna ilişkin eş seçimini etkileyen bireysel ve toplumsal etmenler kişinin karar verme sürecine dahil olacaktır. Ailenin yapısındaki farklılıklar; kır ve kent ayrımı, geniş ve çekirdek aile yapısı da eş seçimi yaklaşımlarıyla ilişkilidir. Kırsal kesimde aile reisinin ve yaşlı üyelerin aile içindeki güçlü konumu gençlerin eş seçme konusunda söz sahibi olmasına olanak tanımamaktadır. Ailenin uygun gördüğü kişiler eş adayı olarak belirlenir. Geleneksel aile yapısının etkisini sürdürmesi, eş seçimi kararını verecek erkek ve kadının, toplumsal kurallardan ve kültürel yapıdan etkilenecek, bu süreçte ki davranış ve tutumlarında da belirleyici olabilmektedir (Yılmaz Çoban,2011:181). Yani şehir merkezinde yaşayan bireyler romantizm ve eş seçimi ile ilgili olarak

toplum içerisindeki erkeklerden bağımsız hareket edebilmeleri nedeniyle yüksek puan almaları mümkündür.

5.5. Öğrencilerin Aşka İlişkin Tutumları, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından Ailelerinin Gelirlerine Göre Farklılıkları

Öğrencilerin ailelerinin gelirlerine göre Aşka İlişkin Tutumları Ölçeğinin yalnızca tutkulu aşk alt boyutunda gelir durumunun artmasıyla birlikte puan artışı görülmektedir. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeğinin hiçbir alt boyutunda ailelerin gelir düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik görülmemiştir ($p>0.05$). Bunun muhtemel nedeni gelir seviyesinin artışıyla birlikte eğitim ve kültür seviyesindeki değişim, yani otoriter olmayan ve demokratik davranışların yoğun olmasıdır. Daha önce tutkulu aşkı tanımlarken belirtildiği gibi bu aşk tutumunu yaşayan kişilerin idealize ettikleri bir partnere karşı tahakkümcü ve talepkar olmayan bir şekilde hareket edebilmeleri onların kültürel olarak daha açık ve hoş görülmesi olduğunu göstermektedir.

Aşk toplumdan topluma, toplum içerisindeki sınıflar arasında veya etnik gruplar arasında değişebilen evrensel psikolojik bir olgudur. Toplumsal sistemlerdeki farklılıklar farklı aşk türlerini oluşturur. Aşkın melankolik, tutkulu, hoppa, cinsellik içeren veya içermeyen şeklinde birçok çeşiti vardır. Aşka dair toplumsal değerler olumlu veya olumsuz olarak değişebilir, kültürel kabul düzeyleri kişilerin aşka dair beklenti, deneyim, tutum ve davranışları üzerinde etkili olabilir. Geçmiş tarihi süreçler ve günümüz toplumları göz önüne alındığında bu durum açıkça görülebilmektedir (Akt: Ercan, 2008: 4). Bu açıdan gelir seviyesine göre farklı aşk türlerinin yoğun olarak görülebilmesi olağandır.

Romantizm ve Eş Seçimi alt boyutlarından beraber yaşama ve idealleştirmeden alınan puanlar gelir durumunun artmasıyla birlikte artış göstermiştir. Gelir durumunun artışıyla birlikte maddi olanakların partnerlerin beraber yaşama durumuna etki ettiği görülmektedir. Yine gelir durumunun artışıyla beraber sosyokültürel açıdan daha çok imkan bulan bireylerin partnerlerine ilişkinde düşüncelerini daha zengin idealize etmeleri mümkündür. Buss ve vd., (2001), kültürel değişimlerin eş seçimine etkisini

incelemek için 57 yıl boyunca, ABD'nin farklı bölgelerinden katılımcılarla çalışmışlardır. 1939, 1956, 1977, 1984 - 1985 ve 1996 yıllarında toplanan veriler aynı ölçek kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; kadınların ve erkeklerin, fiziksel çekiciliğe verdiği önem artmıştır. Maddi olanaklara verilen önem, her iki cinsiyet için artmıştır. Yaptığımız araştırma sonucunda da ailelerin gelir seviyesi romantizm ve eş seçimi alt boyutlarından beraber yaşama ve idealleştirmede etkili olduğu görülmektedir.

5.6. Öğrencilerin Aşka İlişkin Tutumları, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından Ailelerinin Tutumlarına Göre Farklılıkları

Öğrencilerin ailelerinin tutumlarına göre Erişkin Bağlanma Biçimleri ile Romantizm ve Eş Seçimi alt boyutlarından hiç biri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır ($p>0.05$). Aşka İlişkin Tutumları Ölçeğinin yalnızca sahiplenici aşk alt boyutunda koruyucu aile tutumu ile baskıcı ve otoriter aile tutumuna sahip olan öğrenciler demokratik aile tutumuna sahip öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha fazla puan almışlardır ($p<0.05$). Bu durumun ortaya çıkmasında koruyucu ve otoriter ailelerde katı ve kısıtlayıcı, kontrolcü davranış biçimlerinin görülmesinin sahiplenici aşk boyutundada kıskançlık ve saplantı yada yoğun duygusallık şeklinde karakterize durumlarla ortaya çıkması mümkündür.

Kıskançlık, güvensizlik, takıntılı ayrıca patolojik öğelerinin bulunduğu bir aşk türüdür, sahiplenici aşk (Mania). Saplenici aşkı yaşayan bireyler ilişkilerinde güvensizlik ve partnerlerini kaybetme korkusunu yaşamaya meyillidirler. Sorunlu ilişkiler yaşasalar bile ilişkiyi bitiremezler ve genelde bu ilişkileri bitiren taraf eşleri olur. Başkaca, terk edilme ve ayrılığın oluşturduğu olumsuz etkiden uzun süre çıkamazlar ve ilişkilerini yaşarken ve ilişkinin bitimiyle birlikte acıyı hissetmekten hoşlanırlar (Büyükşahin, 2004: 6).

Özer ve Tezer (2008: 20) tarafından yapılan çalışmada dikkat çeken aşkla ilgili tutumların (oyun gibi aşk, özgeci aşk, mantıklı aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, sahiplenici aşk) duyguların olumlu ve olumsuz olmasına göre yordayıcılığı araştırılmıştır. Bunun için, Orta Doğu Üniversitesinin farklı

fakültelerinde lisansüstü eğitim almakta olan 133 öğrenciye (63 erkek ve 70 kadın) AİTÖ uygulanmıştır. Özgeci ve sahiplenici aşk şekillerinin olumsuz duyguya ilişkin, tutkulu aşk şeklinin ise olumlu ve olumsuz olarak anlamlı düzeyde yordayıcı oldukları görülmüştür.

Bu açıdanda bakıldığında koruyucu ve otoriter aile tutumları ile sahiplenici aşk tutumlarının olumsuz duygu içerikli olmaları açısından, demokratik aile tutumlarına göre anlamlı düzeyde ilişkisel olarak yüksek puan aldıkları görülmektedir.

5.7. Öğrencilerin Aşka İlişkin Tutumları, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından Daha Önce Duygusal İlişki Yaşama Durumlarına Göre Farklılıkları

5.7.1. Öğrencilerin Aşka İlişkin Tutumlarda Daha Önce Duygusal İlişki Yaşama Durumlarına Göre Farklılıkları

Sunulan çalışmada, AİTÖ yer alan yalnızca tutkulu aşk alt boyutundan daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin yaşamayanlara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları görülmektedir ($p < 0.05$). Bunun muhtemel nedeni yaşam deneyimleri açısından aşkı yaşayan öğrencilerin aşkı yaşamayan öğrencilere göre daha idealize bir ilişkiyi ve partneri hayal etmeleridir.

Hatfield ve Walster tutkulu aşkı ilişkide olduğu kişi ile bütün olabilmek için hissedilen yoğun bir istek olarak tanımlamıştır. Bu aşk türü karşılıklı yaşandığında haz ve bütünleşme duyguları ile ilişkilidir. Kişi ilişkide karşılık görmediğinde ise kıskançlık, kaygı, umutsuzluk, boşluk, acı ve umutsuzluk duygularına kapılabilir. Yani tutkulu aşkta derin bir psikolojik uyarılma durumu söz konusudur. (Akt: Curun, 2004: 116).

5.7.2. Öğrencilerin Bağlanma Biçimlerinde Daha Önce Duygusal İlişki Yaşama Durumlarına Göre Farklılıkları

Daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin, Bağlanma Biçimleri Ölçeğinin güvenli alt boyutundan daha önce duygusal ilişki yaşamayanlara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur

($p<0.05$). Bunun muhtemel nedeni daha önce ebeveyni ile bağlanma sürecini sağlıklı sürdürmüş olan bireylerin duygusal açıdanda partnerleri ile duygusal süreçlere daha kolay adapte olabilmesidir.

Bağlanmanın, bireyin gelişim sürecinde mühim bir yeri bulunmaktadır. Bağlanma şekli, hayatın ilk yıllarında belirlenen ve bu doğrultuda devamlılık gösteren, bebeğin diğer bireylerle iletişim kurma örüntüsüdür. Bağlanma kuramı, bireyin kendisi için mühim olan diğer bireylerle kuvvetli duygusal bağlar kurma isteğinin sebebini açıklamaktadır (Türen, 2014: 3).

5.7.3. Öğrencilerin Romantizm ve Eş Seçimlerinin Daha Önce Duygusal İlişki Yaşama Durumlarına Göre Farklılıkları

Sunulan çalışmadan elde edilen veriler; daha önce duygusal ilişki yaşayanların Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinden aldıkları toplam puan daha önce duygusal ilişki yaşamayanlardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca, beraber yaşama ve idealleştirme alt boyutlarından alınan puanlarda daha önce duygusal ilişki yaşamayanlardan daha yüksektir ($p<0.05$). Yalnız ve tek doğru alt boyutunda ise daha önce duygusal ilişki yaşamayanların daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bunun muhtemel nedeni daha önce duygusal ilişki yaşayan bireylerin partnerleri ile ilişkilerini kurma ve sürdürme becerilerinin ilişki yaşamayanlara göre daha fazla olması ve daha önceki ilişkilerinde elde ettikleri deneyimlerle kendilerini tamamlayacağına inandıkları eşleri idealize etme konusunda daha tecrübeli olmalarıdır.

Eşler, birbirlerinin gereksinimlerini tamamlamakta ve eş seçiminde tamamlayıcı nitelikler tercih edilmektedir. Eşlerin karşılıklı olarak gereksinimlerinin, doyurulması için birbirine benzeyen ve birbirini tamamlayan özelliklerinin olması gereklidir. Bazı gereksinimler kadınlar için, bazıları da erkekler için daha önemlidir. Benzer ve tamamlayıcı gereksinimler, kişilerin birbirinden hoşlanmasına neden olmaktadır (Özgüven, 2014: 33). İlk başta çekicilik önemlidir. Kişi eş adayının, ilk olarak sosyal özelliklerini, ikinci olarak değerlerini ve son olarak da ihtiyaçlarını karşılama düzeyini süzgeçten geçirmektedir (Nazlı, 2014: 390). Bu açıdan

bakıldığında daha önce duygusal ilişki yaşayan bireyler romantizm ve eş seçiminde yaşantısal deneyimlerinden faydalanmaktadırlar.

5.8. Öğrencilerin Aşka İlişkin Tutumları, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Açısından İlişki Sürelerine Göre Farklılıkları

5.8.1. Öğrencilerin Aşka İlişkin Tutumlarda İlişki Sürelerine Göre Farklılıkları

Yapılan değerlendirme sonucunda AİTÖ yer alan tutkulu aşk ve oyun gibi aşk alt boyutlarından 1 yıldan daha az süre ilişki yaşayanların 1 yıldan daha uzun ilişki yaşayanlardan anlamlı olarak daha düşük puan aldıkları görülmüştür ($p<0.05$). Bunun muhtemel nedeni oyun gibi aşkta bireyin ciddi süreçler yaşanma durumunda haz durumunun azalacağı korkusu ile ilişkiyi bitirme isteğinin olması ve yine tutkulu aşkta da sürecin uzaması ile birlikte ilişkinin başlarındaki o tutku ve heyecanın azalması gösterilebilir.

Bir sosyolog olan Lee (1973, 1988) tutkulu aşk ve oyun gibi aşkı şu şekilde açıklamıştır; tutkulu aşk, isminden de anlaşılacağı gibi yoğun duyguların ve cinsel çekiciliğin ön planda olduğu bir aşk türüdür. Sevecenlik, iletişime açıklık, ilişkide güvende olma, ilişkiye güvenle bağlanma bu aşk türünün diğer özellikleridir. Oyun gibi aşkta birey aşkı bir oyun gibi görmekte ve bu oyundan mümkün olduğu kadar haz almayı ve oyunu kazanmayı amaçlamaktadır. Bu aşk türünde cinsellik ve eğlence ön planda olup, duygusallık ve bağlayıcılık ikinci planda kalmaktadır. Ciddiye doğru gittiği ya da sıkıcı olmaya başlandığı hissedildiğinde ilişki sona erdirilir.

5.8.2. Öğrencilerin Bağlanma Biçimlerinde İlişki Sürelerine Göre Farklılıkları

Bağlanma Biçimleri Ölçeğinin kaçınan alt boyutundan 1 yıldan daha az ilişki yaşayanların 3 yıldan daha fazla ilişki yaşayanlara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları, kaygılı alt boyutundan ise 1 yıldan daha az ilişki yaşayanların 1 yıldan daha uzun ilişki yaşayanlara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları görülmektedir ($p<0.05$). Bunun muhtemel nedeni

kaçıngan bağlanma sürecini daha önce deneyimlemiş olan bireyin ilişkisel ihtiyaçlarının karşılanması durumunda ilişkiyi devam ettirme isteğinin olmasıdır. Yine kaygılı bağlanma sürecini deneyimlemiş bireyin ilişkinin ilk yılında kaygısını azaltma ve bağlanma konusunda endişe ve korkularını atlatmaya çalışmakta ve bu süreci atlatma durumunda ilişkiyi 1 yıldan uzun süre devam ettirmektedirler.

Bağlanma kuramında, anne babanın davranışları ve etkileşim şekli sonraki yıllarda yakın ilişkilerde inanç, tutum ve beklentilere yön veren “içseş çalışma modelinin” içeriğini belirler. Bu kurama göre ebeveyn çocuk etkileşiminde biliş modelinin iki asıl şeması, birbirini tamamlayıcı ve doğrulayıcı şekilde gelişir. “Değerli ben” ve “güvenilir o”. Bu şemalar yakın ilişkilerde deneyimlenen mesafeyi koruma, bağlanma kaygısı ve kaçınma davranışı ile bağlantılıdır (Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011: 321).

5.8.3. Öğrencilerin Romantizm ve Eş Seçimlerininİlişki Sürelerine Göre Farklılıkları

Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin sadece idealleştirme alt boyutundan 3 yıldan daha fazla ilişki yaşayanların 1 yıldan daha az ilişki yaşayanlara oranla anlamlı derecede daha az puan aldıkları bulunmuştur ($p<0.05$). Bunun muhtemel nedeni ilişki sürecinin uzamasıyla birlikte partnerlerin birbirlerini tanımaları ve düşünsel olarak idealize edecekleri partner yerine partneri kabullenmeyi tercih etmeleridir.

Priest ve diğerleri (2009) üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, ilişkilerde yaşanan sorunlar ile eş seçimini sınırlandırıcı inançlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulguları, ilişkilerinde ayrılık yaşayan ve yaşamayanlar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrılık tecrübesi olan bireyler, eş seçimi mitlerini daha az devam ettirmişlerdir. Ayrılık yaşayan bireyler, sevgi yeterlidir, mükemmel ben, mükemmel partner ve yalnızca tek doğru bir kişi vardır inançlarına daha fazla sahiptirler. Birden çok ayrılık yaşayan bireylerin, sevginin tek başına yeterli olacağı ve zıt özelliklerin tamamlayıcı olacağına yönelik inançlarının daha az olduğu tespit edilmiştir. Kadınlar, çaba gösterme

boyutunda erkeklere oranla daha yüksek puanlar almışlardır. Evli veya nişanlı olan bireylerin, bekar bireylere oranla, eş seçiminin kolay olacağı ve sevginin yeterli olacağı inançlarının daha az olduğu gözlenmiştir. Araştırma sonuçları; ayrılık tecrübesi yaşayan kişilerin, eş seçimine yönelik gerçekçi olmayan inançları daha az devam ettirdikleri yönündedir.

5.9.Öğrencilerin cinsiyet, yaş, ilişki yaşama durumu, AİTÖ ve Erişkin Bağlanma Biçimleri ile Romantizm ve Eş Seçimi Tutumlarının Yordanması

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin ilişki yaşama durumları, oyun gibi aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk puanlarının beraber yaşama alt boyutundan aldıkları puanları anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($p<0,05$). Öğrencileri daha önce romantik ilişki yaşamamış olması durumu beraber yaşama puanlarını azaltmaktadır. Öğrencilerin oyun gibi aşk puanlarının 1 birim artması beraber yaşama puanlarını 0,44 birim, özgeci aşk puanlarının 1 birim artması ise 0,23 birim artırmaktadır. Öğrencilerin mantıklı aşk puanlarında meydana gelecek 1 birim artış, beraber yaşama puanlarını 0,25 birim, sahiplenici aşk puanlarında meydana gelecek artış ise 0,32 birim azaltmaktadır. Bunun muhtemel nedeni; daha önce yaşadıkları romantik deneyimler beraber yaşamaya etki ederken burada güven, ilişkiyi sürdürme becerisi, partnerle iletişim gibi konularda daha önceki deneyimlerin etkili olduğu görülmektedir. Özteke'nin (2015), romantik ilişki yaşayan bireylerin bağlanma stilleri, eş seçiminde sınırlandırıcı inançları ve beden imgesi baş etme stratejilerinin romantik mükemmeliyetçiliklerini yordayıp yordamadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiği çalışmaya, 12 aydan uzun süreli romantik ilişkisi olan 404 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile aşk yeterli ve tam güven sınırlandırıcı inançları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmakta, zıt kutuplar inancı arasında ise olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Romantik mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından partnere yönelik mükemmeliyetçilik ile çaba göstermeme ve idealleştirme sınırlandırıcı

inançları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilirken, aşk yeterli boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin ilişki yaşama durumunun yalnız ve tek doğru alt boyutundan aldıkları puanları 1,12 birim artırdığı, oyun gibi aşk puanlarının 1 birim artmasının yalnız ve tek doğru puanlarını 0,12 birim azalttığı, kaçınan bağlanma puanlarının 1 birim artmasının ise yalnız ve tek doğru puanlarını 0,11 birim artırdığı saptanmıştır($p<0,05$). Bunun muhtemel nedeni oyun gibi aşkın uzun vadeli planların yapılması ve karşılıklı vaatlerden kaçınarak ilişkinin derecesini dikkatlice kontrol eden çiftlerin yaşadığı aşk türü olmasının, bunda aynı zamanda yalnız ve tek doğru açısından ters bir durum olması etkilidir. Çünkü oyun gibi aşkta bağlılık sınırlıdır. Kaçınan bağlanma stilinde artırmasının sebebi ise kişilerin güven duygusu konusunda tereddüt yaşamalarının farklı ilişkilere kolay başlayamaması ve yaşadıkları ilişkiye ilişkin yalnız ve tek doğru olduğuna dair inancı besleme gayretlerinin etkisi olabilir. Çiftlerin aşk tutumları Lee'nin çok boyutlu aşk biçimlerine göre Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004: 60) araştırılmıştır. Çiftlerin mutlu olma açısından tutkulu aşk ve özgeci aşk biçimleri pozitif, oyun gibi aşk açısından negatif yönde ilişkili oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin tutkulu aşk ve özgeci aşk puanlarının aşk yeterli alt boyutundan aldıkları puanları anlamlı düzeyde yordadığı ve tutkulu aşk ve özgeci aşk puanlarındaki 1 birimlik artışın aşk yeterli puanlarını 0,20 birim artırdığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bunun muhtemel nedeni özgeci aşkın karşılık beklemeden verilen bir aşk türü olması, tutkulu aşkında yine karşıdaki insanı mutlu etmek için çalışma açısından partnere karşı olumlu düşünce ağırlıklı olmasının etkisi vardır. Buda aşka dair yeterlilik düşüncesini desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin erkek olma durumunun çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanları 1,40 birim azalttığı, tutkulu aşk alt boyutundan aldıkları puanlarda meydana gelecek 1 birim artışın çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanları 0,13 birim azalttığı ve kaçınan bağlanma puanlarının 1 birim artmasının çaba gösterme alt boyutundan aldıkları puanları 0,10 birim artırdığı görülmüştür ($p<0,05$). Daha önce yapılan çalışmalarda Priest ve diğerleri (2009) kadınların çaba gösterme boyutunda

erkeklere oranla daha yüksek puanlar aldıklarını bulmuştur. Bu açıdan cinsiyet farklılığının çaba göstermeye etkisi daha önceki çalışmalarla örtüşmektedir. Tutkulu aşk açınsındansa bireyin bu aşk türünde aşkı yeterli ve içten yaşadığı inancının yoğun olması karşı tarafa dair çaba beklentisinin artmasıyla bu düşüncedeki sarsılmanın olabilme olasılığının etkisi olabilir.

Öğrencilerin cinsiyet, tutkulu aşk ve özgeci aşk puanlarının idealleştirme alt boyutundan aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmış olup, erkek olma durumu idealleştirme puanlarını 1,09 birim azaltmaktadır. Öğrencilerin tutkulu aşk puanlarının 1 birim artması idealleştirme puanlarını 0,10 birim, özgeci aşk puanlarının 1 birim artması ise 0,09 birim artırmaktadır ($p < 0,05$). Bunun muhtemel nedeni Tutkulu aşk ve özgeci aşkta beklenti ve kabullenme düzeyinde olumlu yönde olan bireysel tutumların partnere karşı olumlu düşünceleri desteklemesi ve idealleştirme açısından buna yansımasıdır. İdealleştirme alt boyutunda ise daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında buradada kadın ve erkek açısından idealleştiremede anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Cobb ve diğerleri (2003), eş seçimine ilişkin mitlerle ilgi çalışmalarında, Larson (1992)'un eş seçimini sınırlandırıcı 9 inancını temel alarak, 32 maddelik, "Romantik İlişkiler Ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği"ni, geliştirmişlerdir. Ölçek hiç evlenmemiş, bekar öğrencilere uygulanmıştır. Eş seçimine yönelik tutumlar, 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin toplam puanlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Alt boyutlarına göz atıldığında "tam güven", "idealleştirme" ve "yalnız ve tek doğru" alt boyutlarında kadınlar açısından anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin kaçınan bağlanma puanlarının RESTÖ bulunan zıt kutuplar alt boyutundan aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı ve kaçınan bağlanma puanlarının 1 birim artmasının zıt kutuplar alt boyutundan aldıkları puanları 0,08 birim arttırdığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Bunun muhtemel nedeni ise kaçınan bağlanmada narsistik kişilik özelliklerinin ön plana çıkaran bir duygu düşüncenin olmasının zıt kutuplarda bulunan bireylerle ilişki kurma ve sürdürmede benliğini tatmin etme konusunda içsel duygu ve düşüncelerinin ağırlık kazanmasıdır.

Kaçınan (avoidant) bağ stilinde bebekler annelerinden ayrılırken bundan çok etkilenir görünmemekte, bir araya geldiklerinde de anneleriyle ne fiziksel, ne de duygusal bir bağ kurmak için çaba göstermemekte, genellikle etraflarındaki oyuncaklarla ilgilenmektedirler. Narsistik kişiliklerin gelişmesine neden olan durumun bu bağlanma stili olduğu düşünülmektedir. Bebekler adeta “ben sana ihtiyaç duymuyorum, işimi kendim yaparım” der gibi davranmaktadırlar (Öztürk, 2010:2; Oral, 2006: 3).

6. BÖLÜM

SONUÇ

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara, bu sonuçlara ilişkin tartışmalara ve elde edilen bulgular çerçevesinde getirilen çeşitli önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Bu kısımda, araştırmanın amaçlarına göre yapılan uygulamalar sonucunda elde edilen yargılara yer verilmiştir.

Bu çalışmada Aşka İlişkin Tutumların cinsiyetlere göre değerlendirmesinde, tutumlarda ilişkisel anlamda farklılık saptanmıştır. Oyun gibi aşk ve özgeci aşkın erkek öğrencilerde kadın öğrencilere göredaha fazla ilişkili olduğu, mantıklı aşk boyutunda ise kadın öğrenciler erkek öğrencilerden daha yüksek ilişkili olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışmada Bağlanma Biçimlerine göre kaçınan bağlanma biçiminde erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha fazla ilişkili olduğu, diğer alt boyutlarda ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu çalışmada öğrencilerin cinsiyetlerine göre Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları arasında beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, çaba gösterme açısından farklı ilişki bulunmuştur. Romantizm ve Eş Seçimi Tutumlarından beraber yaşama alt boyutunda erkek öğrencilerin, yalnız ve tek doğru, çaba gösterme alt boyutlarında kadın öğrencilerin diğer cinsiyete göre yüksek ilişkili olduğu saptanmıştır.

Aşk yeterli, idealleştirme, zıt kutuplar, tam güven gibi alt boyutlarda cinsiyetlere göre ilişki açısından bir fark bulunmamıştır.

Bu araştırmada yaş gruplarına göre Aşka İlişkin Tutumlar, Erişkin Bağlanma Biçimleri ile Romantizm ve Eş Seçimi alt boyutlarının hiç birinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bu alışmada Aşka İlişkin Tutumlarda sınıf düzeyine göre ilişkisel açıdan farklılık saptanmıştır. Tutkulu aşk alt boyutunda dördüncü sınıf  ğrencilerinin, özgeci aşk alt boyutunda ise ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri arasında üçüncü sınıf öğrencilerin üçüncü sınıf öğrencilerin daha fazla anlamlılışkili olduğu saptanmıştır.

Bu alışmada Bağlanma Biçimleri açısından alt boyutların hiç birinde sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Sunulan alışmada Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları açısından beraber yaşama ve aşk yeterli boyutlarında belirli sınıflarda ilişkisel farklılık saptanmıştır. Beraber yaşama ve aşk yeterli boyutlarında açısından dördüncü sınıf öğrencileri ikinci sınıf öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha ilişkili olduğu saptanmıştır.

En uzun süre ikamet edilen yere göre  ğrencilerin Aşka İlişkin Tutumlarında hiçbir anlamlı bir fark görülmezken, Erişkin Bağlanma Biçimleri açısından yalnızca Kaygılı boyutunda şehir merkezinde yaşayanların diğer yerlerde yaşayanlara göre anlamlı düzeyde daha fazla ilişkili olduğu bulunmuştur. En uzun süre ikamet edilen yere göre Romantizm ve Eş Seçiminde türlerinden sadece tam güvende şehir merkezinde yaşayanların diğer yerlerde yaşayanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek ilişkili olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin ailelerinin gelirlerine göre Aşka İlişkin Tutum eşitlerinde yalnızca tutkulu aşk açısından gelir durumunun artmasıyla birlikte ilişki artışı olduğu görülmektedir. Erişkin Bağlanma Biçimleri türlerinin hiçbirinde ailelerin gelir düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik görülmemiştir.

Öğrencilerin ailelerinin tutumlarına göre Erişkin Bağlanma Biçimleri ile Romantizm ve Eş Seçimi türleri arasında anlamlı bir bağ bulunmamıştır. Aşka İlişkin Tutumu eşitlerinde yalnızca sahiplenici aşk açısından koruyucu aile tutumu ile baskıcı ve otoriter aile tutumuna sahip olan öğrencilerin, demokratik aile tutumuna sahip öğrencilere göre daha fazla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmada, Aşka İlişkin Tutum türlerinden yalnızca tutkulu aşka ilişkin, daha önce duygusal ilişki yaşayan öğrencilerin yaşamayanlara kıyasla daha fazla ilişkili oldukları saptanmıştır.

Daha önce duygusal ilişki yaşayan  ğrencilerin, Bağlanma Biçimlerinde güvenli alt boyutundan daha önce duygusal ilişki yaşamayanlara kıyasla daha fazla anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yaptığımız çalışmadan elde edilen veriler; daha önce duygusal ilişki yaşayanların daha önce duygusal ilişki yaşamayanlara göre Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları açısından daha fazla ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, beraber yaşama ve idealleştirme boyutlarına bakıldığında da daha önce duygusal ilişki yaşayanlardan daha fazla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada sonucunda tutkulu aşk ve oyun gibi aşk türlerinde 1 yıldan daha az süre ilişki yaşayanların 1 yıldan daha uzun ilişki yaşayanlardan daha az ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bağlanma Biçimlerinden kaçıngan alt boyutunda 1 yıldan daha az ilişki yaşayanların 3 yıldan daha fazla ilişki yaşayanlara kıyasla daha fazla ilişkili olduğu, kaygılı alt boyutunda ise 1 yıldan daha az ilişki yaşayanların 1 yıldan daha uzun ilişki yaşayanlara göre daha fazla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları açısından sadece idealleştirme boyutunda 3 yıldan daha fazla ilişki yaşayanların 1 yıldan daha az ilişki yaşayanlara oranla negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin yaş, özgeci aşk ve kaçıngan bağlanma stili açısından Romantizm ve Eş Seçiminde etkili olduğuna dair ilişkisel anlamlılık saptanmıştır.

6.2.  neriler

Araştırmanın bu kısmında; araştırma bulguları çerçevesinde ortaya konulan çeşitli önerilere yer verilmiştir.

1. Aşk insanlığın edebiyatta ve müzikte sıklıkla konu ettiği ve bazı istisnai durumlar dışında hayatın bir safhasında kişinin günlük yaşamında önemli seviyede yer kaplayan bir husustur. Bilhassa yoğunluğu çok fazla hissiyat

bulunması nedeniyle kişinin ruhsal sağılığında türlü etkileri bulunan aşk ile ilgili Türkiye’de yeteri düzeyde akademik araştırma yoktur. Bilhassa psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji alanında aşk, bağlanma biçimleri ve eş seçimi ile bağlantılı hususlarda çok daha akademik araştırma gerçekleştirilmesinin öneminin bulunduğu düşünölmektedir.

2. Aşk, bağlanma biçimleri ve eş seçimi kişinin özel hayatında gerçekleşen olgulardır ve ne derece tanım yapılmaya uğraşılsa da kişinin özeliştir. Bu nedenle Aşk, bağlanma biçimleri ve eş seçimi konularında daha ayrıntılı bilgilere erişebilmek açısından nicel araştırmaları nitel çalışmalarla desteklemenin zorunlu bulunduğu ileri sürölebilir.

3. Aşkın bazı tutumları, bağlanma biçimleri ve eş seçimi ve kişilerin bu konuları algılama şekillerinde bazı ruhsal problemleri de ilişkisinde ortaya koymaktadır. Bu aşamalarda görölen olumsuz hallerde ise kişiler problemlerini çözüme ulaştırmak açısından tekrar aynı yöntemlere müracaat ederek yeni aşklar yaşamaya çalışmakta, bağlanma biçimlerinden vazgeçebilme ya da eş seçimini değıştirebilmekte ve aynı problemler yeniden yaşanmaktadır. Fakat bireyler bu tip problemlerinde genellikle psikolojik destek almaya yanaşmamakta ya da bunun yöntemlerini ve faydalarını bilmemektedir. Bu hususlarda kişilere bilgi verici araştırmaların yapılması zorunludur.

4. Aşk ve aşkı yaşanma biçimi, bağlanma biçimleri ve eş seçimi kişilerde genellikle negatif durumlar ortaya koymamakta kişinin toplumsal hayattaki zorlukları aşmasında ve hayatı daha tatmin edici sürdürmesi gibi taraflarda da pozitif etkileri bulunmaktadır. Bu tarafıyla olumlu psikoloji sahasında çalışan kişilerin aşk ve aşkı yaşanma biçimi, bağlanma biçimleri konularında daha çok çalışmalarının konuların iyi alınmasında etkisinin bulunacağı düşünölmektedir.

5. Bağlanma biçimleri, aşkın yaşanma biçimi ve eş seçimi ile ilgili gerçekleştirilen incelemelerin homojen örneklemelerde gerçekleştirildiğı izlenmektedir. Halbuki güçlü araştırmaların ortaya konulabilmesi açısından daha heterojen örneklemde gerçekleştirilecek araştırmalara da imkan tanınmasının alana zenginlik katacağı düşünölmektedir.

6. Sağlıksız yaşanan aşk biçimi, bağlanma biçimleri ve eş seçimi durumlarında genellikle ilk önce psikiyatrıstlere başvurulmakta ve yalnızca ilaç almanın çözüm olduğu düşünölmektedir. Fakat söz konusu durumlarda da kişinin algılama biçimleri çok önemlidir. Bu nedenle psikiyatrıstler kendilerine müracaat eden bireyleri ayrıca psikolojik destek almaları yönündeyönlendirme yaparlrler.

7. Bağlanma biçimlerinin üniversite öncesi dönemlerde saptanması açısından araştırma çeşitliliğini artırmak, bağlanma biçimlerinin kişiler arası ilişkilere etkilerinde bunu psikolojik yardım süreçleri için kullanmak amacıyla, bireysel farkındalık oluşturmak için envanter geliştirilmesi ve rehberlik yapılması, aynı zamanda özellikle cinsel kimliğin oluştuğu yaşlarda karşı cinsle ilişki kurma ve sürdürme becerini edindirmek için ruh sağlığını destekleyici okul içi uygulamalı rehberlik çalışmalarının yapılmasının faydalı olacağı düşünölmektedir.

8. Üniversite dönemi genç yetişkinlerin hem yeni geldikleri ortama alışma, hem dönemin gereği olarak duygusal konularla ilgilenme, bağlanma biçimleri ve eş seçimi hem de kariyerlerini şekillendirmek gibi oldukça zorlayıcı gelişim görevlerini içermektedir. Bu bağlamda, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik birimlerinin güçlendirilmelerinin onların bu süreçleri daha sağlıklı atlatmalarına yardımcı olacağı bilinmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth MDS, Blehar MC, Waters E, S. W. (1978). Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Akın, Ü., Akın, A., & Abacı, R. (2007). Öz-duyarlık ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 1-10.
- Akın, A. (2008a). Self-compassion and achievement goals: A structural equation modeling approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 31, 1–15.
- Akın, A. (2008b). Scales of Psychological well-being: A study of validity and reliability. *Educational Science: Theory & Practice*, 8(3), 721–750.
- Akın, A. (2010a). Self-compassion and interpersonal cognitive distortions. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 1-9.
- Akın, A. (2010b). Self-compassion and loneliness. *International Online Journal of Educational Sciences (IOJES)*, 2(3), 702-718.
- Akın, A., Kayış, A. R., & Satıcı, S. A. (2011). Self-compassion and social sport. Paper presented at the International Conference on New Trends in Education and Their Implications (ICONTE-2011), April, 27-29, Antalya, Turkey.
- Akın, A. (2012). Self-compassion and automatic thoughts. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 1-10.
- Akman, S. (2004). Stresin Nedenleri Ve Açıklayıcı Kuramlar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34-35, 40-55.
- Aktaş Mavili A. (2004). Bir Kamu Kuruluşunun Üst Düzey Yöneticilerinin İş Stresi ve Kişilik Özellikleri, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(4): 25–42.
- Allen JP, Moore C, Kuperminc G, Bell K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child Dev.* 69(1):1406-19.

- Altıntaş E. (2003). Stres yönetimi, 1. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları
- Altuğ Yİ, Susur A, Keskin S, Balcı Y, Seber G. (2006). Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesinde çalışan hekimlerde tükenmişlik düzeyleri, *Osmangazi Tıp Dergisi*, 28(2): 91–101.
- Ard NC (2000). Prenatal and postnatal attachment in adolescent mothers, *J Child Fam Nurs*, 3 (5):313-25.
- Atalay, D. (2004). Aşkın kaynağı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32, 108-110.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R.C., ve diğerleri. (1999). Psikolojiye giriş. Ankara Arkadaş Yayınları
- Aydın KB. (2006). Stresle başa çıkma, 1. Basım, Ankara: Nobel Yayınları.
- Bach, G. R., & Deutsh, R. M. (1973). Intimacy. In M.E. Laswell and T.E Laswell (Eds.). Love marriage, family: a developmental approach, illinois: Scott, Fonesman
- Baucom, D. H., Epstein, N., Sayers, S. ve Sher, G. (2002). The role of cognition in marital relationships: Definitional, methodological and conceptual issues. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57, 31–38.
- Bahçecik N. ve Kavaklı A. (1993). Çocuk İstismarı ve İhmalini Hazırlayan Nedenler. *Hemşirelik Bülteni*, 7 (28): 33.
- Bal Ö, Özgür G, Gümüş BA. (2006). Obez bireylerin stresle başa çıkma yöntemleri, *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3): 23-27.
- Balcı S. Ve Savaşer S. (1998). Annelerin Bebeklerini Algılama Durumu, VI. Ulusal Hemşirelik Kongre Kitabı, GATA Hemşirelik Yüksekokulu, Ankara, 215-221.
- Balcı A. (2000). Öğretim elemanlarının iş stresi - kuram ve uygulama, 1. Basım, Ankara: Nobel Yayınları.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2004). Stres ve Başa Çıkma Yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baltaş A, Baltaş Z. (2006). Stres ve başa çıkma yolları, 23. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Baltaş Z. (2006). Verimli İş Hayatının Sırrı: Stres, 3. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baltaş Z. (2007). Sağlık Psikolojisi, 3. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi,
- Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (2012). Stres ve başa çıkma yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Bartholomew K, Horowitz LM. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *J Pers Soc Psychol*, 61(12):226-244.
- Başbakkal Z. (1999). Babaların Bebek Bakımındaki Rolü. Yayınlanmamış Özgün Çalışma. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu. İzmir.
- Baum, N., Weidberg, Z., Osher, Y., & Kohelet, D. (2012). No Longer Pregnant, Not Yet a Mother Giving Birth Prematurely to a Very Low Birth Weight Baby. *Qualitative health research*, 22(5), 595-606.
- Belsky J. (2002). Developmental origins of attachment styles. *Attach Hum Dev*. 4:166-170.
- Beigel, H.G. (1951). Romantic love. *American Sociological Review*, 16 (3), 326-334.
- Berscheid, E., & Walster, E. (1974). A little bit about love. In Huston, T. (Ed.), *Foundations of interpersonal attraction*. New York: Academic Press.
- Bersheid, E., Walster, E. H. (1978). *Interpersonal Attraction*, 2.ed. Canada: Addison Wesley Publishing Comp. Inc.
- Berscheid, E. and Meyers, S.A. (1996). A social categorical approach to a question about love. *Personal Relationships*, 3, 19-43.
- Blatt, S. J. (1974). Levels of object representation in anaclitic and introjective depression. *Psychoanalytic Study of the Child*, 29, 107-157.
- Borghini, A., Pierrehumbert, B., Miljkovitch, R., Muller-Nix, C., Forcada-Guex, M., & Ansermet, F. (2006). Mother's attachment representations of their premature infant at 6 and 18 months after birth. *Infant mental health journal*, 27(5), 494- 508.

- Bowlby, J., Fry, M., & Ainsworth, M. D. S. (1953). Child care and the growth of love. Penguin (Non Classics).
- Bowlby J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *Int J Psychoanal*, 39 (2): 350-373.
- Bowlby J (1965). Child Care and The Growth of Love, New York: Penguin Books.
- Bowlby J. (1969). Attachment and loss (1st Ed). London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss, vol. II: Separation: Basic Books.
- Bowlby J. (1979). The making and breaking of affectional bonds. London: Tavistock Publications.
- Bowlby J. (1998). Attachment and loss, vol. II. separation, anxiety and anger. London: Vintage Publishing, United Kingdom.
- Büyükşahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2004). Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54), 59-72.
- Büyükşahin, A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım: yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı değişkenler yönünden incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Clark, M.S., & Mills, J. S. (1979). Interpersonal attraction inexchange and communal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 12-24.
- Coutts, R. L. (1973). Love and intimacy: a psychological approach. San Ramon, California, 1973.
- Curun, F. (2004). Tutkulu ve arkadaşça aşk. *Türk Psikoloji Dergisi*, (32),116-120.
- Çok, F.,(1993) "Gelişim Psikolojisi, Kuramlar, Yöntemler ve Yaşamın İlk Yılları", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(2),ss.641-670

- Dainton, M. (2000). Maintenance Behaviors, Expectations for Maintenance, and Satisfaction: Linking Comparison Levels to Relational Maintenance Strategies. *Journal of Social and Personal Relationships*. Vol. 17. pp. 827-842. Web. <http://spr.sagepub.com/cgi/content/17/6/827>
- Doğan, A., ve Cebioğlu, S., (2011). “Beliren Yetişkinlik: Ergenlikten Yetişkinliğe Uzanan Bir Dönem” , *Türk Psikoloji Yazıları*, 14 (28),ss. 11-21
- Dion, K.K. and Dion, K.L. (1993). Gender and ethnocultural comparisons in style of Love. *Psychology of Woman*, 17, 463-473.
- Ercan, H. (2008). Genç yetişkinlerin aşk biçimleri ve benlik tipleri. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. (2nd Ed.) New York: Norton
- Freud, S. (1924). On narcissism. In J. Rivier & J. Strachy (Eds.), *collected papers of Sigmund Freud*. New York: International Psychanalytic Press.
- Freud, S. (1960). *Group psychology and the analyses of the ego*. tnas by James Strachey, New York: Bantom Books.
- Fromm, E. (1991). *Sahip olmak ya da olmak*. İstanbul: Arıtan Yayınevi
- Glasser, W. (1965). *Reality therapy*. New York: Harper, 1965.
- Goodwin, R. (1999). *Personal Relationships Across Cultures*. London: Routledge.
- Gökçe, B., (1978). “Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, ss7-21
- Hatfield, E. (1988). Passionate and companiate love. In R. J.Sternberg, M. L. Barnes (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press
- Hatfield E. and Rapson, R.L. (1996). *Love and Sex, Cross-Cultural Perspectives*. Boston: Allyn and Bacon.

- Hendrick, C., & Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 392-402.
- Hendrick, C., & Hendrick, S. (1991). Dimensions of love: Asociobiological interpretation. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 10 (2), 206-230.
- Hendrick, C. and Hendrick, S. (2002). Linking romantic love with sex: development of the perceptions of love and sex scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19 (3), 361-378.
- Kanemasa, Y., Taniguchi, J., Daibo, I. and Ishimori, M. (2004). Love Stylesand Romantic Love Experiences in Japan. *Social Behavior and Personality*, 32 (3), 265-282.
- Kanin, E.J., Davidson, K.D., & Scheck, S.R. (1970). A research note on male-female differantials in the experience of heterosexual love. *The Journal of sex Research*, 1970, 6,64-72
- Kavlak O. & Anne, Ş. A. "Babaya ait Bağlanma ve Hemşirenin Rolü", *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2007, 23(2); 183-94.
- Kirby, J. S. , Baucom, D. H. ve Peterman, M. A. (2005). An Invest igation Of Unmet Intimacy Needs In Marital Relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*. 31, 315-325.
- Knox, D.H, & Sproakowski, M. (1968). Attitudes of college students toward love. *Journal of Marriage and the Family*, November.
- Küçükparlak, İ. (2011). Sosyal Anksiyete Bozukluğu olan Olgularda Zihin Kuramı İşlevleri ve Bağlanma Biçemleri, Yayınlanmış Tıpta Uzmanlık Tezi, T.C Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Lamb M, Teti D, Bornstein M. (2002). Developmental phases: infancy. In: Lewis M Editor, *Child and adolescent psychiatry* (3th ed) Philadelphia: Lippincott Williams Wilkins.
- Lee, J. A. (1973). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*. Toronto: New Pres.

- Lee, J. A. (1977). A typology of styles of loving. *Personality and social psychology Bulletin*, 3, 173-182.
- Lee, J. A. (1988). Love-styles. In R.J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press.
- Lynch, J.J. (1977). *The broken heart the medical consequences of loneliness in America*. New York, Basic Books, 1977.
- Myers, J.E. and Shurts, W.M. (2002). Measuring Positive Emotionality: A Review of Instruments Assessing Love. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 238-254.
- Nakash-Eisikovits O, Dutra L, Westen D. (2002). Relationship between attachment patterns and personality pathology in adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 2 (41):1111-1123.
- Neto, F. (2005). Love styles among portuguese students. *The Journal of Psychology*, 128 (5), 613-616.
- Oral, N. (2006). Yeme Tutum Bozukluğu ile Kişiler arası Semalar, Bağlanma Stilleri, Kişilerarası İlişki Tarzlar ve Öfke Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi (Tez). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özer, B., ve Tezer, E. (2008). Aşka ilişkin tutum biçimlerinin olumlu ve olumsuz duyguları yordayıcılığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30 (3),19-25.
- Özgüven, İ. E., (2014). Evlilik ve Aile Terapisi, Nobel Yayınları, Ankara, 358s.
- Öztürk. R. (2010). Prematüre Bebeği Olan Annelerin Depresyon ve Maternal Bağlanma İlişkisi (Tez). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Rubin, Z. (1970). Mesurement of romantic love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 265-273.
- Rubin, Z. (1973). *Liking and loving: An invitation to social psychology*. New York: Holt, Rinchart, Winston, Inc.

- Safilios-Rothschild, C. (1977). Love, sex and sex roles. New Jersey: Prentice-Hall
- Sprecher, S., Aron, A., Elaine, H., Cortese, A., Potapova, E. and Levistkaya, A. (1994). Love: American style, Russian style and Japanese style. *Personal Relationships*, 1, 349-369.
- Sternberg, R. J., & Grajek, S. (1984). The nature of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 312-329.
- Sternberg, R. J. (1986). A tringular theory of love. *Psychological Review*, 93, 119-135.
- Sternberg, R. J. (1988). An introduction to the psychology of love. In R.J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press.
- Sternberg, R.J. and Barnes, M.L. (Eds.) (1988). *The psychology of love*. New Hawen: Yale University Press.
- Stevenson-Hinde J. (2007). Attachment theory and John Bowlby: some reflections. *Attach Hum Dev*.
- Storo-Sandor, J., Kollontai, A. (1973). *Marxisme et revolution sexuelle*, Paris: Francois Maspero.
- Şentürk,Ü., (2008). "Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler", *Aile Ve Toplum Eğitim- Kültür Ve Araştırma Dergisi*,4(14),ss.7-31.
- Taylor, E. R., Wooten, R., Babcock, B. Ve Hill, F. (2003). A Metaphorical Story To Raise Relational Esteem In Mexican American Families of Low Socioeconomic Status. *The Family Journal*. 10..27-33. Web: ht tp: // t f j . sagepub.com/cgi /content / abst ra ct /10/1/27
- Thompson R. (2002). Attachment theory and research. In: Lewis M Editor, *Child and adolescent psychiatry* (3rd ed) Philadelphia: Lippincott Williams Wilkins.
- Tüfekçi, S. (2008). Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: Transaksiyonel analiz ego durumları

açısından bir değerlendirme. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Türen. E. (2014). Prenatal Anne-Bebek Bağlanmasında Maternal Oksitosin, Kortizol ve Prolaktin Düzeylerinin Etkisi ve Annenin Depresyon, Anksiyete ve Stres Düzeyleri İle İlişkisi (Tez). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Uzmanlık Tezi.

Uğurlu, O. (2004). Üçgen aşk kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32, 121.

Waller N.G. and Shaver P. R. (1994). The importance of nongenetic influences on romantic love styles: a twin- family study. *Psychological Science*, 5 (5), 268-274.

Walster, E., & Walster, G. W. (1978). A New at Love. NewYork: McGraw.

Worobey, (2001). Sex Differences in associations of temperament with love styles. *Psychological Reports*, 89, 25-26.

Wilson, G.D. and Mc Laughlin, C. (2002). Aşk Bilimi. Çev. T. Er. İstanbul: Çitlembik Yayınları.

EKLER

Ek 1. Aydınlatılmış Onam

Bu çalışma Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Bölümü tarafından gerçekleştirilen bir çalışmadır.

Telefon numaranız anketörün denetlemesi ve anketin uygulandığının belirlenmesi amacıyla istenmektedir.

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin aşk stilleri, bağlanma biçimleri ve eş tercihleri arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Anketteki soruları içtenlikle yanıtlamanız çalışma sonuçlarının doğruluğu ve geçerliliği için oldukça önemlidir.

Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiştir. Anket formunda klinik bilgileriniz yer almayacaktır. Size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmadan elde edilen veriler yalnızca istatistik veri olarak kullanılacaktır. Yanıtlarınızı içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

Sizinde bu çalışmaya katılmanızı öneriyoruz. Ancak araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu bilgileri okuyup katılmak isterseniz formu imzalayınız

Yardıminız için çok teşekkür ederim.

Klinik Psikolog Öğrencisi

Derya BOLCAL

Yukardaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım

İsim:

Telefon:

İmza:

Ek 1. Anket formu

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

ANKET FORMU

Değerli katılımcı,

Aşağıdaki anket, Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı

Uygulamalı (Klinik) Psikoloji Yüksek Lisans Programı'nda yürütülen “Üniversite Öğrencilerinin Aşk Stilleri, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Arasındaki İlişki” konulu tez çalışmasının araştırması ile ilgilidir. Toplanan veriler, kişisel olarak değil topluca değerlendirilecek ve tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmamıza katılarak çalışmalarımıza destek verdiğiniz için teşekkür eder, başarılı ve sağlıklı bir çalışma hayatı dilerim. Saygılarımla,

Derya BOLCAL

Yakın Doğu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı
Uygulamalı (Klinik) Psikoloji
Yüksek Lisans Programı

I. BÖLÜM**1. Cinsiyetiniz?**

☐ Kadın

☐ Erkek

2. Yaşınız?.....**3. Hangi Bölümde Okuyorsunuz?.....****4. Kaçınıcı Sınıfta Okuyorsunuz?.....****5. Yaşamınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer**

☐ Köy

☐ Kasaba

☐ İlçe

☐ Şehir Merkezi

6. Ailenizin Gelir Düzeyi

☐ 750-1500 TL

☐ 1501-3000 TL

☐ 3000 TL+

7. Genel Olarak Değerlendirdiğiniz, Ailenizin Çocuk Yetiştirme Tutumunu Nasıl

Buluyorsunuz?

☐ Demokratik

☐ Koruyucu

☐ Baskıcı ve Otoriter

☐ İgisiz ve

Kayıtsız

8. Daha Önce Duygusal İlişki Yaşadınız mı?

☐ Evet

☐ Hayır

9. En Son Yaşadığınız Romantik (Duygusal) İlişki Süreniz:

☐ 6 Aydan az

☐ 6 ay-1 yıl arası

☐ 1-3 yıl arası

☐ 3 yıldan fazla

II. BÖLÜM

(AİTÖ)

III. BÖLÜM

EBBÖ I

Aşağıda A, B, C şıklarındaki cümlelerin sizin kişisel görüş ve davranışlarınızı ne kadar yansıttığını değerlendirin. Sizin durumunuza en uygun olan şıkkı işaretleyiniz.

A) Bir çocuk olarak, annem ve babam bana karşı genellikle sıcak davranırdı ve eğer zorluklarla karşılaşsam onlardan yardım isteyebilirdim. Başkalarıyla yakın ilişki kurmak ve onlara rahatlıkla güvenmek (ve onların da bana güvenmesi) benim için kolaydır. Terk edilmekten veya bir başkasının bana aşırı yakınlığından endişe duymam.

B) Annem ve babam bakım konusunda genelde ilgisizdi, benden birçok istemleri vardı, çoğu kez yaptıklarımı eleştirirler ve bana birey olarak saygı göstermezlerdi. Başkalarına yakın olmakta pek rahat değilimdir; onlara tam anlamıyla güvenmekte ve dayanmakta zorlanırım. Herhangi bir kimse bana çok yakınlık gösterdiği zaman veya birlikte olduğum insan (eş veya diğerleri) bana daha yakın olmak istediğinde kendimi rahat hissetmem, sıkıntılı hissederim.

C) Annemin ve babamın ne yapacağı öngörülemezdi (yaşadığım zorluklara bazen ilgi gösterirler, bazen göstermezlerdi) çoğu kez haksız davranırlar ve özel hayatıma karışırlardı. Diğer insanları benim istediğim kadar yakın olma konusunda isteksiz buluyorum. Birlikte olduğum kişinin beni sevmediği ve benimle kalıp yaşamak istemeyeceği hakkında çoğu kez endişe duyarım. Birlikte olduğum kişiyle çoğu kez daha yakın olmak isterim (onunla bir bütün olmak) ve bu isteğim kimi zaman onu ve diğer insanları ürkütüp uzaklaştırır.

EBBÖ II

Aşağıda 15 tane cümle bulunmaktadır, lütfen bu cümlelerin sizin kişisel görüş ve davranışlarınızı ne kadar yansıttığını değerlendirin. Yanıtlarınız yalnız sizin kişisel yorumlarınıza dayanmalıdır. Her sorunun yanında 7 numaralı bir dizi bulunmaktadır. Sizin durumunuza en uygun olan rakamı işaretleyiniz.							
	Kesinlikle Doğru değil	Doğru değil	Pek doğru sayılmaz	Bazen doğru bazen yanlış	Hemen hemen doğru	Doğru	Kesinlikle doğru
1. Kolaylıkla yakın ilişkiler kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Diğer insanlara yaklaşırken kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7

IV. BÖLÜM

RESTÖ

	Açıklama: Aşağıdaki ifadelerden her birini okuduktan sonra, bu ifadeye ne ölçüde katıldığınızı gösteren sütuna ait olan kutucuğun içini (X)şeklinde işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Çoğu yaşlılarım gibi, ben de bir gün evleneceğimden eminim.	1	2	3	4	5
2	Evlenmem için uygun olan tek bir gerçek aşk vardır, o da evleneceğim kişiyle olan aşktır.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Derya BOLCAL, 20.12.1980 tarihinde Bitlis-Tatvan da doğdu. Bugüne kadar lisans ve yüksek lisans eğitimlerine ek olarak psikoloji alanında farklı eğitim ve etkinliklere katılarak kendini bu alanda yetiştirmeye çalıştı. Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Eğitimini 2018 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı.

Derya BOLCAL, farklı eğitim merkezlerinde eğitim danışmanı olarak görev yaptı. Kişisel gelişimi için almış olduğu eğitimler; cinsel terapi eğitimi, bilişsel davranışçı terapi eğitimi, aile ve çift danışmanlığı eğitimi, ilköğretimde kaynaştırma ve yaratıcı drama eğitimi, kısa süreli çözüm odaklı danışma eğitimi, psikolojik çocuk değerlendirme testleri eğitimi, wisc-r zeka testi eğitimi, çocuk ve resim analizleri eğitimi, eğitim koçluğu, meslek ve kariyer danışmanlığı eğitimi, oyun terapisi eğitimi gibi alanlarda eğitim almıştır. Klinik Psikoloji stajını Çorum Hitit Üniversitesi Erol Olçok Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Hitit Üniversitesi AMATEM merkezinde gerçekleştirmiştir.

Halen Çorum ilinde meslek hayatı ile ilgili çalışmalarını yürütmektedir.

İNTİHAL RAPORU

aşk bağlanma eş seçimi

ORIGINALITY REPORT

14%

SIMILARITY INDEX

12%

INTERNET SOURCES

6%

PUBLICATIONS

%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1

docs.neu.edu.tr

Internet Source

4%

2

acikerisim.fsm.edu.tr:8080

Internet Source

2%

3

acikarsiv.ankara.edu.tr

Internet Source

1%

4

www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080

Internet Source

1%

5

dergipark.gov.tr

Internet Source

1%

6

ÖZTUNÇ, Hakan and ŞENER, Özlem.
 "Cinsiyet, Ayrılmış Ebeveyn Ve Şiddet Görme
 Faktörlerinin Gençlerin Eş Seçim Tutumları
 Üzerinde Etkisi", Dr. Ali Bayram, 2015.

Publication

1%

7

katalog.hacettepe.edu.tr

Internet Source

<1%

8

dergipark.ulakbim.gov.tr

Internet Source

<1%

ETİK KURUL ONAYI**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

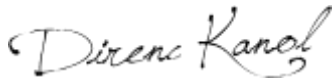
06.03.2018

Sayın Prof. Dr. Fatma Gül Cirhinlioğlu

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2018/102 proje numaralı ve **“Üniversite Öğrencilerinin Aşk Stilleri, Bağlanma Biçimleri ve Eş Tercihleri Arasındaki İlişki ”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Yardımcı Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.